

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΗΘΙΚΙΑ.

ΤΟΜΟΣ Γ΄.

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 1865.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 69.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ.

Το Ἑλληνικὸν ἔθνος πολλάκις ἐπειράθη δι' ἐπαναστάσεων ν' ἀποτινάξη τὸν ζυγὸν τῆς Τουρκικῆς βαρβαρότητος. Σπουδαιότερα τῶν πολλῶν ἐκείνων ἐξεγέρσεων ὑπῆρξεν ἡ περὶ τὰ τέλη τῆς ΗΨ'. ἑκατονταετηρίδος, ὑποκινήσει τῆς Ἐνετικῆς δημοκρατίας, διενεργηθεῖσα, ὅτε ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Στερεὰ ταυτοχρόνως ἐπαναστάθησασαι, κατετρόπωσαν εἰς μυριονέκρους μάχας τὰς ὀθωμανικὰς ὀρδὰς. Ἡ ἐθνικὴ ἐκείνη ἐπανάστασις, διὰ τὴν αἰσχρὰν τῶν Ἐνετῶν ἐγκατάλειψιν, ἐπὶ τέλους ἐντὸς χειμᾶρῶν αἱμάτων θεσθεῖσα, ὑπῆρξε τὸ ἐπισημότερον μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων διαζυγίον· διότι τὰς μὲν προτέρας, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐξύφαιεν ἡ φιλαρχία τινῶν ἀρχοντίσκων καὶ ὁ ὑπὲρ τῶν καταπατουμένων δικαιωμάτων τῆς ἐκκλησίας ἐνθερμος ζήλος ἐπισκόπων τινῶν, ἡ δὲ ἀπατηλὴ τῆς δύσεως πολιτικὴ συνεδαύλιζε τὰ πάθη ἀμφοτέρων. Ἐξ ἐναντίας δὲ ἡ ἐν λόγῳ ἐπανάστασις ὠρίμως ἐσχεδιάσθη ὑπὸ τῶν τέως ἀπρακτούντων ἀρματωλῶν· ἔκτοτε ἀντήχησεν ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τοῦ Ταινάρου τὸ ἱερὸν τῆς πατρίδος ὄνομα, καὶ νέοι ὀμηρίδαι ἔψαλλον τὰ κατωρθώματα νέων ἡμιθέων.

Δὲν προτιθέμεθα ἤδη λεπτομερῶς ν' ἀφηγηθῶμεν τὰ κατὰ τὴν περιφανῆ ἐκείνην τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀνάξησιν, μῆτε τὰς κατὰ τὴν Πελοπόννησον νίκας τοῦ περιβλέπτου Μοροζίνη, καὶ τὰ κατὰ τὴν Στερεὰν τρόπαια τοῦ Σουμίλλα, Βαλαωρίτη, Σπαθόγιαννου καὶ ἄλλων, ἀλλ' ἀπλῶς ν' ἀναφέρωμέν τινα σχετιζόμενα πρὸς τὸ ἡμέτερον θέμα.

Ὅτε διοργανίσθη ἡ ἐπανάστασις αὕτη, τὰ στίφη τῶν μαχητῶν ἐν Δωριδί καὶ Λοκρίδι διηύθυνον ὁ Κούρμας, ἀρματωλὸς Λοιδωρικίου καὶ Ναυπάκτου, ὁ Τσακμάκης, πλούσιος προεστὸς τῆς Δωρίδος, καὶ ὁ ἐν τῇ Ἐνετικῇ ὑπηρεσίᾳ συνταγματάρχης Γιαννάκης Λουδορέκας, ὁ καὶ τακτικῶς διοργανίσας τοὺς λόχους τῶν ἀρματωλῶν· ἐπὶ κεφαλῆς δὲ πάντων τούτων ὑπῆρχεν ὁ αἰοίδιμος τῶν Σαλόνων ἐπίσκοπος Φιλόθεος Χαροῖτου, διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς κρατῶν τὸν σταυρὸν καὶ εὐλογῶν τοὺς ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος μαχομένους, διὰ δὲ τῆς ἄλλης τὸ ξίφος καὶ ἐξορμῶν ἐν μέσῳ τῶν σημαντῶν τοῦ ἐχθροῦ.

Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. ΞΕ'. φυλλάδιον τῆς Χρυσάλιδος κατεχωρίσαμεν τὴν διαθήκην τοῦ Δημητρίου Χαριτοπούλου, αὐταδέλφου τοῦ ἐν τῇ μάχῃ πεσόντος ἱεράρχου, ἐν ἣ ὅπως οὖν λεπτομερῶς ἀφηγοῦνται τὰ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι ἀνδρα-

γαθήματα τοῦ Κούρμα καὶ τοῦ Φιλοθέου. Ὁ δὲ Λουδορέκας ἀφ' οὗ καθυπέταξε μετὰ τοῦ Σπαθόγιαννου καὶ ἄλλων τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὡς ὑπάλ-
ληλος τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας διετάχθη μετ'
οὐ πολὺ ἕνα ἐγκαταλίπη τὸ στάδιον τῆς δόξης
του, ἐκτεθέντων οὕτω τῶν δυστυχῶν κατοίκων
εἰς τὴν ἀγρίαν μάχαιραν τῶν ἐπελθόντων Τουρ-
κικῶν σιμνῶν.

Ὁ Κούρμας εἶχε πέσει, ὁ Σπαθόγιαννης ἠλο-
λούθησε τὸν Λουδορέκαν, οἱ Τούρκοι ἐσφάζον καὶ
ἀπόλλυον, καὶ οὐδεὶς ἀρχηγὸς ὑπῆρχεν ἕνα συγ-
κεντρώσει τὰ πεφοβισμένα πλήθη. Ἐκ τούτων οἱ
μὲν παρεδόθησαν, καὶ παρὰ τὰς ὑποσχέσεις καὶ
συνθήκας ἀνηλεῶς ἐσφάγησαν, οἱ δὲ ἀλλαχοῦ ἐζή-
τησαν τὴν ἀπωλεσθεῖσαν πατρίδα. Τότε καὶ ὁ
πλοῦσιος τῆς Δωριδος προσετώσας Τσακμάκης, ἀφοῦ
εἶδε σφαγέντας τοὺς δύο υἱοὺς του, ἀνεχώρησε
καὶ εἰς Ἀγγλίαν ἀποκατεστάθη, ὅπου μέχρι τοῦ
νῦν διεσώθησαν οἱ ἀπόγονοί του (Τσακμ.ἐκ.) καὶ
κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὰ ἀξιώματα ἐκεῖσε δια-
κρινόμενοι.

Τινὲς δὲ τῶν δυστυχῶν τούτων λειψάνων τῆς
μεγάλης ἐκείνης ἐπαναστάσεως εἰς τὸν πειρατι-
κὸν ἐδόθησαν εἶον, διαπλέοντες τὸ Ἰόνιον καὶ τὸ
Αἰγαῖον καὶ πολλὰ κατὰ τῶν Τούρκων ἀντεκδι-
κόμενοι. Μεταξὺ τῶν ἄλλων διαφημίζονται ὁ
Γράμος ἐκ Βονίτσης, ἀποθανὼν ἔξω τῆς Κρήτης
μετὰ πολὺν χρόνον κατὰ δύο Τουρκικῶν πλοίων ἀγῶ-
να. Ὁ Πίσπιρης ἐκ Ναυπάκτου, πυρπολήσας τὰ
παράλια τοῦ Αἰγίου, καὶ κατὰ τῶν Πατρῶν ἐκ-
στρατεύσας. Ὁ Καρλόγιαννος, ἐξ Ἀγγελοκάστρου
καὶ οἱ ἀδελφοὶ Λουκαῖται ἐκ Μεσολογγίου μετὰ
πολλὰς μάχας συλληφθέντες ἔξω τῶν Καλαμῶν
καὶ κρεμασθέντες ἐπὶ τῶν ἰσθμῶν τῆς Τουρκικῆς
ναυαρχίδος. Ὁ Γεωργούλης καὶ ὁ Κουρέβελης, ἐκ
Γαλαξειδίου στιγμιαίως κυριεύσαντες τὰς Πάτρας
καὶ ἀφοῦ ἔθνησαν πῦρ ὑποχωρήσαντες· ἀλλὰ, διὰ
προδοσίας ἐνὸς Μανιάτου συντρόφου των συλλη-
φθέντες, ἀφοῦ ὁ Κουρέβελης ἀντιστάμενος ἐφο-
νεύθη (1) Τσάρδας ἐκ Τουμπρανοχωρίων, Τουφε-
ξῆς ἐξ Αἰτωλικοῦ, καὶ Μπλαματένιος ἐκ Βιτρινί-
τσης, μετὰ πολλὰς μάχας, ὑπὸ Ἀλγερινῶν πλοί-
ων συλληφθέντες καὶ ἐκεῖ ἐλευσινῶς θανατωθέντες,

(1) Οἱ περιηγηταὶ Spon, Weler καὶ Cornelio Mag-
ni ἀναφέρουσι καὶ προηγουμένως τὸν Κουρέβελην ὡς
πειρατὴν, πρὸς τὸν ἐντὸς τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου παρά-
λια ἐπλήρουν τακτικὸν φόρον· ἄγνωστον δὲ ἐὰν ᾔνε ὁ
ἀναφερόμενος, ἢ ἕτερος τις συνώνυμος.

πλὴν τοῦ Τσάρδα ἐξαγορασθέντος ὑπὸ τινος Νεα-
πολιτανοῦ.

Ἐπισημότερος ὅμως πάντων τούτων ἦτο ὁ ἐκ
Λοιδωρικίου Τρομάρας, μετὰ τῶν ἀδελφῶν του
Κάψης καὶ Νίκου. ἔχοντες δύο πειρατικὰς γαλέ-
ρας καλῶς ἐξοπλισμένας ἐξώρμουν ἀπὸ τοῦ Μύ-
τικα τῆς Ἀκαρνανίας, ἐνθα εἶχον τὸ ὄρμητήριόν
των, καὶ ὡς κεραυνὸς ἐπέπιπτον κατὰ παντὸς συ-
ναπαντωμένου πλοίου ὑπὸ οἰκνδήποτε σημαίαν,
μέχρις αὐτοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐπεκτείναντες
τὰς πειρατικὰς ἐκδρομὰς των. Αἱ περισσώτεραι
τῶν Κυκλάδων ἐξηγόραζον διὰ χρημάτων τὴν
εἰρήνην· καὶ οἱ πρὸς καταδιώξιν τῶν ἀμφιβίων
τούτων ἀρματωλῶν ἐξεληθόντες, οὐδὲν ἕτερον
ἔπραττον ἢ νὰ τοὺς διερεθίζωσιν εἰς νέας ἐκδρο-
μὰς καὶ αἱματοχυσίας. Ὁ Κάψης, μὴ δυνάμε-
νος ν' ἀνθέξῃ εἰς τὰ θέλητρα ὠραίας τινος ἐκ
Μήλου ἐγκατέλιπε τὸν ἀδελφόν του, καὶ νυμφευ-
θεὶς ἀποκατέστη ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. Μετ' οὗ
πολὺ ὁ Τρομάρας συλληφθεὶς ὑπὸ Γαλλικοῦ πλοί-
ου παρεδόθη εἰς τὸν Τουρκικὸν ναύαρχον, καὶ
ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν δι' ἀνασκολοπισμοῦ θά-
νατον.

Ὁ ἐν Μήλῳ ἡρεμῶν Κάψης, μετὰ τοῦ ἐνωθέν-
τος αὐταδέλφου του Νίκου, ἐπανήρχισαν τὸ πει-
ρατικὸν στάδιον, καὶ διὰ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ἀδελ-
φοῦ των, καὶ διὰ τὴν ἀποφυγὴν ἀπὸ τῶν ἐνό-
χων τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας. Ἄγνωστον τὰς λε-
πτομερείας τοῦ νέου σταδίου των, τοῦτο δὲ μό-
νον γνωρίζομεν, ὅτι τοσοῦτον ἐπιφόβοι κατέστη-
σαν, ὥστε ἀκαταζήτητοι ἀφέθησαν. Ἄλλ' εἰς
τὰς φλέβας τοῦ Κάψης ἐκυκλοφόρει, ὡς φαίνεται,
τὸ εὐγενὲς τῶν πάλαι Δωριέων αἷμα, καὶ μὴ ἀρε-
σκόμενος εἰς τὸ βασίλειον τῆς θαλάσσης ἤρχισε
νὰ ὀνειρεύηται τὴν λαμπρότητα βασιλικῆς θρόνου
ἐν τῇ ξηρᾷ!

Ἡ Μήλος ἐν ἔτει 1207 Μ. Χ. ὅτε πᾶσαι σχε-
δὸν αἱ τοῦ Αἰγαίου νῆσοι κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν
τυχοδιωκτῶν τῆς Δύσεως, ἠνώθη ὑπὸ τοῦ Μάρκου
Σανούδου, πρώτου δουκὸς τοῦ Ἀρχιεπελάγου, εἰς
τὸ δουκάτον τῆς Νάξου. Ὁ Ἰωάννης Σανούδος,
ἕκτος δούξ τοῦ Ἀρχιεπελάγου, παρεχώρησε τὴν
Μήλον εἰς τὸν αὐτῆς ἀδελφόν του Μάρκον, ὅστις ἐ-
πρόκισε δι' αὐτῆς τὴν θυγατέρα του Φλωρεντίαν
ὑπανδρευθεῖσαν τὸν Φραγκίσκον Κρίσπον, κατα-
γόμενον ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων αυτοκρατόρων τοῦ
Βυζαντίου. Ὁ Κρίσπος ἐδολοφόνησεν ἐν Νάξῳ τὸν
Νικόλαον Καρκέριον, ἕνατον δούκα, καὶ κατέλαβε
τὸ δουκάτον τῆς Νάξου, εἰς ὃ προσήρτησε καὶ τὴν

Μήλον, ἀναγορευθεὶς δέκατος δούξ τοῦ Ἀρχιπε-
λάγου. Ἐπὶ τέλους δὲ ὁ διαβόητος πειρατὴς Βαρ-
θερούσιος, ναύαρχος τοῦ Σολιμάνου Β' ὑπέταξε
τὴν Μήλον, μετ' ἄλλων νήσων τοῦ δουκάτου τού-
του, εἰς τὴν ὀθωμανικὴν δυναστείαν, καταλύσας
διὰ παντὸς τὴν Φραγκικὴν κυριαρχίαν (1).

Οἱ Μήλιοι ἀνέκαθεν ἐφημίσησαν ὡς οἱ εἰδη-
μονέστεροι ναυηγοὶ τῆς Μεσογείου. Ἡ νῆσος αὕτη
ὑπῆρξε τὸ ὄρμητήριον πάντων τῶν λυμῖνομένων
τὴν Μεσόγειον πειρατῶν, καὶ ἰδίως τῶν Γάλλων,
ἐξ ὧν ἀναφέρει τινὰς ὁ Τουρνεφόρτιος. Ἐθεωρεῖτο
ἡ μεγάλη ἀγορὰ τοῦ Ἀρχιεπελάγου, διὰ τὰ ἐμπο-
ρεύματα ἰδίως τῶν πειρατῶν, πωλούμενα εἰς εὐτε-
λεστάτας τιμὰς.

Οἱ κάτοικοι τῆς Μήλου ἦσαν Ἕλληνας ὡς ἐπὶ τὸ
πλεῖστον, διοικούμενοι ὑπὸ τριῶν ἐπιτρόπων κατ'
ἔτος ἐκλεγομένων· μόνον εἰς καθὲς Τούρκος ἐστάθ-
μευε· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ βοῦθόντας ἦτο ὡς ἐπὶ τὸ
πλεῖστον Ἕλληνας, εἰσπράττων τὸ χαράτζιον, καὶ
δυνάμενος νὰ βραβδίξῃ, ὡς ὁ ἀγῶς τῶν γιαντισά-
ρων. Ἐν ἔτει 1700 τὸ ἀπὸ τῆς Μήλου πληρονό-
μενον χαράτζιον ἀνέβαινεν εἰς πέντε χιλιάδας
σκοῦδα, ὑπολογιζομένων πέντε σκοῦδων ἐπὶ ἐκά-
στου ἀτόμου. Ἐνεκα τῶν πειρατῶν σπανίως ἐπλη-
σίαζον ἐκεῖ Τούρκοι· ὁ ἔχων διαφορὰν Μήλιος
ἀνεφέρετο πρωτοδίκως εἰς τοὺς ἐπιτρόπους καὶ
τοὺς προσετούς, οἵτινες, ἂν ἤθελον, ἐπεκαλοῦντο
καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ καδῆ, παρευρισκόμενοι
καὶ οὗτοι καὶ ἀπειλοῦντες, ὅτι ἂν δὲν ἀπονεύμῃ
δικαιοσύνην θὰ τὸν ἀποπέμψωσι, καὶ ζητήσωσι
τὸν ἀντικαταστάτην του ἀπὸ τοῦ μεγάλου καδῆ
τῆς Χίου. Ὁ ἐναγόμενος προσήρχετο, καὶ ἄνευ
πολλῶν δικτυώσεων, προσεκαλεῖτο νὰ ὀρκισθῇ
ἐπὶ τοῦ εὐαγγελίου, ἂν ὀφείλῃ ἢ ὄχι τὰ ζητού-
μενα· ἅμα ὠρκίζετο, ἔστω καὶ ψευδῶς, ὅπερ σπα-
νιώτατον, ἔμενεν ἀκαταζήτητος, καὶ οὐδεὶς ἠδύ-
νατο νὰ τὸν τιμωρήσῃ, ἂν καὶ ἀπεδεικνύετο ἡ
ψευδορκία, διότι οἱ ἀπλοῖκοι ἐκεῖνοι χριστιανοὶ
οὐδέποτε ἐπίστευον, ὅτι ἠδύνατό τις χάριν τῶν
ἐπιγείων ν' ἀρνηθῇ τὸν Χριστόν!

Ἐν Μήλῳ ὑπῆρχον δύο ἐπίσκοποι ὁ μὲν Ἕλληνας,
ὁ δὲ Λατίνος. Οἱ δυτικοὶ ἔξων λίαν στενοχωρη-
μένοι, στερούμενοι τῶν πρὸς συντήρησιν ὁ κατὰ
τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος δυτικὸς ἐπίσκοπος ἀπο-
θανῶν ἄφησε τὴν μίτραν καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ
ἄμφια ὡς ἐνέχυρον εἰς τοὺς δανειστάς του. Διὰ

(1) Sanuti, Storia, Lib. I. cap. 7. — Histoire des
ducs de l'Archipel. — Tournefort, Voyage.

νὰ κτισθῇ ἡ ἐκκλησία τῶν Γάλλων καπουκίων
ἐχορηγήθησαν χίλια σκοῦδα ὑπὸ τοῦ βασιλέως,
τὸ δ' ἐπίλοιπον τῆς δαπάνης κατεβλήθη ὑπὸ δια-
φόρων μὴδ' αὐτῶν τῶν πειρατῶν ἐξαιρουμένων.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῆς Μήλου, ὅταν
ὁ Κάψης ὠνειρεύθη ἕνα ἰδρύσῃ ἐκεῖ βασιλικὸν
θρόνον.

Καὶ δὴ ἀποβίβας μετὰ τῶν πολυαριθμῶν ὀπαδῶν
του ἐν Μήλῳ, κατέλυσε τὰς Τουρκικὰς ἀρχὰς καὶ
αὐτοχειροτονήθη *Βασιλεὺς τῆς Μήλου!* (S'eri-
gea en petit Roy de Milo, ὡς λέγει ὁ Τουρνε-
φόρτιος.)

Ὁ διάσημος Γάλλος βοτανικὸς Πιττῶν Τουρνε-
φόρτιος, περιηγηθεὶς ἐν ἔτει 1700 τὴν Ἑλλάδα,
ἀναφέρει τὸν Κάψην, ὡς *ἀνδρεῖον καὶ μὴ ἐστε-
ρημένον οὐδεὶς τῶν πρὸς τὸ κυβερνᾶν προτε-
ρημάτων, καὶ ἀληθῶς κυρίαρχον (souverain)* (1)

Μετὰ τριετῆ ἡρεμῶν βασιλείαν, ὁ πλοίαρχος
τουρκικοῦ πλοίου καταπλεύσας εἰς Μήλον ἐ-
ζήτησε τὸν Κάψην ἕνα τῷ διακοινώσῃ ἐπωφελεῖς
προτάσεις ἐκ μέρους τοῦ μεγάλου βεζίρου. Ὁ ἀ-
περίσκεπτος Δωριεὺς εἰσῆλθεν ἐντὸς αὐτοῦ ἄνευ
τῆς βασιλικῆς του ἀκολουθίας. Παραχρῆμα ὁ
πλοίαρχος διέταξεν ἕνα τὸν συλλάβωσι καὶ ἀνα-
πετάσωσι τὰ ἰστία. Ὀδηγηθεὶς εἰς Κωνσταντινού-
πολιν ὁ τέως περίπυστος τῆς Μήλου βασιλεὺς
ἐκρεμάσθη πρὸ τῆς θύρας τοῦ ἀπαισίου μπανίου. (2)

Κ. ΣΑΘΑΣ.

ΟΠΟΙΑ ΤΙΣ ΕΙΝΑΙ Η ΑΜΕΡΙΚΗ

ἢ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ ΜΠΟΝΩ. (1)

*Αἱ ἐν Νεοβοράκῳ ἐκκλησίαι. — Οἴκοι τινες
ἱστορικοί. — Staten-Island.*

Ἡ πρώτη ἐν τῇ πόλει ἐπίσκεψίς μας ἀφιερῶθη
εἰς τὰς ἐκκλησίας, διότι ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο Κυ-
ριακὴ καὶ τὴν Κυριακὴν τρία τινα καὶ μόνον δύ-
ναται τις νὰ πράξῃ ἐν Νεοβοράκῳ ν' ἀκούῃ δη-
λαδὴ λειτουργίας, νὰ θάπτῃ τοὺς φίλους του καὶ
νὰ σβύνη πυρκαϊάς. Εὐτυχεῖς δὲ ὅσοι δύνανται ἐν

(1) Relation d'un Voyage de Levant, par Pitton
de Tournefort, Lyon, 1717. tom. 4, σελ. 176.

(2) Αὐτόθι.

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλ. 68.

μιᾶ καὶ τῆ αὐτῆ Κυριακῆ νὰ ἐκπληρώσωσι καὶ τὰ τρία ταῦτα σπουδαιότατα χρέη!

Καὶ τῶντι τί θὰ ἀπεγίνοντο οἱ κάτοικοι τῆς ἡγεμόνος πόλεως ἐὰν ἐπεριορίζοντο εἰς τοὺς ἐπτακοσίους ἐξήκοντα πέντε ναοὺς τῶν ἐπτακοσίων ἐξήκοντα πέντε αἱρέσεων, εἰς ἃς ὑποδιαιρέται ἡ τῶν διαμικτυρομένων θρησκεία, καὶ ἐὰν ἔλειπεν ἡ διασκέδασις τῆς ταφῆς τῶν φίλων καὶ τῆς ἀποσβέσεως τῶν πυρκαϊῶν; Ὅθ' ἐπληττον θεβχίως ἕως θανάτου, διότι ἡ ἀδιάκοπος ἀνάγνωσις τῶν ἁγίων Γραφῶν καταντᾷ μονότονος· ἀλλ' εὐτυχῶς τὴν Κυριακὴν ἔρχεται εἰς βοήθειαν ἡ μετὰ μουσικῆς ταφὴ τῶν φίλων καὶ δύο ἢ πλείονες ἐπισυμβαινούσαι συνήθως πυρκαϊαί.

Πρὸ τῆς ὀγδόης λοιπὸν πρωϊνῆς ὥρας ὁ σὴρ Ἰάκωβος καὶ ἐγὼ εἴμεθα καθ' ὅλα ἔτοιμοι· τὴν δὲ ὀγδόην ἀκριβῶς ἡ φοβερὰ κροταλοκρουσία ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ ξενοδοχείου ὅτι πεινώσι καὶ πρέπει νὰ φάγωσι θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες. Ὅθεν καὶ ἐγὼ, ἂν καὶ ἐν Παρισίοις οὐδέποτε πρὸ τῆς μεσημβρίας προγευματίζον, τότε, χόρις εἰς τὸ εὐάγωγον τοῦ ἀνθρωπίνου στομάχου, συνεμορφώθην πρὸς τὰς ἀμερικανικὰς ἔξεις καὶ ἔφαγον τῆ ὀγδόῃ πρωϊνῇ ὥρᾳ.

Εἰς τὴν τράπεζαν παρετήρησα, καθὼς καὶ τὴν προτεραίαν, πολλὰς κυρίας ἐν στολῇ χοροῦ. Αἱ Ἀμερικανίδες ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ Ἀγγλίδες ἔχουσι τὴν μανίαν νὰ γυμνώνωσι τὰς ὠμοπλάτας των, πρὸς ἐπίδειξιν τῆς λευκότητός των· δὲν παραβλέπουσι δὲ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην πρὸς τοῦτο εὐκαιρίαν· ἀλλὰ καὶ εὐκαιρίας μὴ παρουσιασθείσης, ἐκτραχηλίζονται πάλιν ἐκ φιλομουσίας κινούμεναι. Καὶ ἴσως μὲν πᾶς τις ἄλλος ψέξει τὴν τοιαύτην ὑπέρμετρον φιλομουσίαν, ἐγὼ ὅμως, καθὼς ζωγράφος, οὐδέποτε οὐδ' ἀπέτεινα, οὐδὲ ὁ ἀποτείνω τοιαύτην τινα μομφὴν κατὰ τῶν Ἀμερικανίδων ἢ τῶν Ἀγγλίδων.

Ἄμα ἠγέρθημεν ἀπὸ τῆς τραπέζης, ἐνεφανίσθη ὁ Ἀρθούρος.

— Λοιπὸν, φίλτατε Ἀρθούρε, εἶπεν αὐτῷ ὁ ταγματάρχης, ἤρχισες νὰ σκέπτησαι ἂν πρέπη ἢ ὄχι νὰ δεχθῆς τὴν θέσιν ὀδηγοῦ ἡμῶν;

— Ἐννοεῖται, σὴρ Ἰάκωβε, καὶ μάλιστα ἐσκέφθη ἐπὶ πολὺ.

— Τί λοιπὸν ἀπεφάσεις, παιδί μου;

— Ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ σκεφθῶ καὶ πάλιν πρὶν προῦθ' εἰς τινα ἀπόφασιν.

— Εὖγε! εἶναι καὶ αὐτὴ μία ἀπόφασιν, ἐν

ἔλλειψει ἄλλης καλλιτέρας. Βλέπω δὲ τώρα τῶν οὐδὲν ἄμεινον τῆς σκέψεως ὑπάρχει.

Καταβάντες ἐν τούτοις διὰ τῆς μεγάλης κλίμακκος ἐμποδίσθημεν εἰς τὸ περιστύλιον ὑπὸ αἰθιόπων κρατούντων σαρώματα ἐν σχήματι ἀνεμιστηρίων δι' ὧν ἤθελον νὰ καθαρίσωσιν, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν, νὰ σαρώσωσι τὰ ἱμάτιά μας. Ἡ συνήθεια αὕτη μοὶ ἐφάνη λίαν ἀλλόκοτος. Ὅτε δὲ ἐξελθόντες ἐρθάσαμεν εἰς Broadway, ὕπερ ἐν Νεοβοράκῳ κατέχει τὸν τόπον τῶν Παρισινῶν βουλευθαρίων, ὁ Ἀρθούρος εἶπε πρὸς τὸν ταγματάρχην.

— ἔχει ὅμως καὶ τὰ ἄτοπὰ τῆς.

Ὁ Ἀρθούρος ἀπήντα εἰς τὴν παρατήρησιν τοῦ σὴρ Ἰακώβου, εἰπόντος πρὸ πέντε λεπτῶν τῆς ὥρας, ὅτι οὐδὲν ἄμεινον τῆς σκέψεως. Καθ' ὅλον δὲ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάλειμμα ὁ Ἀρθούρος ἐσκέπτετο διὰ νὰ δώσῃ τὴν ἀνωτέρω ἀπόκρισιν.

Πρώτην ἐκκλησίαν ἐτύχομεν τὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἥτις εἶναι καὶ ἡ ὠραιότερα πασῶν τῶν ἐν Νεοβοράκῳ· οἱ δὲ Νεοβορακίνοὶ, μὴ ἰδόντες τοὺς ἐν Εὐρώπῃ καθολικοὺς ναοὺς, θεωροῦσι τὴν Ἁγίαν Τριάδα ἀριστοτέχνημα, καὶ ἐπιδεικνύουσι γαυριῶντες τὸ κωδωνοστάσιον αὐτῆς, ἔχον ὕψος διακοσίων ἐξήκοντα πέντε περίπου ποδῶν. Ἐγὼ ὅμως μόνον ἀξιοπεριεργον ἐν αὐτῷ εἶδον τὸν ἄμβωνα ὅστις μετεκινεῖτο, κυλιόμενος ἐπὶ μικροῦ σιδηροδρόμου κυκλοτεροῦς, κατὰ βούλησιν τοῦ ἱεροκλήρυκος. Ἐν Ἀμερικῇ πανταχοῦ ὑπάρχουσι σιδηροδρόμοι καὶ ἐντὸς αὐτῶν τῶν ναῶν.

— Κύριοι, εἶπεν ὁ Ἀρθούρος, σὰς γνωστοποιῶ ὅτι ὁ ἰδὼν μίαν ἐκκλησίαν, εἶδεν ἀπάσας, ὄχι μόνον ἐν Νεοβοράκῳ ἀλλὰ καὶ ἐν ὕλαις ταῖς ἠνωμέναις πολιτείαις, διότι ἐνταῦθα οἱ ἀρχιτέκτονες δὲν κουράζουσι πολὺ τὴν φαντασίαν των. Ἐκτὸς τούτου αἱ ἐκκλησίαι, ἀνεγειρόμεναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ἰδιωτῶν χάριν κερδοσκοπίας, εἶναι ὠκοδομημέναι μετὰ μεγίστης φειδωλίας καὶ ἐπομένως κατὰ τὰ τρία τέταρτα εἶναι ξύλινα, αἱ δ' ἐπίλοιποι σιδηραὶ ἢ λιθοκτιστοὶ. Ὅλαι δ' ἀνεξαίρετως ἔχουσι κύριον γνώρισμα κωδωνοστάσιον ἀπολήγον εἰς ὀξὺ· καὶ οἱ μὲν Ἀμερικανοὶ ἀποκαλοῦσι τοῦτο Γοτθικὸν ρυθμὸν, ἐγὼ ὅμως βλέπω ὅτι εἶναι πιστοτάτη ἀπομίμησις τοῦ σχεδίου τῶν ἐν τοῖς ζαχαροπλαστίοις κωνοειδῶν πλακούντων.

— Μὰς συμβουλεύεις λοιπὸν, εἶπεν ὁ σὴρ Ἰάκωβος, νὰ παραιτηθῶμεν τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν, ἀρκεσθέντες εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Ἁγίας Τριάδος,

— Τοιοῦτον πρᾶγμα δὲν εἶπον, ἀπεκρίθη ὁ Ἀρθούρος, διότι αἱ ἐνταῦθα ἐκκλησίαι ναι μὲν εἶναι ὁμοίμορφοι ἐξωτερικῶς, ἐσωτερικῶς ὅμως παρέχουσιν ὄψιν ποικίλην, ἐνίοτε δὲ καὶ περιεργότητα, κατὰ τὰς διαφόρους αἱρέσεις εἰς ἃς ἀνήκουσι. Δύνασθε δὲ νὰ ἐκλέξητε μεταξὺ τῶν ἐξῆς αἱρέσεων· τῶν μοράβων, πρεσβυτεριανῶν, παγκοσμίων, Ἰουδαίων, ἀναμορφωτῶν, διαμικτυρομένων, κουακέρων, λουθηρανῶν, ἐνωτικῶν, μυρμύων, ῥωμαίων, μεθοδικῶν, βαπτιστῶν, ἐπισκοπικῶν, μυλλερικῶν, συνοδικῶν, σχακέρων, καλθινιστῶν, σουεδενβοργιανῶν, δουνκερικῶν, βαχελουριανῶν, ἐλευθεροβαπτιστῶν, εἰρηνοβαπτιστῶν, βαπτιστῶν ἐν μετανόια, χριστιανῶν ἐλευθέρων, γλασσιστῶν διχοβαπτιστῶν, καθαροβαπτιστῶν, αὐστηροβαπτιστῶν, ἐνδοξοβαπτιστῶν, λαοβαπτιστῶν, βαπτιστῶν Σκώτων, βαπτιστῶν σιδηροχείρων, βαπτιστῶν ἐπταήμερων, κυνοβαπτιστῶν, μελανοβαπτιστῶν, ἀναβαπτιστῶν, χριστιανῶν τῆς νίκης, ἀναμορφωτῶν γερμανῶν, ἀγγλικανῶν, ἀδελφῶν τῆς ἐνότητος, Βονολογιανῶν, Ῥονγιανῶν, σκληρικανῶν, βαλδαλιτῶν, σκανδομανιανῶν, συνενωτικῶν νέων, ἀρχαίων ῥωμανιανῶν, ἀδελφῶν τῆς ἐξορίας, ἀδελφῶν τῆς Πλυμούθης, ἀγαπημενικῶν, λαλοβαπτιστῶν, ἀφωνοβαπτιστῶν, τρεμόντων, ἀναπηροδουτρικῶν, Ἑλλήνων, Ῥώσων καὶ πολλοτάτων ἄλλων τῶν ὁποίων δυστυχῶς δὲν ἐνθυμοῦμαι τώρα τὰς ὀνομασίας. . . . Πόθεν λοιπὸν ἀγαπάτε ν' ἀρχίσωμεν;

— Ἡ ἐκλογὴ εἶναι δυσχερεστάτη, εἶπεν ὁ ταγματάρχης, καὶ φρονῶ ὅτι τὸ συνετώτερον εἶναι νὰ ἀναθέσωμεν αὐτὴν εἰς τὴν τύχην.

— Σκεφθῆτε πρότερον, ὑπέλαθεν ὁ Ἀρθούρος.

— Ἐσκέφθημεν ἀρκετὰ, ἀντεῖπεν ὁ ταγματάρχης, ἄγωμεν.

Καὶ ὄντως ἡ τύχη μᾶς ἐβοήθησεν, ὡδηγήσασα ἡμᾶς μετ' οὐ πολὺ εἰς ναὸν ἀνήκοντα εἰς μίαν τῶν μνημονευθειῶν αἱρέσεων, αἵτινες εἶναι ἀμέτρητοι ἐν Ἀμερικῇ, καὶ ἰδοὺ τί ἐν αὐτῷ εἶδομεν.

Οἱ ἐκκλησιαζόμενοι πιστοὶ ἐκάθηστο εἰς στασίδια, καὶ ἀνέκρινον τὴν ἰδίαν αὐτῶν συνειδησιν· οὐδεὶς δ' ἱερεὺς παρίστατο καὶ ἄκρα ἐπεκράτει σιγῇ. Περιμειναντες ὀλίγα λεπτά τῆς ὥρας ἤρχισαμεν ν' ἀδημονῶμεν μὴ ὑποπτεύοντες τὸ γενησόμενον, ὁ ταγματάρχης μάλιστα ἠτοιμάσθη ν' ἀπέλθῃ· ἀλλ' αἴφνης εἰς τῶν αἰρετικῶν ἐγερθεὶς ἐκ τοῦ στασιδίου τοῦ ἀφῆκε μύχιον στεναγμόν. Πάραυτα δὲ σχεδὸν ἐγερθεὶς καὶ ἕτερος ἐστέναξε καὶ οὗτος ἐκ θαθέων καὶ τέλος πάντων, εἰς κατό-

πιν τοῦ ἄλλου, ἠγέρθησαν ὅλοι οἱ αἰρετικοὶ καὶ ἤρχισαν νὰ στεναζῶσι μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμένων των. Τοὺς στεναγμοὺς διεδέχθησαν γοερὰ παράπονα καὶ τὰ παράπονα βροντώδεις γογγυσμοί· τινὲς μάλιστα τοὺς γογγυσμοὺς συνόδεον μετ' ἀπονενομημένων χειρονομιῶν. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐνόμισα τῇ ἀληθείᾳ ὅτι εὐρίσκομαι ἐντὸς φρενοκομείου. Βαθμηδὸν ὅμως οἱ γογγυσμοὶ καὶ οἱ στεναγμοὶ ἐπραϋνθήσαν καὶ οἱ ὀμόθησκοι ἐκάθησαν πάλιν ἐπὶ τῶν στασιδίων των. Ἡ σιγὴ ἐπανῆλθε βαθεῖα, ὡς καὶ πρότερον, καὶ τὰ πρόσωπα ὄλων ἠκτινοβόλησαν ὑπὸ θείας εὐφροσύνης.

— Τί ἐσήμαινον αὐτά; ἠρώτησα τὸν Ἀρθούρον.

— Ἐσήμαινον ὅτι ἦλθον εἰς μετάνοιαν.

— Πῶς! εἶπεν ὁ σὴρ Ἰάκωβος, πρέπει τάχα νὰ μυκῶνται ὡς ταῦροι, διὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς μετάνοιαν;

— Ἀλλέως δὲν γίνεται, ἀπεκρίθη ὁ Ἀρθούρος, διότι παρ' αὐτοῖς ὁ ἐν σιγῇ μετανῶν θεωρεῖται σχισματικὸς, μικρὸς καὶ ἀνάξιος τῆς θείας ἀντιλήψεως.

Ἐξήλθομεν.

— Ἡ αἵρεσις τὴν ὁποίαν εἶδετε, εἶπεν ὁ Ἀρθούρος, δύναται νὰ ὀνομασθῇ τῶν *ταραχομετανοούντων*· θέλετε νὰ ἰδῆτε τώρα τοὺς τρέμοντας;

— Ἀκούεις ἐκεῖ! εἶπεν ὁ ταγματάρχης, μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως.

— Κεῖται ἐδῶ πλησίον ὁ ναὸς των, ὑπέλαθεν ὁ Ἀρθούρος, τὸν γνωρίζω διότι πολλάκις τὴν Κυριακὴν ἐπεσκέφθην αὐτὸν μὴ ἠξέζωρον τί ἄλλο νὰ πράξω κατὰ τοιαύτην ὥραν.

Εἰσήλθομεν εἰς ναὸν συσκευασμένον κατὰ τὸ καθολικὸν θρήσκευμα. Πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἱερούργει εἰς ἱερεὺς.

— Ἠπατήθη, εἶπον εἰς τὸν ὀδηγὸν μας, διότι αὐτὴ ἡ ἐκκλησία ἀνήκει εἰς τοὺς καθολικοὺς.

— ἔχετε τῶντι δίκαιον, ἀπεκρίθη ὁ Ἀρθούρος, οὐχ' ἤττον ὅμως δὲν ἠπατήθη καθ' ὀλοκλήριον, διότι πρὸ ἐνὸς μόλις μηνὸς ὁ ναὸς οὗτος ἀνήκεν εἰς τοὺς τρέμοντας.

Ἐξετάσαντες τότε, ἐμάθομεν ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης τὸ πρῶτον μὲν ἦτο ἱερεὺς λουθηρανὸς, ὕστερον δ' ἔγεινε πρεσβυτεριανὸς, κατόπιν ἐπισκοπικὸς, ἔπειτα τῶν τρεμόντων καὶ τελευταῖον τῶν καθολικῶν.

Μηδεὶς δ' ἐκπλαγῆτω ἐπὶ τῇ διαδοχικῇ ταύτῃ ἀλλαξοπιστίᾳ καὶ ἀρνησιθρησκείᾳ, διότι τὰ τοι-

αὐτὰ εἶναι συνήθη παρὰ τοῖς Ἀμερικανοῖς, οἵτινες ἀλλάζουσι θρησκείαν μετὰ μεγάλης ἀφελείας, δασάκις παρορμῶνται ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ὑπὲρ τινος νέας διδασκαλίας.

Ἐγὼ δὲ ὑποπέυω ὅτι εἰς τὰς τοιαύτας ἀλλαγιστίας ὑποκρύπτεται ἐνίοτε καὶ τὸ συμφέρον, δασάκις μάλιστα, ὡς ἐν τῇ παρούσῃ περιπτώσει, ὁ συγκαλλάζων θρησκεία ἱερὸς τύχη ἰδιοκτητῆς τῆς ἐκκλησίας ἐν ἧ αὐτὸς ἱεραργεῖ.

Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἀνεξιχνίαστα τῆς συνειδήσεως μυστήρια, ἀφ' ὧν πρέπει ν' ἀπέχωμεν. Τὸ βέβαιον δὲ εἶναι ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν θρησκείαν δὲν εἶναι παντάπασιν προληπτικοί· ἐπομένως θεωροῦσιν ὡς πρᾶγμα φυσικώτατον, λόγου χάριν, τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ναῶν πρὸς κερδοσκοπίαν, διὰ τοῦτο μετατρέπουσιν αὐτοὺς ἐπὶ πληρωμῇ εἰς μουσουργεῖα, εἰς ἀναγνωστήρια ἢ εἰς ἐμπορικὰ χρηματιστήρια. Καὶ τοῦτο, διότι εἰς τὰς χώρας αὐτάς, πρέπει μετὰ λύπης νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, ὁ θεὸς τῶν θεῶν εἶναι τὸ δολιάριον, παρ' ὅλων κοινῶς λατρουμένον!

Ἐν Νεοβοράκῳ οἱ ναοὶ τόσῳ πλησίον παράκεινται ἀλλήλων, ὥστ' ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἡμέρας ἐπεσκέφθημεν πολλοὺς ἄλλους καὶ πρὸ πάντων ἕνα τῶν τρεμόντων, τὸν ὁποῖον ὁ Ἄρθουρος μᾶς ἐσύστησεν ὡς περιεργότατον. Οἱ τρέμοντες οὗτοι μόνιμον ἰεροκῆρυκα δὲν ἔχουσιν, ἀλλ' ὅστις αἰσθανθῆ ἑαυτὸν ἐμπνεόμενον ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἄρχεται τῆς διδασχῆς, καὶ οἱ ἄλλοι ὀφείλουσι νὰ τὸν ἀκροασθῶσι μέχρι τέλους. Διὰ νὰ κατορθώσῃ δὲ ὥστε νὰ κατέλθῃ ἐν αὐτοῖς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀφοῦ πρῶτον ἅπαντες ἀπὸ κοινοῦ δεηθῶσιν, ἀρχίζουσι νὰ τρέμωσιν ὅσῳ δέ τις πλέον τῶν ἄλλων τρέμει, τόσῳ ἰκανώτερος γίνεται πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ θεοῦ φωτός. Αἱ γυναῖκες συντρέμουσι μετὰ τῶν ἀνδρῶν, καὶ ὁ καθολικὸς οὗτος τρόμος ἐκτείνεται ἕως οὗ τις τῶν ἀδελφῶν αἰσθανθῆ ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐμπνευσίν· τότε παύει διὰ μιᾶς ὁ τρόμος καὶ ὅλοι τὸν ἀκροάζονται ἐν σιγῇ. Περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι τὰ τρία τέταρτα τῶν οὕτω πως κατὰ φαντασίαν ἐμπνεομένων εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τεταραγμένοι ἐγκέφαλοι, καὶ ὅτι φυσικῶς τῷ λόγῳ ἢ κατὰστασις τοῦ ἐγκεφάλου των ἐνεργεῖ μεγάλως καὶ ἐπὶ τῆς διδασχῆς των. Ἐκεῖνην τὴν ἡμέραν ἐνεπνεύσθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος μία γραῖα, αἱ δὲ ἀνοηταὶ καὶ αἱ ἀηδίαί τὰς ὁποίας εἶπεν ἀπέδειξαν ἐναργῶς ὅτι ἡ ταλαίπωρος δὲν εἶχε σώας τὰς φρένας.

Ἀπὸ τῶν τρεμόντων μετέβημεν εἰς τοὺς κουάκερους, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἠκούσαμεν τοὺς μεθοδικὰς ψάλλοντας παραφώνως, καὶ ἀφοῦ προσεπαθήσαμεν πλὴν εἰς μάτην, ἕνεκα τῆς μεγάλης συρροῆς, νὰ εἰσέλθωμεν εἰς ναὸν καθολικόν, ἐν ᾧ ἐκκλησιάζονται ἀποκλειστικῶς Ἴρλανδοὶ ὑπηρεταί.

Οἱ Κουάκεροι, βλάσφημον μὲν ἀποκαλοῦσι τὴν αἵρεσιν τῶν τρεμόντων, αὐτοὶ δὲ νομίζουσι ὅτι πράττουσιν ἔργον εὐλαβῆς πίπτοντες πρηνεῖς καὶ ἐγγίζοντες τὴν γῆν διὰ τῆς κοιλίας των, διὰ νὰ ἐμπνευσθῶσι τοιοῦτοτρόπως ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀφοῦ τῶντι τοποθετηθῶσιν αἱ κοιλίαι των κατὰ γῆς ἐπὶ τινὰ λεπτὰ τῆς ὥρας, φωτίζεται διὰ μιᾶς ὁ νοῦς αὐτῶν καὶ ἀρχίζουσι τὴν διδασχὴν μετὰ θαυμασίας εὐγλωττίας.

Ἐξ ἀπάντων τῶν θρησκευτικῶν αἱρέσεων μόνον οἱ Κουάκεροι φέρουσιν ἐνδύμα ἰδιότυπον, ἐνῶ καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν καθολικῶν ἱερεῖς ἐνδύονται ἀπαράλλακτα ὡς οἱ ἄλλοι λαϊκοί· μεταχειρίζονται δὲ πλατεῖας περισκελίδας, χονδρὰ ὑποδήματα, ἐπενδύτην μακρὴν, ἀλλὰ κοντόμεσον, καὶ πῖλον χαμηλὸν καὶ πλατύγυρον· αἱ δὲ κουάκεροι παρεδέχθησαν τρόπον ἐνδυμασίας, ὁ ὁποῖος ἤθελεν καταστήσει δυσειδεστάτας ὅλας τὰς Ἀφροδίτας, ἐὰν τὸν ἐφήρμοζον εἰς τὰ ἔργα των οἱ ἀρχαῖοι ἀγαλματοποιοί. Ἡ ἐνδυμασία τῶν κυριῶν τούτων συνίσταται ἀναλλοιώτως εἰς μίαν ἐσθῆτα φαϊόχρουν, βραχεῖαν καὶ στενήν, εἰς ἕνα μικρὸν σιάλιον τετράγωνον, μόνις καλύπτει τοὺς ὤμους, εἰς κακόσχημα δερμάτινα ὑποδήματα, καὶ εἰς ἕνα πῖλον φαϊόχρουν καὶ αὐτὸν, καὶ κατεσκευασμένον εἰς τρόπον ὥστε νὰ καθιστᾷ αὐτάς ὅσον ἕνεστι δυσμόρφους.

Ἔτι δὲ χειρότερον εἶναι τὸ γεῦμα τῶν κουακέρων, μονότονον καὶ ἀνοῦσιον, διότι συνίσταται ἀναλλοιώτως εἰς ὀλίγα λαχανικά νερόβραστα καὶ ἀνάλατα καὶ εἰς τὸ τρισέβαστον *ρωσμπίφ*. Ἐνῶ ἡ ἀμερικανικὴ μαγειρικὴ ἐν γένει τείνει ὁσημέραι πρὸς τελειοποίησιν διὰ τῆς βοήθειας τῶν ξένων, ἡ κουακερικὴ τοῦναντίον ἐμμένει εἰς τὰς ὀπισθοδρομικὰς ἀρχάς τῆς, οὐδεμίαν καινοτομίαν παραδεχομένη. Ἐν ἐνὶ λόγῳ οἱ κουάκεροι δούλοι τῆς κοιλίας των δὲν γίνονται καὶ μάλιστα, καθὼς εἶδομεν, τὸ μέρος αὐτὸ τοῦ σώματός των δὲν τὸ μεταχειρίζονται εἰμὴ διὰ νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὸ ἅγιον πνεῦμα.

Ὁ σὶρ Ἰάκωβος μετὰ ταῦτα ἐξέφρασε τὴν ἐξῆς παρατήρησιν πρὸς τὸν Ἄρθουρον.

— Εἰς ὅσας ἐκκλησίας ἐπεσκέφθημεν, εἶπε, οὐδὲ ἕνα Αἰθίοπα εἶδον, καὶ ὅμως εἰς Νεοβοράκον

αἰθίοπες ὑπάρχουσιν ὄχι ὀλίγοι, καθόσον τοῦλάχιστον συμπεραίνω ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ξενοδοχείου.

Ἵπάρχουσι τῶντι ἄρκετοὶ μαῦροι, ἀπεκρίθη ὁ Ἄρθουρος, ἀλλὰ δὲν εἶναι δεκτοὶ οὐδὲ εἰς τὰς ἐκκλησίας, οὐδὲ εἰς τὰ θέατρα, οὐδὲ εἰς τὰς λεωφορεῖα, οὐδὲ εἰς τοὺς σιδηροδρόμους, οὐδὲ εἰς τὰ ἀτμόπλοια, ὅπου οἱ λευκοὶ πρόσβυχονται, διασκεδάζουσιν ἢ ταξιδεύουσιν. Ἐπομένως ἔχουσιν ἰδιαιτέρας ἐκκλησίας, ἐν αἷς ἱεραργεῖσιν ἱερεῖς μαῦροι, καὶ ἰδιαιτέρα ἀμάξια εἰς τοὺς σιδηροδρόμους ὡς ἂν ἦσαν κύνες· θέατρον δὲ οὐδέποτε βλέπουσι καὶ τότε σκάνδαλον παρέχει ἡ ἐντὸς θεάτρου παρουσία αἰθίοπος, ὅσον καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ νὰ ἐξασκήσῃ ὡς πολίτης τὰ ἐκλογικὰ του δικαιώματα, ἂν ποτε τῷ ἐγεννᾶτο τοιαύτη ἐπιθυμία. Ἐκτὸς τούτου δὲ ἐπιτρέπεται αὐτοῖς νὰ λάβωσι δημοσίαν τινὰ θέσιν, οὐδὲ ν' ἀσχοληθῶσιν εἰς ὕντινα δήποτε κλάδον τῆς βιομηχανίας, ὄχι· ἀλλ' ἡ ὑπηρεταί πρέπει νὰ γίνωσιν ἢ κάπηλοι, ἢ κουρεῖς. Οἱ ἐν Νεοβοράκῳ ἀπελεύθεροι μαῦροι ἔχουσιν ἰδίαν συνοικίαν—τὰς βυπαρωτέρας καὶ ἀσχημοτέρας, ἐνοεῖται— ἰδιαιτέρας οἰκίας, ἰδιαιτέρως λεωφορεῖα, ἐφ' ὧν μεγάλοις γράμμασι γέγραπται « πρὸς χρῆσιν τοῦ κεχρωματισμένου λαοῦ For colored people, » ἰδιαιτέρα νοσοκομεῖα καὶ ἰδιαιτέρως τέλος νεκροταφεῖα, εἰς τὰ ὅποια εἰς λευκὸς, ἔστω καὶ ὁ κακοῦργότερος τῶν ἀνθρώπων, οὐδέποτε συγκατανεύει νὰ ἐναποθέσῃ τὰ ὄστα του, θεωρῶν αὐτὸ μεγίστην ἀτιμίαν. Καὶ ὅμως, τούτων οὕτως ἐχόντων, βλέπετε τοὺς βορείους Ἀμερικανοὺς ἐγκυχωμένους ὅτι δούλους αὐτοὶ δὲν ἔχουσι, καὶ γράφοντες καὶ ἐκφωνοῦντας καθ' ἑκάστην ὑπὲρ τῶν μαῦρων θαυμασίους ρητορικοὺς λόγους, ἐν οἷς διαλάμπουσιν αἱ ἀρχαὶ τῆς ἰσότητος καὶ τῆς φιλανθρωπίας!

— Ἀπορῶ εἶπεν ὁ ἰάκωβος πῶς ἐν χώρᾳ, οἷα ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ, ἐγκυχωμένη ὅτι εἶνε γενετήρια τῶν ἐλευθεριῶν ἀπασῶν καὶ ἀπληλαγμένη προλήψεων, πῶς εἶναι, λέγω, δυνατὸν ἐν τοιαύτῃ χώρᾳ φυλὴ ὀλόκληρος νὰ στενάζῃ, ὑπὸ τὸ βάρος δεσποτικοῦ ζυγοῦ καὶ ἀπανθρώπων προλήψεων! Ἐγὼ ἂν ἐγεννώμην μαῦρος ἤθελον τῇ ἀληθείᾳ προτιμῆσαι νὰ γίνω δούλος τῶν Νοτίων παρὰ ν' ἀπολαμβάνω τοιαύτην ἐλευθερίαν παρὰ τῶν Βορείων Ἀμερικανῶν, διότι ἂν ὄχι ἤθελον ἂν γνωρίζῃ ὅτι εἶμαι πράγματι δούλος, καὶ ὄχι ὀνόματι μόνον ἐλεύθερος.

— Τὸ λέγετε αὐτὸ, διότι δὲν ἠξέσχετε τί πᾶ-

σχουσιν οἱ μαῦροι τῶν Νοτίων. Ἐγὼ ὁμολογῶ ὅτι ἂν ἤμην μαῦρος ἤθελον προτιμῆσαι νὰ ζῶ ἐν τῇ βορείᾳ Ἀμερικῇ, διότι ἐξ ὅλων τῶν κακῶν ὅσα μαστίζουσι τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ χειρίστον πάντων εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ δουλεία. Δὲν λέγω ὅμως τοῦτο ὑπερσπιζόμενος τὴν πρὸς τοὺς μαῦρους διαγωγὴν τῶν βορείων, διότι καὶ βάρβαρος εἶναι καὶ σκληρὰ καὶ πρὸ πάντων ἀντιφατικὴ πρὸς τοὺς ἐλευθεριωτάτους ἐντοπίους θεσμούς.

Ἄλλ' ἐὰν εἷς μαῦρος, ἠρώτησα τὸν Ἄρθουρον, πληρώσας τὸ ἀγώγιον, εἰσέλθῃ εἰς τι λεωφορεῖον δυνάμει τίνος νόμου ἀποδιώκεται ἐκεῖθεν;

— Φαίνεται ὅτι ὑπάρχουσιν ἐπὶ τούτῳ νόμοι, καθόσον ἐφάνη ἕκ τινος λίαν σκανδαλώδους δικῆς γενομένης ἐσχάτως. Τότε ὁ Ἄρθουρος μᾶς ἐδιηγήθη τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον.

Μία νέα μαῦρη ἐγκυμονοῦσα εὐρεθεῖσα ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἠναγκασμένη νὰ μεταβῇ εἰς μεμακρυσμένον τι μέρος τῆς πόλεως καὶ καταβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ κόπου ἀπεφάσισε ν' ἀναβῇ ἐπὶ τινος τῶν ἐκεῖ που σταθμευόντων λεωφορειῶν ὅθεν καθήσασα εἰς τὸ βάθος τῆς ἀμάξης ἀπέκρυψε τὸ πρόσωπόν της διὰ τοῦ μανδουλίου, ἵνα μὴ γνωρισθῇ.

Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ὁ ὀδηγὸς τοῦ λεωφορείου δὲν παρετήρησε τὴν αὐδάδη ταύτην πράξιν, κατόπιν ὅμως ἀνακαλύψας τὸν δόλον, ἔστησε τοὺς ἵππους καὶ διέταξε τὴν μαῦρην νὰ ἐξέλθῃ λέγων, ὅτι εἶναι ἀπηγορευμένη ἡ εἰς δημοσίους ἀμάξια εἴσοδος μαῦρων.

— Εἶμαι πολὺ κουρασμένη εἶπεν ἡ ταλαίπωρος μαῦρη, καὶ σὰς παρακαλῶ, ἂν ἡ παρουσία μου ἀτιμᾶζῃ τοὺς ἐντὸς τῆς ἀμάξης, ἐπιτρέψατέ μοι τοῦλάχιστον νὰ σταθῶ εἰς τὸ ἐξω μέρος, ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἐνοεῖται πληρωμῇ.

— Αὐτὸ δὲν γίνεται, ἀπεκρίθη ὁ ὀδηγὸς καὶ σὲ προσκαλῶ καὶ πάλιν νὰ καταβῆς.

Ἡ δυστυχὴς ἠθέλησε νὰ ὑπακούσῃ, ἀλλὰ καταβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ κόπου, ἐπανεπέσεν ἐπὶ τοῦ καθίσματος. Τότε ὁ ὀδηγὸς, κωφεύων εἰς πᾶν αἰσθημα εὐσπλαγγίας, εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ λεωφορείου διὰ νὰ τὴν καταβιάσῃ διὰ τῆς βίας, καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνη ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῆς ἠναντιοῦτο καὶ δακρύουσα ἐπεκαλεῖτο τὸ ἔλεος τῶν παρακαθημένων, ὁ θάνατος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, παροξυνθεὶς διὰ τὴν ἀντίστασιν, καὶ ἐναρξύνθεις ἴσως ἐκ τῆς ψυχρᾶς ἀδιαφορίας τῶν ἄλλων, ἔδραξεν αὐτὴν ἀπὸ μέσον τοῦ σώματος καὶ τὴν ἐσφενδύ-

νισεν ἐπὶ τῆς λιθοστρώτου ὁδοῦ, ἔνθα κατέπεσεν ἄπνους, μεθ' ὃ διέταξε τὸν ἀμαξηλάτην νὰ κεντήσῃ τοὺς ἵππους.

Ἐκ τῆς πτώσεως ἐκείνης ἡ ἀθλία γυνὴ ἔφθασεν εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον· ἀπέβηκε καὶ τὸ μὲν βρέφος ἀπέθανε· αὐτὴ δ' ἔμεινε κλινήρης ἐπὶ δύο μῆνας. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς καθημερινῆς ἐργασίας καὶ μόνης ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἐνήγαγε τὸν ὁδηγὸν τοῦ λεωφορείου, ἐξαίτουμένη τὴν ὀφειλομένην ἀποζημίωσιν.

Ὁ δὲ ὁδηγὸς ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ὡμολόγησε τὰ πάντα, προσθέσας, ἀντὶ ἄλλης δικαιολογίας, ὅτι οὐδόλως παρέβη τὸν νόμον ἐξασκήσας τὰ ὑπ' αὐτοῦ παραχωρούμενα δικαιώματα.

Τότε ὁ προεδρεύων τοῦ δικαστηρίου ἐξεφώνησε πρὸς τοὺς ἐνόρκους τὸ ἀκόλουθον λογιδριον πρὶν ἀναθέσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος.

« Συμπολίται!

« ἔχω χρέος νὰ σὰς ἐξηγήσω τὸν νόμον. Οἱ μαῦροι δὲν ἀπολαμβάνουσιν ὅσα δικαιώματα ἀπολαμβάνουσιν οἱ λευκοί. Ὅθεν ἡ ἐνάγουσα, ἀνήκουσα εἰς τὴν αἰθιοπικὴν φυλὴν, δὲν εἶχε δικαίωμα ν' ἀναβῆ εἰς τὸ λεωφορεῖον, τοῦναντίον δὲ ὁ ὁδηγὸς ἐδικαιοῦτο πάντως νὰ τὴν ἀποδιώξῃ ἐκείθεν ὑπακούων εἰς τὰς διατάξεις τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἔπραξε δὲ κάλλιστα ἡ ἑταιρία τῶν λεωφορείων εἰσαγαγούσα τοιοῦτον κανονισμόν δι' οὗ λυτρώμεθα, σεῖς τε καὶ ἐγώ, τῆς ἀνάγκης νὰ παρακαθήμεθα μετὰ αἰθιοπῶν. Ἐν δὲ καὶ μόνον τώρα ζήτημα δύναται νὰ διασείσῃ τὰς πεποιθήσεις ὑμῶν· ἐννοῶ τὴν θίαν ἥτις ἐγένετο κατὰ τῆς γυναικὸς ταύτης, ἐπενεγκοῦσαν δυσαρέστους εἰς αὐτὴν συνεπείας· ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο ἀποκρίνομαι ὅτι, ἔπαθεν μόνον καὶ μόνον ἕνεκεν τῆς ἐπιμονῆς τῆς, ἐπομένως αὐτὴ ἑαυτὴν πρέπει νὰ μέμφηται δι' ὅσας πληγὰς ἔλαβεν. Ὁ παρανομῶν τιμωρεῖται, πᾶς δὲ καλὸς πολίτης πρέπει νὰ σέβηται τοὺς νόμους τοὺς τιμωροῦντας τοὺς μαῦρους, ὅσοι ἐπιχειροῦν νὰ σφαιτερισθῶσιν ἀποκλειστικὰ τινὰ προνόμια τῶν λευκῶν, διότι οἱ νόμοι οὗτοι βασίζονται ἐπὶ τῶν ἀκραδάντων ἀρχῶν τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ. »

— Τοιοῦτος μιταρὸς λόγος, εἶπεν ὁ σὶρ Ἰάκωβος καταντᾶ σχεδὸν ἀπίστευτος.

— Καὶ ὅμως ἐξεφώνηθη, ἀπεκρίθη ὁ Ἄρθουρος καὶ οἱ ἔνορκοι μετὰ θραχεῖαν σύσκεψιν τὸν μὲν ὁδηγὸν ἐκήρυξαν ἀθῶον, τὴν δὲ ταλαίπωρον μαύρην κατεδίκασαν εἰς τὰ ἔξοδα τῆς δίκης.

Διέλειμμα σιωπῆς διεδέξατο τὴν λυπηρὰν ταύτην διήγησιν τὴν ἐναργῶς ἀποδείξασαν εἰς τὸν ταγματάρχην καὶ εἰς ἐμὲ ὅσοσον ἄδικοι καὶ σκληροὶ προλήψεις κατὰ τῆς αἰθιοπικῆς φυλῆς ἐνυπάρχουσιν εἰς τὰ βόρεια καὶ νότια ὠσαύτως κράτη τῆς Ἀμερικανικῆς συμπολιτείας.

— Αἰωνίως λοιπὸν, εἶπεν ὁ ταγματάρχης, θὰ ἐπιζῆ ἡ θάρβαρος αὐτὴ διάκρισις μεταξὺ πλασμάτων τοῦ αὐτοῦ θεοῦ, διαφερόντων μόνον κατὰ τὸ χρῶμα, καὶ αἰωνίως ἡ αἰθιοπικὴ φυλὴ θὰ εἶναι δούλη τῆς Κανακασίας;

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην διέβη νεκρικὴ πομπή, προηγουμένης πολυοργάνου μουσικῆς καὶ ἐπομένων διακοσιῶν σχεδὸν ἀνθρώπων φερόντων ἔμβλημα ὁμοιόμορφον εἰς τὴν κομβιοδόχην τῶν ἐνδυμάτων των. Ἦτο δὲ σωματεῖον, ἐξ ὧν ἐβύθη ἡ Ἀμερικὴ, ἀποδίδον τὰς τελευταίας τιμὰς εἰς ἐν τῶν μελῶν του· ἐστάθημεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ παρατηρήσωμεν, ἀφοῦ δὲ διήλθε,

— Ὅχι, εἶπεν ὁ Ἄρθουρος, θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καὶ ταχέως ἐλπίζω, καθ' ἣν τὸ ἀσεβὲς ἐπίθετον *δοῦλος* δὲν θὰ ἔχῃ πλέον σημασίαν καὶ θὰ καταντήσῃ ἀπλή ἀνάμνησις λυπηρὰ καὶ ταπεινωτικὴ.

Ὡς βλέπετε, ὁ Ἄρθουρος ἀπεκρίνατο καὶ πάλιν μετὰ ὄριμον σκέψιν εἰς τοὺς λόγους τοῦ ταγματάρχου.

— Κύριοι, προσέθηκεν ὁ ὁδηγὸς μας, μετὰ τὸ δρᾶμα εἶναι καλὴ ἡ κωμωδία. Ἴδου ἐφθάσαμεν πρὸ τῆς θύρας μιᾶς τῶν αἰθιοπικῶν ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς ἱερουργοῦσιν ἱερεῖς αἰθίοπες. Ἄς εἰσέλθωμεν τὸ θέαμα εἶναι περιεργον, καὶ μάλιστα ἂν ἦναι ἡ ὥρα τῆς διδασχῆς.

Ἄμα εἰσῆλθόμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην τὴν ὑπὸ μαύρων ὑπερπληρωμένην, μία τις ὁσμὴ καὶ ἀλλόκοτος καὶ ἀνυπόφορος, ὁσμὴ οἰκεία τῆ αἰθιοπικῆ φυλῆ, μᾶς προσέβηκε διὰ μιᾶς καὶ μᾶς ἐξάλισε. Πολλάκις ἔκτοτε μοι ἐπῆλθε κατὰ νοῦν ἡ ὑποψία μήτις ἡ ἀηδὴς ἐκείνη ἀποφορὰ εἶναι ἡ πρώτη ἀφορμὴ τῆς κατὰ τῶν μαύρων ἀποστροφῆς τῶν λευκῶν. Ὅπως ἂν ἔχῃ εἶναι τῶν ὄντι αὐτόχρημα θάσσανος νὰ εὐρίσκεται τις εἰς τὸ αὐτὸ μέρος κεκλεισμένος μετὰ μαύρων, καὶ δὲν ἤξεύρω πῶς ἡμεῖς ἀντέσχόμεν. Ἐννοεῖται ὅτι ἐχρειάσθη μεγάλη γενναϊότης, βοήθεια τῆς ὁποίας ἐφράξαμεν τὰς ρίνας ἡμῶν καὶ ἔθεασάμεθα τὰ περιγεγόμενα.

Ἡ ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν λευκῶν ἔξωσις τῶν μαύρων καὶ ἡ κατ' αὐτῶν τοσαύτη περιφρόνησις ἐνέβαλεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν δυστυχῶν τούτων τὴν

φοβερὰν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς καὶ μόνου Θεοῦ· ὅθεν φαντάζονται ὅτι ἐκάστη φυλὴ ἔχει ἴδιον Θεὸν καὶ ἐπομένως ὅτι ὑπάρχει ἰδιαιτέρως παράδεισος καὶ ἰδιαιτέρα κόλασις διὰ τοὺς μαύρους καὶ ζωγραφίζουσι μαύρους τοὺς ἁγίους δι' ὧν ἐπικαλοῦνται τὴν ἐξ ὕψους ἀντίληψιν, μὴ ἐμπιστευόμενοι εἰς τὴν ἀμεροληψίαν τῶν λευκῶν ἁγίων. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ θρήσκευμά των ἔχει τι ἀλλόκοτον καὶ φαντασιώδες, καθὼς ἡ ὁμιλία καὶ αἱ ἄλλαι πράξεις των· τοῦτο δὲ ἐνόησα ἰδὼν τὸν ἱερουργοῦντα μαῦρον ἱερέα ὅστις μετὰ πολλοῦ ἀκατανοήτου ἐλιγμοῦ ἤρχισε νὰ τρέμῃ, ἀναμιγνύων οὕτω τὸ θρήσκευμα τῶν τρεμόντων μετὰ τῶν λουθηρανῶν, εἰς ὃ καὶ ἤξιον ὅτι ἀνῆκεν ὁ ναὸς ἐν ᾧ ἱερούργει. Ἀφοῦ λοιπὸν διὰ τοῦ τρόμου τῶν μελῶν τοῦ σώματος ἀρκοῦντως φαίνεται, ὁ μαῦρος ἐνεπνεύσθη, ἀνέβη ἐπ' ἄμβωνος οἱ δὲ πιστοὶ ἤρχισαν νὰ γελῶσι καὶ νὰ τρίβωσι τὰς χεῖρας εἰς σημεῖον μεγάλης χαρᾶς.

— Σιωπῆ, ἀδελφοί μου, εἶπεν ὁ ἱεροκῆρυξ, θὰ ἀρχίσω.

— Σιωπῆ, σὰς λέγει, δὲν ἀκούετε! ἐπανελάθεν εἰς ἕκαστος τῶν μαύρων ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ἄλλους, ἔσεῖς ἐγαλάσατε τὸν κόσμον ἀπὸ ταῖς φωναῖς.

— Ἐγὼ δὲν εἶπα τίποτε, ἀνέκραζεν εἰς γέρον μαῦρος δυσαρεστηθεὶς.

— Ἐγὼ ποτε μοι δὲν ἔμιθω, εἶπε μία μαύρη· οἱ φωναλάδες εἶναι τοῦ θέλου νὰ σιωπαίνουσι οἱ ἄλλοι.

— Σιωπῆ δὲ, σιωπῆ! ὑπέλαβεν ὁ ἱεροκῆρυξ, ἔτσι δὲν θὰ τελειώσωμεν ὡς αὔριον.

Τέλος πάντων ἡ σιγὴ καθυμνῶν ἐπεκράτησε καὶ ὁ ἱεροκῆρυξ ἤρχισε τὴν ὁμιλίαν του.

Χαριζόμενος εἰς τοὺς ἀναγνώστους μου παραλείπω τὸ φηγορικὸν τοῦτο ἀριστούργημα καὶ μόνον παραθέτω τὸ ἀπόσπασμα ἐκεῖνο ἐν ᾧ ὁ ἀκάματος ρήτωρ ἐζωγράφισε μετὰ νευμάτων καὶ μορφασμῶν ἀπεριγράπτων τὰ γόητρα τοῦ παραδείσου καὶ τὰ θάσσανα τῆς κολάσεως.

« Ἡ κόλασις ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, εἶπεν, εἶναι τόπος τρομερωτάτων θασάνων· ἐκεῖ εἶναι παγωμένα ὄλα καὶ ἀδιακόπως χιονίζει ἐπάνω εἰς τοὺς γυμνοὺς ὤμους τῶν ἀμαρτωλῶν. Ἐκεῖ δὲν ἔχει ἄλλο παρὰ δεμάτια θαμβακίου, σάκκουσι γεμάτους καφῆς, καὶ κάσαις γεμάταις ζάχαρι, τὰ ὅποια ὁ δικαιοκρίτης Θεὸς κατεδίκασε τοὺς κολασμένους νὰ φορτῶνουν ἀδιακόπως εἰς τὰ πλοῖα, τὰ ὅποια ποτε δὲν γεμίζουσι! Εἰς τὴν κό-

λασιν εἶναι τὰ μεγαλύτερα θάσσανα καὶ ἡ μεγαλύτεραις συμφοραῖς! Ἐκεῖ, διὰ νὰ μὴν πολυλογῶ, εἶναι δουλειὰ, χωρὶς ἀνάπαυσιν μετὰ κρύου καὶ ἀδιακόπῃ παγωνιά!

Ταῦτα ἀκούσαντες πολλοὶ τῶν μαύρων ἐφρύαξαν καὶ ἐμόρφασαν ἐλεεινῶς.

— Ἀλλὰ πόση εὐτυχία σὰς περιμένει, ἐξηκολούθησεν ὁ ρήτωρ, καὶ πόση χαρὰ, ἂν, ἀντὶ νὰ τιμωρηθῆτε μετὰ τὰ θάσσανα τῆς κολάσεως, ἀπολάυσετε τὴν εὐσπλαγγίαν τοῦ Θεοῦ!

Ἡ ὄψις τῶν μαύρων εἰς τὸ νέον τοῦτο ἄκουσμα ἐφαιδρύνθη πάλιν διὰ μιᾶς ὑπὸ χαρᾶς ἀνεκλαλήτου, καὶ ἐκ τῶν χειλέων πολλῶν ἐξ αὐτῶν διέφυγε γέλωσι ἄκρατος καὶ σπασμωδικός, οὐ συμμετέσχεν ἐν μέρει καὶ ὁ ἱεροκῆρυξ.

— Εἰς τὸν παράδεισον, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἐξηκολούθησε λέγων, εἶναι πάντοτε ζέστη, ἀπ' ἐκεῖναις τὰς ὀραταῖς ζέσαις ὅπου καρποφοροῦν ἡ χώραις τῆς πολυαγαπημένης μας Ἀφρικῆς, καὶ ὅπου κάμουν τὴν Σενεγάλην νὰ ἦναι παράδεισος τῆς γῆς· μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι, εἰς τὸν παράδεισον τοῦ οὐρανοῦ ἡ ζέστη εἶναι ἀκόμη πλέον δυνατὴ καὶ ποτὲ ἐκεῖ δουλειὰ δὲν ἔχει.

— Τί καλὰ! τί καλὰ! ἀνέκραζαν τινὲς τῶν μαύρων χειροκροτοῦντες.

— Θὰ σιωπήσετε, ἀνόητοι! εἶπε μία γραῖα μαύρη ἐγερθεῖσα ἐκ τοῦ θρανίου τῆς,

— Κάθησε κάτω! κάθησε κάτω! ἀνεβόησαν οἱ ἄλλοι, σὺ μᾶς διακόπτεις.

— Ψέμματα! ἀπεκρίθη ἡ μαύρη· ἐκεῖνος ἐκεῖ φωνάζει, ὄχι ἐγώ.

— Ἐγώ;

— Ἐσὺ, ναί.

— Θὰ βουβαθῆς, παληόγρια!

— Νὰ χαθῆς βρωμο-ἀράπη!

— Σιωπῆ! σιωπῆ! ἀνέκραζαν πανταχόθεν, δὲν ἀκούομεν.

Ὁ ἱεροκῆρυξ ἀνέλαβε πάλιν τὸν λόγον.

— Εἰς τὸν παράδεισον, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, οὔτε καφρέδες, οὔτε ζάχαρες, οὔτε θαμβάκια ἔχει, οὔτε πλοῖα διὰ φόρτωμα. Ἐκεῖ οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ Κυρίου μαῦροι τρώγουσιν καθημερινῶς τὰ καλλίτερα φασούλια μαγειρευμένα μετὰ λαρδί ἀθάνατο, ὅπου δὲν ἔχει σύγκρισιν μετὰ τὰ καλλίτερα λαρδιά τοῦ κόσμου τούτου.

Πολλοὶ τῶν μαύρων ἤρχισαν τότε νὰ λήξωσι τὰ χεῖλη, ἐνῶ οἱ ὀφθαλμοὶ των διέλαμπον ὑπὸ χαρᾶς· ἡ δὲ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα γραῖα ἠγέρθη

καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς ἑδρας τῆς, ἀλλ' ὁ ἱεροκῆρυξ διὰ νεύματος τὴν διέταξε νὰ καθήσῃ.

— Παραβάλλετε λοιπὸν, ἀδελφοί μου, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὴν κόλασιν μὲ τὸν ἀδιάκοπον πάγον καὶ τὰ χιόνια μὲ τὰ θαμβάκια, ταῖς ζάχαρες, τοὺς καφέδες, ὅπου πρέπει νὰ τὰ κουβαλήτε μέρα καὶ νύκτα εἰς πλοῖα καὶ ποτὲ νὰ μὴ γεμίζουσι καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸν παράδεισον μὲ ταῖς εὐμορφιαῖς του, μὲ τὴν παντοτεινὴν ζέσθη, μὲ ταῖς καθημεριναῖς διασκεδάσεις, καὶ μὲ τὰ νόστιμα ἐκεῖνα φαγητά, ὅπου νὰ τρώγετε καὶ νὰ γλύφετε τὰ χέρια σας.

— Λαρδί μου! λαρδί μου! ἐφώνησεν ἀφελῶς εἰς μαῦρος, εἰς τὸν ὅποιον φαίνεται ὑπερήρεσεν ὁ παράδεισος.»

Δὲν γράφομεν ὑπερβολὰς, διότι ὅσα δῆποτε καὶ ἂν πλάσῃ ἢ φαντασία εἶναι πάντοτε κατώτερα τῶν ἀληθῶς συμβαινόντων ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαῖς τῶν μαύρων. Διότι ὅχι μόνον ἡ ἀγωγὴ αὐτῶν παραμελεῖται εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ φυλὴ διανοητικῶς εἶναι κατωτέρα τῆς λευκῆς, καὶ διὰ τοῦτο αἱ διενέξεις καὶ λογομαχίαι οὐδέποτε μεταξὺ αὐτῶν ἀπολείπουσιν. Εἰς τοιοῦτον μάλιστα καθὸν πολλάκις φθάνουσιν, ὥστε ὁ ἱεροκῆρυξ μὴ δυνάμενος νὰ καταπάσῃ τὰς πολυτάραχους συζητήσεις των περιέβη τὸν ἄμβωνα καὶ τὴν ἑτέραν τῶν κνημῶν μετεωρίσας, στενωπρῶς τῆ φωνῇ ἐπέταττε σιωπὴν, συνοδεύων τοὺς ὀργίλους λόγους δι' ἀκαταπαύστων χειρονομιῶν.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΦΕΝΙΜΟΡΟΣ ΚΟΥΠΕΡ

Ὁ Φενιμόρος Κούπερ ἐγεννήθη τὴν 15 Σεπτεμβρίου 1789 ἐν Βούργλιγκτων τῆς ἐν Ἀμερικῇ Νέας Ἰόρκης. Περαιώσας τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ναυτικὸν ὡς δόκιμος (midshipman) διὰ τὸν πρὸς τὰς περιηγήσεις ἑρωτά του μᾶλλον, ἢ τὴν πρὸς τὴν ναυτικὴν κλίσιν. Αἱ κατὰ τὸ ναυτικὸν στάδιον ζῶνται ἐντυπώσεις ἐπηρέασαν τὰ μάλιστα τὸν νεανίαν Κούπερ, ἀργότερον πολλὰ τοιοῦτου εἶδους ἀντικείμενα πραγματευθέντα ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων οἰκειωθείς μετὰ τοῦ Ἰκσανοῦ περιέγραψεν, ὡς οὐδεὶς ἕτερος, τὰς ὑψηλὰς ἐντυπώσεις καὶ τὰ ποικίλα θεάματα τοῦ

ῥωμαντικοῦ ἐκεῖνου βίου. Ἐνταῦθα διορίζεται τὸ μεγαλύτερον τοῦ Κούπερ πλεονέκτημα ὁ ὠκεανός, αἱ θυμιάσαι καὶ τρομεραὶ αὐτοῦ φάσεις, ὁ βίος τοῦ παλαιόντος πρὸς τὸ μέγξ στοιχεῖον ναύτου, ἡ προσήλωσις καὶ ὁ φόβος, ἡ ἀπόλαυσις καὶ ἡ πάλη αὐτοῦ, ἡ ἄπειρος ποικιλία τῶν εἰκόνων, διεγράφησαν θαυμασιῶς ὑπὸ τοῦ Κούπερ.

Ἐν 1810 ἐγκατέλιπε τὴν ναυτικὴν ὑπηρεσίαν μετ' ὀλίγον ἐνυμφεύθη καὶ κατεστάθη ἐν πρώτοις μὲν εἰς Βίγκεστερ πλησίον τῆς Νέας Ἰόρκης, ἔπειτα δὲ διαρκῶς εἰς Κούπερστον θελατικὴν διαμονὴν ἀνήκουσαν εἰς τὸν πατέρα του καὶ κειμένην ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς λίμνης Ὀτσέγας. Λόγοι ὑγείας τὸν ἠνάγκασαν ἵνα περιέλθῃ ἐν ἔτει 1826 τὴν Εὐρώπην, καὶ μετὰ μικρὰν ἐν Ἀγγλίᾳ διαμονὴν διωρίσθη πρόξενος τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν εἰς Λυόν. Ἀργότερον μετέβη εἰς Δρέσδην, καὶ ἀφοῦ διήλθε τὴν Ἑλβετίαν καὶ Ἰταλίαν ἐπανήλθεν εἰς Ἀμερικὴν (1831.)

Τὸ πρῶτόν του μυθιστόρημα ἢ Προσοχὴ δὲν ἐφάνη ὑποσχόμενον πολλὰ περὶ τοῦ τέως ἀφανοῦς Κούπερ. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (1824) ἐδημοσίευσεν τὸν *Κατάσκοπον* (The Spy), εἰς τὸ ὅποιον ὁ ἐπιφανὴς μυθιστοριογράφος ὀφείλει τὴν πρώτην φήμην του. Μετὰ τὴν δημοσίευσιν πολλῶν ἄλλων μυθιστορημάτων ἔγραψεν ἐν ἔτει 1826 τὸν *Τελευταῖον τῶν Μοϊκανῶν* (The last of the Mohicans) γενικῶς θεωρούμενον ὡς τὸ ἀριστοῦργημα του. Ἴδου τί λέγει περὶ τούτου ὁ Labedo-llière, ὅταν περιγράψῃ τὰ ἦθη τῆς πατρίδος του, ὅταν εἰκονίζῃ τὴν πάλιν τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τῆς ἀγρίας καταστάσεως, ὅταν μεταφέρῃ τὸν ἀναγνώστην ἐν μέσῳ τῶν παρθένων τῆς Ἀμερικῆς δασῶν, τότε ὁ Κούπερ εἶν' ἀληθῶς ὑπέρτερος πάντων ὡς μυθιστοριογράφος καὶ περιγραφικὸς ποιητής. Ὁ τελευταῖος τῶν Μοϊκανῶν εἶναι ἀριστοῦργημα, κλασικὸν καταστὰν εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκάς γλώσσας. Εἶνε ἐκ τῶν ἔργων ἐκεῖνων, ἅτινα ἀπὸ τῆς ἐμφανισέως των καθίστανται δημοτικὰ ἀναγιγνωσκόμενα καὶ ἐκτιμώμενα ὑφ' ὅλων τῶν κλάσεων, καὶ μεταβιβαζόμενα, ὡς ἀφθαρτα μνημεῖα, εἰς τὰς μελλούσας γενεάς.

Ὁ Κούπερ, ἀφοῦ ἔγραψε καὶ πολλὰ ἕτερα μυθιστορήματα ἀπέβησεν τὴν 14 Σεπτεμβρίου 1854 εἰς τὸ ἐν Κούπερστον κτῆμά του. Ὀλίγας μετὰ τὸν θάνατόν του ἡμέρας, συνέστη ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Βασιγκτῶνος Ἴρβιγγ, πρὸς ἀνάγεσιν τοῦ μνημείου του.

Τὰ μυθιστορήματα τοῦ Κούπερ μετεφράσθη-

σαν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γλώσσας, μὴδ' αὐτῆς τῆς περσικῆς ἐξαιρουμένης.

Ὁ Κούπερ ἐπωνομάσθη Βάλτερ Σκῶτ τῆς Ἀμερικῆς τοῦ ὁποῦ ὑπέρτερεϊ κατὰ τὴν γονιμότητα καὶ τὸ τολμηρὸν τῶν ἰδεῶν.

Ἡ Χρυσάλλις πιστεύει ὅτι θέλει εὐχαριστήσῃ τοὺς ἀναγνώστας τῆς δημοσιεύουσα ἐν παραρτήματι μετὰφρασιν τοῦ ἀριστοῦργήματος τοῦ Κούπερ « Ὁ τελευταῖος τῶν Μοϊκανῶν. »

ΠΕΡΙ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

τινῶν ἀναφερομένων ἐν τῇ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐκθέσει ὑπὸ Κυρίου Κ. Σάθα.

Συγχαίρομεθα τὸν Κύριον Κων. Σάθαν, ὅτι εὐδοκίμησεν ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ περὶ εὐρέσεως χειρογράφων ἑλληνικῶν, ἐπισκεφθέντα ἐσχάτως πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τὴν Ζάκυνθον. Ἰφείλεν ὅμως ὁ Κύριος οὗτος ἐν τῇ ἐκθέσει πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς παιδείας τῇ δημοσιεύσει ἐν τῇ Χρυσάλλιδι (φυλλάδιον 65) νὰ χρησθῇ, ἀντὶ τοῦ εὐρον ἐν Ζακύνθῳ, καλλίτερον τὴν λέξιν παρέλαθον. Διότι ἅπαντα τὰ ἐν Ζακύνθῳ χειρογράφα δὲν εἶναι ἄγνωστα, καὶ ἀποκείμενα ἐν παραθύρῳ, ὥστε αὐτὸς ἀνιχνεύσας εὐρεν ἐκ τοῦ τυχόντος. Αὐτὰ ἐδόθησαν αὐτῷ παρ' ὑποκειμένων, ἅτινα οὐ μόνον διασώζουσιν ὡς οἰκογενειακὸν κτῆμα, ἀλλὰ καὶ ἱκανῶς ἐδαπάνησαν, καὶ ἐκοπίασαν πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτῶν καὶ ἀντιγραφῆν. Ἐφ' ὧν βασιζώ τὴν ἱστοριογραφίαν τῆς πατρίδος μου καὶ τῆς Ἑπτανήσου, ἐξώδευσα ἱκανὰ ἐξ ἰδίων μου, καὶ ἐκοπίασα πρὸς συλλογὴν αὐτῶν. Τὰ πλεῖστα τῶν χειρογράφων, τὰ ὅποια ἀναφέρει ὁ Κύριος Σάθας ὡς εὐρεθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ζακύνθῳ, ἐγὼ εὐρον παρὰ ταῖς πλουσίαις βιβλιοθήκαις καὶ ἀρχαιοφυλακείαις Βενετίας, Τορίνου, Μιλάνου, Πάδοβας, Βερώνης, Γένοβας, Σιένης, Φλωρεντίας, Νεαπόλεως καὶ Ρώμης καὶ ἀντέγραψα αὐτά. Καὶ ἐκ μὲν τῆς ἐν Τορίνῳ Βασιλικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Πανεπιστημίου ἔλαθον τὸ χρονικὸν Μονεμβασίας περὶ ἐπισκοπῆς αὐτῆς καὶ εἰσβολῆς τῶν Ἀβάρων εἰς Στερεὰν καὶ Πελοπόννησον. Ἐκ δὲ τῆς αὐτῆς βιβλιοθήκης παρέλαθον ὅλους τοὺς κώδικας Ἀλεξάνδρου Νερούλη, οὗ τὴν χρονικὴν σημείωσιν περὶ ἀλώσεως Κορώνης καὶ βοηθείας Ἀνδρέου Δωρῖα ἀντιγράφας δημοσιεύω ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑπτανήσου. Ἐκ τῆς ἰδιαίτερας βι-

βλιοθήκης τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ ἐξήγαγον ἀντιγράφας τῆ συνεργεία τοῦ ἐκεῖ βιβλιοφύλακος ἱππότητος Πρόμου τὸ ποίημα περὶ Μπούα ὑπὸ Κορωναίου, ὃ ὁ Κύριος Σάθας ὀλόκληρον ἀντέγραψε, λαθὼν τῆ συνεργεία τοῦ Κυρίου Π. Λάμπρου. Σημειώσεις μου δὲ τις Ἰταλιστὴ ἐπ' αὐτοῦ διασωζομένη μαρτυρεῖ τὸ γνήσιον τοῦ Ζακυνθίου ποιητοῦ ὄνομα, ὃ καὶ αὐτὸς ὁ ποιητὴς δὲν ἔλειψε νὰ ἐκδηλώσῃ ἐρυθροῖς γράμμασιν. Ἐν δὲ τῇ Ἀμβροσιανῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μιλάνου εὐρον τὸν α' κώδικα τοῦ Β' μέρους τῶν ἀποδημιῶν τοῦ Νουκίου εἰς Ἰταλίαν, ὅστις εἶναι μέχρι τοῦ νῦν ἀνέκδοτος διότι τὸ πρῶτον αὐτῶν μέρος εὐρεθὲν ἐν τῇ Βοδλεγιανῇ βιβλιοθήκῃ ἐδημοσιεύθη ἐν Λονδίῳ, ὡς εἶδον ἐρευνῶν τὴν Μαρκιανὴν τῆς Βενετίας. Ἐκ τοῦ δευτέρου ἀντέγραψα τὰ περὶ πολιορκίας Κερκύρας ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Σουλτανοῦ. Τοῦ Παχωμίου τοῦ Ρουσάνου τοὺς κώδικας ἀπήντησα ἐν τῇ αὐτῇ βιβλιοθήκῃ, καὶ ἀντέγραψα ἐξ αὐτῶν πλεῖστα, ἃ ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ Β' τόμῳ τῶν ἱστορικῶν ἀπομνημονευμάτων Ζακύνθου. Ὁ δὲ Μιγγαρέλης ἐν τῇ καταλογῇ τῶν Νανιανῶν κωδίκων καὶ οἱ μακαρίται Κ. Οἰκονόμος καὶ Ἀν. Μουστοξύδης κατεχώρησαν τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐν οἰκείαις πονήμασιν. Πονήματα τοῦ Ρουσάνου σώζονται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Ζακύνθῳ μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἑγκρημῶν, ἐνθα διήνησεν ὁ Ρουσάνος. Ἐξ αὐτῶν ἀντέγραψεν ὁ Κ. Σάθας ἐνώπιον τοῦ ξενίσαντος αὐτὸν Σεργίου Ραφτάνη. Ἰπὲρ τὰ δισχίλια ἔγραψα ἀφορῶντα τὴν ἱστορίαν Ἑλληνικῶν χωρῶν κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας ἀντέγραψα ἐκ τῶν ἀρχαιοφυλακείων τῶν φράων τῆς Βενετίας, Σιένης Βερώνης, Πάδοβας, Βικεντίας, Γένοβας, Νεαπόλεως, Μεσσήνης καὶ Κατάνης ἃ ἐδείξα τῷ διασῆμῳ συγγραφεῖ τῶν Μεσαιωνικῶν τῆς Ἑλλάδος Καρόλῳ Χόπφ, καὶ γινώσκει ὁ ἐν Κερκύρᾳ καθηγητῆς Ῥωμανός καὶ ὁ ἐν Ἰταλίᾳ διατρίβων Σπ. Ζαμπέλης καὶ οἱ καθηγηταὶ Μούλερ καὶ Κων. Ἀσώπιος. Πλεῖστα δὲ χειρογράφα Κατηλιανοῦ, Μαργουίνου, Ἐπάρχου, Καθασίλα, Κορινθίου, Βηλσάμου Ἀσκαρέως, Σαήρου, Μαυρομάτου τοῦ Κερκυραίου, Καρτάνου Χρυσοβέργη, Παπαδοπούλου, Ἀβᾶ Καλογερά, Κούρσολα, Ζυγομαλᾶ Ἀστάρχου, Δεβαρῆ, Σοφιανοῦ, Δοξαπατρὶ εὐρῶν διασωζόμενα ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆ τε Λαυρεντιανῆ καὶ Ρικαρδιανῆ τῆς Φλωρεντίας, τῆ Βατικανῆ τῆς Ρώμης, τῆ Μαλαβικιανῆ καὶ τῆ Βορδοικῆ τῆς Νεαπόλεως, καὶ τῆ δημοσίῳ τῆς Ῥεβένης ἀντιγράφας κατέχω. Περὶ ἀπάντων τού-

των ἐδημοσίευσαν ἰταλιστὶ ἐπιστολάς πρὸς τοὺς ἐκεῖ περιδότες βιβλιοφύλακας Πρόμυ, Πειρώνα, Γορέσιον, Βολίνην, Γάτην, Τσεριάνην καὶ Καπολέκιαν. Καὶ εἶδον ἐμὲ ἐργαζόμενον οἱ βιβλιοφύλακες, ὁ ἐν Νεαπόλει ὁμογενὴς ἡμῶν Εὐθυμιάδης, ὁ ἐν Φλωρεντίᾳ Φούριος καὶ Φερούτσος, ὁ ἐν Βολωνίᾳ Βιτσέτης, ὁ ἐν Βενετίᾳ ὁμογενὴς Ἰωάννης Βελοῦδης, καὶ Αἰμύλιος Τυπάλδος ὁ συγγραφεὺς, ὁ ἐν Ρώμῃ πρίγκηψ Καρδινάλης Βαρναβῶς καὶ ὁ ποιητὴς Ἰούλιος Τυπάλδος τότε διατρίβων ἐν Ἰταλίᾳ. Τὸ δὲ χρυσόβουλον Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ περὶ τῶν δώδεκα ἀρχοντοπούλων τῆς Κρήτης καὶ ἄλλα ἔγγραφα παρέλαβον παρὰ τοῦ Κ. Ἰωάννου Βλαστοῦ Ζακυνθίου, ἃ διασώζονται ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ αὐτοῦ ὡς μνημεῖα εὐγενοῦς καταγωγῆς. Τὸ χρονικὸν Γεωργίου τοῦ Ἀθηναίου, Γκούσκου καὶ Θεοδόση κατὰ τὰ 1485 ἀντέγραψα ἐξ ἀντιγράφου τινὸς τοῦ ἱερέως Δραγανή· Κώμη ἐκ χωρίου Βολίμιας, καὶ ἐδημοσίευσαν ἐν τοῖς ἱστορικαῖς ἀπομνημονεύμασιν. Τῆς διηγήσεως ὑπὸ Σουμάκου τὸ Ρεμπελιὸν τῶν Ποπολάρων Ζακύνθου ἔλαβον τὸ αὐτόγραφον τοῦ συγγράψαντος Σουμάκη, ὃ διασώζεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ μακαρίτου Α. Κουρσόλα δικηγόρου. Ἔτερον δὲ ἀντίγραφον αὐτοῦ διασώζεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Κομούτου, ὃ δημοσιεύω ἐν τῇ μετ' ὀλίγον ἐκδοθησομένη ἱστορίᾳ τῆς Ἑπτανήσου. Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Μάτση (1638—1700) μοὶ ἐχορήγησεν ἡ καλοκαγαθία τοῦ ἀξιοτίμου γέροντος Ἀντωνίου Μάτση τοῦ ποιητοῦ τῆς Ἀγγλικῆς καὶ τοῦ Βασιλικοῦ, ὃ διασώθη ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ αὐτοῦ. Ἔτερον δὲ ὅμοιον καὶ ἐξακολούθησιν σώζει ὁ σεβαστὸς μας γέρον Διονύσιος Βαρβιάς, ὃ ἐξακολούθησας τὴν ἱστορίαν Ζακύνθου ὑπὸ Γ. Σέρα καὶ γνωστὸς διὰ πατρίους φιλοπονίας εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν τῆς Γαλλίας καὶ πρὸς τὸν Κάρολον Χόφφ καὶ τὸν Βουσσών. Ὁ αὐτὸς γέρον ἐνεχείρησε πρὸς τὸν Κ. Σάθαν τὰ χειρόγραφα τοῦ Μαρτελάου. Ὁ δὲ Ἰωάννης Βλαστὸς σατύρας τινὰς τοῦ ποιητοῦ Κουτούζη. Τῆς διαθήκης δὲ τοῦ Χαριτοπούλου διασώζω ἀντίγραφον, ὃ παρέλαβον ἐκ τῶν βιβλίων καὶ ἐγγράφων τῆς μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου, ἐξ ὧν ἀντεγράφη τὸ δημοσιεῦσεν διὰ τῆς Χρυσάλλιδος. Ἀλλ' ὁ Κύριος Σάθας τὰ ρηθέντα χρονικὰ λέγει ὅτι εὐρὴν ἐξιχνιάζων καὶ οὐχὶ παρέλαβεν ἐξ ἐμοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὅτινες ἐνεχειρίσαμεν αὐτῷ ἐνώπιον τοῦ ξενισάντος αὐτὸν ἐν οἰκίᾳ καὶ βοηθήσαντος εἰς μεταφράσεις ἐκ τῶν ἰταλιστὶ γεγραμμένων καθηγητοῦ Βονσινιῶρ καὶ

τοῦ φιλογραμμάτου Ἀν. Φαραοῦ, τοῦ ἀγαθόντος αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κυρίου Βλαστοῦ μετὰ τοῦ ρηθέντος Ραφτάνη. Ἀπ' ἐναντίας εἰν ἤθελε νὰ ἐπαληθεύσῃ τὰ ἀναφερόμενα αὐτοῦ χειρόγραφα ὡς παραληφθέντα ἐκ Ζακύνθου, ἔπρεπε νὰ δηλώσῃ ἐν τῇ ἐκθέσει τὰ ὀνόματα τοῦ Κυρίου Χιώτου, τοῦ γέροντος Βαρβίου, τοῦ Κυρίου Ι. Βλαστοῦ, καὶ τοῦ κανονικοῦ Σέρα, προθύμως ἀνοίξαντος τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν τῆς λατινικῆς ἐπισκοπῆς, ὅτινες ἅπαντες αὐτῷ ἐνεχείρισαν εὐχαρίστως, καὶ πρόθυμοι συνεργοὶ ἀφιλοκερδῶς ἀνεδείξαντο κατὰ τὰς ἐξιχνιάσεις του. Εἰς τὴν ἔλλειψιν ταύτην, ἣν οὐδέποτε ἔπραξαν διαπρέψαντες ἐν τοιαύταις συλλογαῖς ἑλληνικῶν χειρογράφων διὰ τῆς παρουσίας δηλώσεως σπεύδομεν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τοῦ Κυρίου Σάθα, αἰτούμενοι παρ' αὐτοῦ συγχώρησιν. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ἐν τῇ γενικῇ ἐκθέσει ἡ δημοσίευσίς τῶν χειρογράφων τῶν ἐγχειρισθέντων παρ' ἐμοῦ καὶ τῶν ἄλλων συμπολιτῶν, τὴν παράλειψιν ταύτην θέλει ἀναπληρώσει.

II. ΧΙΩΤΗΣ.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΣ

Εἰς τινὰς ὄρεινὰς μονὰς τῆς νήσου Ζακύνθου κατὰ τὸν Αὐγούστου τοῦ αὐξή'.

Forêts, agitez-vous doucement dans les airs !
A quel amant jamais serez-vous aussi chères ;
D'autres vous confieront des amours étrangères ;
Moi, de vos charmes seuls j'entretiens les déserts.
Chateaubriand.

Αἱ εἰς περικλεῖς χώρας πρὸς κατάγνωσιν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος γινόμεναι περιοδεύσεις, τῶν νοῦν μετὰ παντοίων ἐντυπώσεων, παρατηρήσεων καὶ σκέψεων πλουτίζουσαι, καὶ τὸν κύκλον οὕτω τῆς γνώσεως ἐπεκτείνουσαι, τὰ μάλιστα λυσιτελεῖς ἀποβαίνουσιν. Αἱ δ' εἰς ἐρήμους ἀλλὰ ψυχρωγούς τόπους ἐκδρομαί, χορηγοῦσιν ἰδίον τι θέλητρον εἰς τὰς αἰσθήσεις, τέρπουσι τὴν φαντασίαν, καὶ ὑψοῦσι τὸν νοῦν πρὸς τὴν Θεότητα. Τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ περιοδεία ἡμῶν, τῆς ὁποίας αἱ ἀναμνήσεις, μετὰ μακρῶν ἐνιαυτῶν παρέλυσαν εἰς τὴν μνήμην ἀνακαλούμεναι, ἴσως χρησιμεύσωσιν ὡς φαῖδραι τῆς νεότητος ἐνθυμήσεις. Ὅκτω ἀποτελοῦντες τὴν συνοδείαν ἡμῶν διενυκτερεύσαμεν κατὰ τὴν νύκτα τῆς κγ' πρὸς τὴν κδ' τοῦ Αὐγούστου τοῦ ἐν τῇ ἐπικεφαλίδι μνη-

μονευθέντος ἔτους, ἐν τῇ ἀγίῳ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου μονῇ, καὶ τὴν γ' πρωϊνὴν ὥραν ἠγέρθημεν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐξυπνήσαντες σκοποῦ.

Πολλάκις κατεπλήχθη ἡ φαντασία μου ὑπὸ τῶν ἁρμονιῶν, αἵτινες λαμβάνουσι χώραν κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν σκιῶν καὶ τὴν ἐπανάκαμψιν τοῦ φωτός. Ἀλλ' ἡ θερινὴ αὕτη τῆς περιοδείας ἡμῶν πρῶτα παρῆγεν ἄλλας συναρμογὰς εἰς τὴν ὄρασιν, ἄλλα γήητρα εἰς τὴν καρδίαν. Τὰ πρὸς βορρᾶν ὄρη κλίνοντα τὰς ἀλληλοδιαδόχους τῶν κορυφῶν τῶν καμπᾶς, καὶ ἀπὸ τὸ φαῖδρον εἰς τὸ ὑπόμελαν καὶ ἀπὸ τὸ ὑπόμελαν εἰς τὸ ὑποκυάνεον παραλλάσσοντα τὸ χρῶμα, ἐφαίνοντο βυθίζοντα τὰς κορυφὰς τῶν εἰς τὴν διαυγῆ ἀτμοσφαῖραν. Εἰς τοὺς οὐρανίους θόλους ἢ τῶν ἀστέρων χορεία εὐφροσύνης ἀποστήλβουσα ὠχρία ἤδη καὶ ἠραιούτο, αἱ δὲ τῆς σελήνης ἀκτίνες ὑπεχώρου ἐνώπιον τοῦ φωταυγοῦς τῆς ἀνατολῆς παραπετάσματος. Αἱ κοιλάδες καὶ οἱ περίξ λόφοι ἀνέπεμπον εὐωδίας σχοίνου, ἐλελιφάσκου καὶ ἀνθέων ἀγρίων, οἱ δὲ καλλικέλαδοι κόσσοφοι ἐξυπνῶντες ἤδη διεσκόρπιζον τῆδε κακείσε εἰς τῆς αὔρας τῆς πρωΐας μελωδικὰ κελადήματα.

Ἐφιπποὶ ἐξεκινήσαμεν τοῦ ρηθέντος τύπου περὶ τὰς 4 καὶ 1/2 τῆς πρωΐας, ἐκπληττόμενοι εἰς τὴν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἀπερίγραπτον καλλονὴν τῆς ἐξυπνώσεως φύσεως. Τέρμα δὲ τῆς ὁδοπορίας ὠρίσθη ἡ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Γεωργίου τιμωμένη μονή.

Διήλθομεν πρῶτον κοιλάδα τῆς ἀπολειφθείσης μονῆς, ἣτις εἰ καὶ φύσει κινδυνώδης καὶ δύσβατος, ἀκίνδυνος τέχνη ἀποκατέστη. Εἰς ἀνάστη ὁδὸν μετέπειτα φθάσαντες, ὅθεν τὸ ἀνατολικὸν τῆς νήσου πέλαγος ἐν ἐκτάσει καθοράται, εἶδομεν θέαν ἀληθῶς μαγευτικωτάτην. Ὁ ἥλιος δίκην πυριφλέκτου σφαίρας ἐκ ποταμοῦ φωτὸς ἐξερχόμενος, διεχύρου τὰ ὄρη καὶ τοὺς βράχους, ἐπὶ δὲ τῆς λειοκύμονος θαλάσσης ἐπέζετέινε χρυσοῦφαντον τάπητα, μυριοτρόπως ἀντικατοπτριζόμενον εἰς τὰ βάθη τοῦ κράτους τῆς Ἀμφιτρίτης.

Διὰ κατωφερῶν ἀτραπῶν κατέβημεν εἰς μεγάλην καὶ ἐπίδροσον κοιλάδα, ἀμφιθεατρικῶς ὑπὸ λόφων περικυκλωμένην. Τὸ δασυδὲς καὶ ἄγριον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ ἐκεῖθι ἐδάφους δὲν ἐπιτρέπει ἐπέκτασιν τῆς καλλιεργείας, ἀλλὰ μόνον περὶ τὸ πρανὲς τῶν λόφων εἶδομεν ἀμπελώνας τὴν τῶν ὄρεινῶν φιλοπονίαν μαρτυροῦντας. Τὰ ἐκεῖ περίξ μεστὰ σιωπῆς καὶ ἐρημίας, ἐνεψυχοῦντο ὑπὸ τῆς ὕλακῆς πιστοῦ κυνός, παρὰ τὴν τοῦ γεωργοῦ πε-

νιγρὰν καλύβην καθημένου καὶ ἐπιτηροῦντος. Διαβάντες μετ' ἡμῶν ὥραν τὴν κοιλάδα ταύτην ἐξήλθομεν εἰς ἐκτενέστατον πεδῖον, τὸ ὁποῖον συνεχεῖς λοφιδίων σειραὶ διέκοπτον πρὸς ἀπάτην καὶ τέρψιν τῆς ὁράσεως. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς εἶναι δριμυλὴ καὶ εὐχάριστος μέχρι Ἀναφωνητριάς. Διήλθομεν μεγάλους ἀγρούς, ἐλαίας σποράδην περιέχοντες, καὶ ὠραίους ἀμπελώνας πλήρεις τῶν δώρων τοῦ Διονύσου, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούτας δαψιλῆ τὴν συγκομιδὴν προαγγέλλοντας. Ὁ δριμυλὴς βίπτων τὸ βλέμμα εἰς τὰ ἔρημα τῶν λόφων κρᾶσπεδα, βλέπει ἐνίοτε λιθίνην καλύβην, χρησιμεύουσαν πρὸς κατάλυμα τῶν ποιμένων.

Μετὰ μίαν καὶ ἡμισίαν ὥραν πορείαν ἀφίχθημεν εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἀναφωνητριάς. Ἡ θέα τοῦ αὐτόθι ἀνιδρυμένου πύργου ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην μου τὰς ληστρικές κατὰ τῶν μοναχῶν ἐπιδρομὰς τῶν πειρατῶν Ἀλγερινῶν. Τὰ μεσαιωνικά ταῦτα κτίρια ἀνηγέρθησαν εἰς τὰς μονὰς, ἵνα χρησιμεύσωσι πρὸς ἀμυναν αὐτῶν, καὶ ἤδη ἀνακαινισθέντα σώζονται ἵνα ἀναμνησκῶσι τῷ περιηγητῇ τὴν θλιβερὰν τύχην, εἰς ἣν ὑπήχθησαν οἱ τότε μοναχοὶ αἰχμαλωτισθέντες ἢ καὶ φονευθέντες ὑπὸ τῶν βαρβάρων πειρατῶν.

Ἀκούοντες τελομένην λειτουργίαν ἐν τῷ ναῷ τῆς μονῆς, εἰσῆλθομεν καὶ ἐν κατανώξει καρδίας ἠεροῦσθημεν τὴν ἱεράν μυσταγωγίαν. Ὅποιον αἴσθημα εἰσέδυσεν εἰς τὴν ψυχὴν μου, ἀκούοντος δοξαζόμενον τὸ ὄνομα τοῦ ὑψίστου εἰς ναὸν ἐν μέσῳ τῆς ἐρημίας τῆς φύσεως ! Τὸ θυσιαστήριον, αἱ εἰκόνες, ὁ ἱερεὺς, τὸ ὑπερφυῆς τῆς μυσταγωγίας, ἡ περίξ σιωπὴ, ὡς καὶ αὐτὴ τοῦ ναοῦ ἡ εὐωδία, ἀπέσπασαν τὸν νοῦν μου ἀπὸ τῶν ἐπιγείων, καὶ μετάρσιον αὐτὸν ἔφερον εἰς κόσμον ἐλπίδος, πίστεως καὶ ζωῆς.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἱερουργίας παρελθούσης τῆς ὥρας, δὲν ἐστάθημεν ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ μονῇ, ἀλλ' ἀνεχωρήσαμεν λαβόντες τὴν πρὸς τὴν ἀγίῳ Γεωργίου μονὴν ὁδόν.

Κατ' ἀρχὰς εἰσέβημεν εἰς δίοδον στενὴν ἐκ σχοίνων ἀλλεπαλήλως συμπεπικνωμένων, ἣτις μετ' οὐ πολὺ ἔφερον ἡμᾶς εἰς τινὰ κόμην Πλεμονάριον καλουμένην, τὴν ὁποίαν διαβάντες, εἰς εὐρυτάτους ἀγρούς ἐφθάσαμεν, ὅθεν ἠτενίσκαμεν μακρόθεν τὴν μονὴν τοῦ τροπαιοφόρου μάρτυρος ἐν μέσῳ τοῦ δάσους τῶν γοητευτικῶν πευκῶν τῆς. Ἡ στιγμή ἐκεῖνη ἦτο εὐφρόσυτος, διότι εἶδομεν συγχρόνως καὶ τὸ τέρμα τῆς μακρᾶς ἡμῶν ὁδοπορίας. Ἐντεῦθεν ἐθεωρήσαμεν θέαν ὠραίαν καὶ

ἐκτενεστάτην. Πέλαγος διαυγές καὶ ἄνευ ὀρίων, πρὸς θ' ἀντανεκλάτο τὸ κυανοῦν τῶν οὐρανῶν. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ ρυτιδουμένη καθ' ὄλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν ὑπὸ λεπτοῦ ζεφύρου, παρίστα ζώνας κυανολέκους, ληγούσας πρὸς τὸν ἀτέρμονα ὀρίζοντα, ἔνθα ἡ θάλασσα ἤνουτο εἰς ἓν σημεῖον μετὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Ὁ ἥλιος ἐξετόξευεν ἐφ' ἡμᾶς τὰς φλογεράς ἀκτίνάς του, ἀλλ' ἠδύπνους αὔρα ἀπὸ τῆς θαλάσσης συνεκέρα τὸ ἀφόρητον τοῦ κλύσωνος. Μετὰ ἓν περίπου τέταρτον τῆς ὥρας ἐφθάσαμεν εἰς τὸ πεύκινον ἄλσος τῆς μονῆς, ὅπου τὰ θελονοσιδῆ τῶν πευκῶν φύλλα ὑπὸ αὔρας ζεφυρίτιδος σαλευόμενα, ἀπετέλουν συριγμὸν τινὰ τέρποντα τὸ οὖς, ὡς ἰδιόβρυθμός τις μουσικῆ λίαν εὐχάριστος, τὸν δὲ ὀφθαλμὸν, τῆ τοῦ ἀργυρόεντος καὶ πρασινωποῦ χρώματος ποικιλίᾳ ἄκουσμα καὶ θέα θελκτικωτάτη ὄντως ἐν τῇ μακαρίᾳ ἐκείνῃ κατοικίᾳ τῆς τε φύσεως καὶ τῆς θρησκείας. Εἰσήλθομεν εἰς τὴν μονὴν, ἔνθα ἐτύχομεν φιλόφρονος ὑποδοχῆς παρὰ τῶ ἡγουμένῳ. Ἠγάπησα παιδιόθεν καὶ ἀγαπῶ τὰ μοναστήρια, δὲν ἠξεύρω ἀκριβῶς διὰ ποίαν αἰτίαν, ἀλλ' ὅπως δὴποτε ἡ θέα τῶν τοιούτων κτιρίων ἐν μέσῳ ἐρημιῶν, ἐπὶ κορυφῆς λόφων δασοσκεπῶν, εἰς τὴν σκοπιὰν πολυκυμάντου καὶ ἀναπεπταμένης θαλάσσης, παρέχει τι θελκτικὸν εἰς τὴν ὄρασιν καὶ εἰς τὴν φαντασίαν μου. Με ἤρεσε λίαν τὸ εὐσεβὲς τοῦτο ἐρημητήριον τὸ οὐχὶ ἄμοιρον βρομαντινῶν καλλονῶν. Ἀκούων τὸ ἠδὺ ψιθύρισμα τῶν πολυετῶν πιτύων καὶ πευκῶν τοῦ ἐκεῖ ἄλσους, ἐν τῇ ἐκστάσει τῆς ψυχῆς μου ἐφανταζόμην ὅτι ἤκουον τὰ ἱερά τῆς Δωδώνης ἄλση ὑπὸ τῶν ἀνέμων ταραττόμενα καὶ μυστηριώδη γλῶσσαν ὁμιλοῦντα. Ὁσφραϊνόμενος τὸ λιθνωτὸν ἄρωμα, ὅπερ οἱ ζέφυροι ἀπέφερον διερχόμενοι τὸ δάσος, διὰ τῶν πτερυγῶν τῆς φαντασίας μετέβην εἰς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου τοῦς γηραιούς μάρτυρας τῶν παρελθόντων αἰώνων τοῦς ἐξυμνηθέντας ὑπὸ τῆς θρησκείας, τῆς ποιήσεως καὶ τῆς ἱστορίας (1).

(1) Παρὰ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς ἐπληροφόρηθην ὅτι ἀριθμεῖ αὕτη σήμερον ἑτη περίπου χίλια ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι σήμερον (1863). Κατ' ἀρχὰς δ' ἀνηγέρθη εἰς τὰ παράλια τῆς ἐκεῖ θαλάσσης, ὡς καὶ ἡ τῆς Ἀναφωνητρίδος καὶ ἁγίου Ἀνδρέου, ἀλλὰ μαστιζόμενοι οἱ ἐν αὐτῇ ὑπὸ τῶν σκληρῶν ἐπιδρομῶν τῶν Βαρβαρέων ἠναγκάσθησαν νὰ ζητήσωσι τόπον ἀσφαλέστερον, ἔνθεν ἐκοδόμησαν τὴν μονὴν, ὅπου σήμερον ἔστιν.

Περὶ τὴν θην μ. μ. ὁ ἥλιος προσήγγιζε τὰς χρυσαυμένους τῆς δύσεως θύρας, ὡς πλοῖον, μακρὸν διανύσαν πέλαγος καὶ εἰς λιμένα καταχθέν. Ὑπὸ μεγάλου πόθου κυριεύομενοι ὅπως θεωρήσωμεν τὰ κατὰ τὴν δύσιν λαμπρὰ φαινόμενα, ἐπορεύθημεν πρὸς τινὰ ἀγρὸν, ὡς σκοπιὰν χρησιμεύοντα. Τὸ γραφικὸν ἄμα δὲ καὶ μεγαλοπρεπὲς τῆς ἐπισήμου ἐκείνης φυσικῆς σκηνογραφίας ἀδυνατῶ νὰ περιγράψω. Ὁ τοῦ οὐρανοῦ λαμπρῆτος δίσκος διέχεσε ποικιλόχροα φωτὸς κύματα κατερχόμενος πρὸς τὰ σπινθηροβολοῦντι ἀργύρῳ ὅμοια ὕδατα. Βαθμηδὸν ἐν τῷ βυθίζεσθαι ἐφαίνετο ἐκ κρυσταλλίνου μανδύου περιβαλλόμενος, ἡ δὲ τῶν χρυσαυγῶν αὐτοῦ ἀκτίνων ἀντανάκλασις σαπφείρους καὶ ἀδάμαντας ἐπὶ τῆς ἐπιφάνειας τῆς θαλάσσης παρίστα. Πρὸς τὴν λαμπροτάτην ταύτην ὄψιν τὰ πτηνὰ ὡς ἐγὼ προσεῖχον, ὁ μὲν μελανοπτερυξ κόσσυφος ἐπὶ ποηφόρων βράχων ἐψάλλε τὴν ἐσπερινὴν πρὸς τὸν δημιουργὸν δοξολογίαν του, ἐνῶ δ' ἱέραξ ἀνίπατο ὅπως τὸν δοξάσῃ ὑπὲρ τὰ αἰθέρια ὕψη. Μυριόμορφα σχήματα λαβῶν ὁ τῆς ἡμέρας φωστῆρ ὑπὸ τὰ ὕδατα ἐκαλύφθη, οὐδὲν ἄλλο ἔχνος ἐκεῖ ἀφίνων ἢ πυρκαϊῶν ἐπὶ τῶν ἀντιθέτων ἀποβῶγων ἀντανάκλωμένην. Τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ ἐκπληκτικὴ μεγαλοπρέπεια τῆς εἰκόνας ταύτης δὲν δύναται ν' ἐκφρασθῇ δι' ἀνθρωπίνου γλώσσης. Ἡ ἐν τῇ πόλει θέα τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ ἡλίου οὐδεμίαν ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν, ἄνευ φωταυγῶν ἀρμονιῶν συμβαίνουσα, ἀλλ' εἰς τὰ μέρη ταῦτα ὁ ἄνθρωπος γινόμενος μάρτυς τοσοῦτων θαυμασιῶν, αἰσθάνεται διεγειρομένην φωνὴν ἐκ βαθέων τῆς ψυχῆς του πρὸς δόξαν τοῦ πανσόφου ἀριστοτέχου τοῦ Παντός. Περὶ τὸ λυκαυγές τῆς ὑστεραίας ἐξεγερθέντες εἶδομεν τὸν ἑωσφόρον ἀνατείλαντα ἤδη, τοὺς δ' ἀστέρας μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐξαφανιζομένους ἀπὸ τοῦ στερεώματος ἐνώπιον τῆς ἐπανακάμψεως τοῦ φωτός. Ἡ ἀνατολὴ διέλαμπε διὰ τῶν λαμπροτέρων χρωμάτων, καὶ αἱ τῆς ἡοῦς ἀκτίνες γλυκυθύμως τὰ περὶ τὸν ὀρίζοντα πρωινὰ νέφη χρυσιζούσαι διέλυον. Ὁ νυκτικὸς ἀπέπεμπεν εἰσέτι τοὺς διακεκομμένους αὐτοῦ γόους, καὶ ἀποχωρῶν σὺν τῇ νυκτὶ ἐφαίνετο ἐγκαταλείπων τὸ ὑπόρηγμά του εἰς τοὺς λιγυθόγγους μελισσοῦργους καὶ χελιδόνας.

Παρασκευασθέντες ἀπήλθομεν τῆς μονῆς διευθυνόμενοι πρὸς τὴν τοῦ πρωτοκλήτου Ἀποστόλου Ἀνδρέου, καὶ ὅτε παρηλλάξαμεν τῶν πευκῶν τὸ δάσος, ἐχαίρετίσαμεν τὰς πρώτας τοῦ ἡλίου αὐγάς. — Δι' εὐθείας ὁδοῦ ἐφθάσαμεν μετ' οὐ πολὺ

εἰς ἐκτενεστάτους ἀγρούς, περὶ τὰς ἀνωφερεῖς ἄκρας τῶν ὀπίων κεῖται ἡ κόμη Βολίμα. Οἱ ἀνεμόμυλοι τῆς κόμης ταύτης εἰς τοὺς ἀγρούς κείμενοι καὶ εἰς τὰς ῥιπὰς τῶν ἀνέμων κυματίζοντες, ὁμοιάζουσι πλοῖα ἱστιοφόρα ἐν μέσῳ πελάγους.

Ἐντεῦθεν ὀδεύσαντες, διέβημεν κοιλάδας, εἰς τῶν ὀπίων τὰ σκιερά βάθη ἐνέμοντο ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων. Ἡ βληγὴ τούτων, ὁ ἀργυράεις τῶν κωδωνίσκων ἦχος καὶ τὸ ἀγροτικὸν τοῦ ποιμένος ἄσμα παρετείνοντο ὑπὸ τῆς ἠχοῦς καὶ ἐφαίδρυνον τὰς ἀποστάσεις τῆς ἐρημίας. Προχωροῦντες ἀνέβημεν εἰς ὑψώματα, καὶ μετέπειτα δι' ὀμαλῶν κατωφερειῶν κατήλθομεν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν μονὴν. Ἡ ἐκεῖθεν θέα εἶναι μεγαλοπρεπεστάτη. Ἀναπεπταμένον πέλαγος ἀποτελοῦν φλοῖσθον ἀπὸ μακρὰν ἀκούομενον, παρίσχει τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπείρου. Βράχοι κατερχόμενοι πρὸς τὴν θάλασσαν ἀνυψοῦσι κορυφὰς ἀποτόμους, αἵτινες ὑπὸ τοῦ ἡλίου προσβαλλόμενοι ὁμοιάζουσι μετ' ἀγάματα χρυσοῦ.

Ἡ μονὴ αὕτη φημίζεται διὰ τὴν καθαρὰν αὐτῆς ἠχῶ καὶ τοὺς ἀποτόμους κρημνοὺς, οἵτινες ἐμποιοῦσιν ἐκπληξιν καὶ φρίκην εἰς τὸν θεατὴν, εἶναι δὲ συγχρόνως φυσικὰ καὶ ἀκαταμάχητα προπύργια τῆς μονῆς. Δάσος πιτύων οὐχὶ πολυετὲς περικυκλοῖ τὸ μοναστήριον· αἱ δὲ ῥιπαὶ τῶν ἐκεῖθεν θαλασσίων ἀνέμων ταραττούσαι τὰς κορυφὰς τῶν δασοδένδρων, ἀποτελοῦσι συγκεχυμένους θορύβους, ἐν μέσῳ τῶν ὀπίων ἐκ διαλειμμάτων ἀκούεται ἡ θρηνηδία τῆς φιλερήμου τρυγόνος.

Τὰς βρομαντικὰς ἐκείνας τοποθεσίας μετὰ δάκρυ εὐφροσύνης ἀναχωρῶν ἀπεχαιρέτισα. Ἢ! πόσον ἡ μεγαλοπρεπὲς τῶν μερῶν ἐκείνων μοναχία ἐμπνέει αἰσθήματα ψυχοφελῆ, καὶ παρέχει ἐκστασιν εἰς τὸ πνεῦμα! . . . Ὅποιαν πτῆσιν δίδει εἰς τὴν φαντασίαν ἡ ἐπίσημος τῶν ἐρήμων σιγὴ, διακοπτομένη ὑπὸ τῆς αἰφνιδίως διαβάσεως ἀνέμου διὰ μέσου συνηρεφῶν δασῶν ἢ ὑπὸ τῆς κραυγῆς πτηνοῦ ὕλοβίου! πόσον οἱ ὀφθαλμοὶ θέλγονται εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν τοῦ οὐρανοῦ φανοῦ, ὅτε τὰ ὄρη στολιζόνται ὑπὸ μυριῶν χρωμάτων ἢ καλύπτονται εἰς τὸ σκίοφως καὶ ὁ θεατῆς φρονεῖ ὅτι παρίσταται εἰς θέαμα περικαλλέστερον καὶ ὑψηλότερον ἢ κατ' ἀνθρώπινον ὄρασιν! Πόσον ἡ καρδία εὐφραίνεται καὶ μεγαλύνεται κατὰ τὰς ὥρας καὶ μεγαλοπρεπεῖς νύκτας, καθ' ἃς σελαγίζει εἰς τοὺς αἰθέρας τὸ ἄπειρον τῶν ἀστέρων!

Ἡ περιοδεία ἡμῶν αὕτη ὑπῆρξεν ὀλιγοχρόνιος μὲν οὐχὶ δὲ καὶ ἄμοιρος κλασικῶν ἀναμνήσεων, εἰς δὲ τὴν μνήμην διατελεῖ ἀγήρατος καὶ καθαρά ἡ ἐνθύμησις τῆς περιοδεύσεως ταύτης.

A. Π. ΤΑΒΟΥΛΑΡΗΣ.

Ἡ ΔΙΠΛΗ ΚΑΤΑΣΤΟΡΦΗ.

Πρὸ τριῶν ὥρων βροχὴ βραχδεία ἐπιπτεν. Ὁ οὐρανὸς μέχρι πρὸ μικροῦ ἀνέφελος εἶχε καλυφθῆ ὑπὸ νεφῶν πυκνῶν, ἄνεμος δὲ σφοδρὸς πνέων προσηύησε καταγίγδα, φαινόμενον ὄχι τῶσφ ἀσύνηθες εἰς τὴν βόρειον ἐπαρχίαν τῆς Γαλλίας Β. . . Ἐν τῇ ἄκρᾳ τῆς πεδιάδος καὶ ἐπὶ τῆς λεωφόρου τῆς προσεγγιζούσης εἰς τὴν πλουσίαν καὶ ἐκτεταμένην ἑπαυλιν τοῦ κόμητος Βαρδενῶ δύο ἰπτεῖς ἀκολουθοῦμενοι ὑπὸ ὁδηγοῦ ἐντοπίου ἐβαινον ἐσπευσμένως καταληφθέντες ὑπὸ τῆς καταγίδος. Φθάσαντες ὅμως εἰς τινὰ μικρὸν οἰκίσκον, ὅμοιον τῶν πρῶρισμένων νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς σκοπιᾶ, ἐνόμισαν ἀναγκαῖον νὰ ἀφιππεύσωσιν ἐκεῖ καὶ νὰ συμβουλευθῶσιν ἐν ἀνέσει τὸν ὁδηγόν των, ἐὰν ἠδύναντο ἀκινδύνως νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν πορείαν των, ἢ ἔπρεπε νὰ σταματήσωσιν ἐκεῖ καὶ νὰ ζητήσωσιν ἄσυλον δι' ὀλίγας ὥρας εἰς τὴν πλησίον ἐκεῖ φαινομένην οἰκίαν τῆς ἐπαύλειος. Εἰσελθόντες ἐν τῷ οἰκίσκῳ ἐξεδύθησαν τὰ ἐπανωφόρια των, διάφροχα ὄντα, καὶ περιέμειναν ἐπὶ ὀλίγας στιγμὰς τὸν μικρὸν ἀπέχοντα ὁδηγόν των. Ἀφοῦ δὲ οὗτος ἐφθασε τὸν παρεκάλεσαν νὰ τοὺς φανερώσῃ τὴν ἀπόστασιν τοῦ πρώτου σταθμοῦ εἰς ἃν ἠδύναντο νὰ διαμείνωσιν ἕως οὐ κοπάσῃ ἡ θέλλα καὶ καταπαύσῃ ἡ βροχὴ.

— Εἶναι τρεῖς ὥρας εἰσέτι μακρὰν τὸ ξενοδοχεῖον, Κύριοι, καὶ φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ μείνωμεν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὸν πύργον τοῦτον, ἕως οὐ καταπαύσῃ ἡ κακοκαιρία.

— Μήπως δυσαρεστηθῆ ὁ κόμης; ἠρώτησεν ὁ ἕτερος τῶν ὁδοιπόρων, τοσοῦτ' ἄλλο καθόσον ἡμεῖς οὐδεμίαν γνωριμίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ.

— Ὁ κύριός μας εἶναι καλὸς ἄνθρωπος, καὶ θὰ χαρῆ μάλιστα ὅτι ἐπροτιμήσατε τὸν πύργον τοῦ ὡς καταφύγιον. Λεῖπει πρὸ τριῶν μηνῶν ἀπὸ τοῦ Παρισίου, καὶ ἐπειδὴ σπανίως ἔρχονται ἐκεῖθεν ἄνθρωποι θὰ εὐχαριστηθῆ ἔτι μᾶλλον μανθάνων καὶ νέα. Σὰς βεβαίῳ ὅτι οὐδεμίαν δυσἀρέσκειαν θὰ τῷ προξενήσητε.

— Έχει μεγάλην οικογένειαν; ἐπανέλαβεν ὁ ὄδοιπóρος.

— Δύο θυγατέρας καὶ τὴν κόμησσαν ἔχει ἐν ταῦθα· ἔχει καὶ ἓνα υἱὸν δεκαπέντε χρόνων, τὸν ὁποῖον ἔβαλε πρὸ τριῶν ἐτῶν εἰς τὸ στρατιωτικὸν σχολεῖον. Τί καλῶς νέος εἶναι ὁ Ἰούλιος! ὅταν τὸ καλοκαίρι ἤρχετο εἰς τὴν ἔπαυλιν πρὶν ἔμβῃ εἰς τὸ σχολεῖον μᾶς ἐπεριποιεῖτο πολὺ καὶ μᾶς ἠγάπα. Πολλάκις ἐπισκέπτετο τὰς καλύβας μας συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν δύο ἀδελφῶν του, ἡ μεγαλύτερα τῶν ὁποίων, ὠραία καὶ ἀνθηρὰ ὡς τριαντάφυλλον τοῦ Μιχίου, πολλάκις ἐχορήγει εἰς τὰς γυναῖκας καὶ τὰς θυγατέρας μας θοηθείας. Τί ἀγγελικὴ ψυχὴ! Σὰς βεβαίῳ ὅτι ὁσάκις λίαν πρῶτ' αὐτὸς ἐβλέπαμεν ἐρχομένους ἐνομιζάμεν ὅτι μᾶς φέρουν τὴν εὐτυχίαν.

Ἄν καὶ ὁ καιρὸς δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς ὄδοιπóρους νὰ χρονοτριβῶσιν ἀκροαζόμενοι περιγραφαὶς ἐκτενεῖς περὶ τῶν ιδιότητων τῶν προσώπων, τὰ ὅποια κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ὀδηγοῦ ἐμελλον νὰ τοὺς φιλοξενήσωσιν, οὐχ ἤττον, ὡς εἶναι φυσικόν, ἐλκυσθέντες ἀπὸ τὸ ἐπαγωγὸν τοῦ ὀμιλοῦντος, ἀντὶ νὰ διακύψωσιν αὐτὸν τὸν ἠνάγκασαν διὰ νέων ἐρωτήσεων νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν διήγησίν του. Ἄλλως τε ἐπειδὴ ἤσαν ἤδη προφυλαγμένοι ἀπὸ τῆς θροῆς καὶ ἡ οἰκία τῆς ἐπαύλεως, ὅπου ἠδύνατο ἐν ὧρα ἀνάγκης, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὅπου συνεβουλεύοντο νὰ διαμείνωσι, δὲν ἀπέχετο πολὺ, ἐνόμισαν ὅτι ὀλίγα στιγμὰι οὐδόλως τοὺς ἐξυμίου ἢ μετέβαλλον τὴν θέσιν των.

— Καὶ πῶς, δὲν ἐρχονται πλέον; διέκοψεν ὁ ξένος.

— Εἶναι τῶρα δύο περίπου ἔτη ποῦ δὲν τὰς εἶδομεν. Τοῦτο ἐγένετο ἀντικείμενον ὀμιλίας εἰς τὸ χωρίον μας, ἀλλ' οὐδεὶς ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν αἰτίαν τῆς διακοπῆς τῶν ἐπισκέψεων των. Οἱ περισσότεροι ἐπιστεύσαμεν ὅτι ἕνεκα τῆς ἀπουσίας τοῦ ἀδελφοῦ των, εἰσελθόντος κατ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν εἰς τὸ σχολεῖον, διέκοψαν τὰς ἐκδρομάς των. Ἄλλ' ἠπατώμεθα, διότι μετὰ τινος καιροῦ ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν ἀληθῆ αἰτίαν. Ἰδοὺ δὲ τί ἐμάθαμεν, καὶ πῶς συνέπεσε νὰ τὸ μάθωμεν. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος Αὐγούστου νέος τις ἐνδεδυμένος κυνηγετικὴν στολὴν καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ ὑπηρέτου πολυτελῶς ἐνδεδυμένου ἦλθεν εἰς τὸ χωρίον μας καὶ ἐζήτησε φιλοξενεῖαν παρὰ τοῦ παρέδρου μας διὰ τινος ἡμέρας, καθ' ἃς ὡς ἔλεγεν ἐνόμει νὰ περιέλθῃ τὰ περίξ μέρη, Ἐπειδὴ σπανίως

ἐρχονται εἰς τὸ χωρίον μας ξένοι ἢ περιέργων ὄλων μας ἐστράφη πρὸς αὐτόν. Ἦτο ἠλικίας εικοσιπέντε περίπου ἐτῶν, φυσιογνωμίας γλυκείας καὶ εὐγενέστατος τοὺς τρόπους. Ἐξ ὧν ἠδυνήθημεν νὰ μάθωμεν παρὰ τοῦ ὑπηρέτου, ὅστις μεγαλύτερον σεβασμὸν ἐδείκνυε πρὸς τὸν κύριόν του, κατήγετο ἐκ πλουσίας καὶ εὐγενοῦς οικογενείας. Ἐκάστην πρῶταν πρὶν ἢ ὁ ἥλιος ἀνατείλῃ ἐξήρχετο μὲ τὸ πυροβόλον του εἰς χεῖρας καὶ ἐπρωχῶρι μὲχρι τοῦ δάσους ἐκείνου, τοῦ ὀπισθεν τῆς οἰκίας κειμένου, τὸ ὁποῖον περιήρχετο κυνηγῶν φασιανούς ἢ ἄλλα πτηνά. Ἐπανήρχετο ἔπειτα εἰς τὸ χωρίον ἐπρογεματίζε καὶ δύο ὥρας προτοῦ νὰ δύσῃ ὁ ἥλιος ἵππευε τὸν ὠραῖον ἀληθῶς ἵππον του καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου του διέτρεχεν ὄλα τὰ περίξ· γευματίζων δὲ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Ὠραίου αἰτοῦ, ὅπου διευθυνόμεθα ἐπανήρχετο περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰς τὸ χωρίον μας. Τοῦτο ἐπανελαμβάνετο καθ' ἡμέραν χωρὶς νὰ συμβῇ τὸ παραμικρόν. Αἴφνης πρῶταν τινὰ ὁ ξένος ἀνεχώρησεν, ἀφοῦ πλουσιοπαρόχως ἀντήμειψε τὸν ξενίσαντα αὐτόν.

— Καὶ διέμεινε πολλές ἡμέρας εἰς τὸ χωρίον σας; ἠρώτησεν ὁ ὄδοιπóρος.

— Νομίζω δέκα ἢ ἑνδεκα ἡμέρας. Ἀφοῦ ἀνεχώρησεν οὐδεὶς πλέον λόγος ἐγένετο, ὅτε ἡμέραν τινὰ ὁ κόμης ἦλθεν εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐπισκέφθη τὸν πάρεδρον, εἰς τὸν ὁποῖον πολλάκις ἀπέτεινε ἐρωτήσεις περὶ τοῦ ξένου καὶ ἰδίως περὶ τῶν ἐκδρομῶν των· ὅ,τι ἐγνώρίζαμεν ὄλοι τὸ ἐφανέρωσεν εἰς τὸν κόμητα, προσθέσας αὐτῷ μόνον ὅτι ἀναχωρῶν τὸν παρεκάλεσε νὰ ἐγγειρίσῃ εἰς τὸν ἐπιστάτην τῆς ἐπαύλεως ἐπιστολὴν τινὰ, δι' ἧς ὡς τῷ εἶπεν, εὐχαρίσται αὐτόν διὰ τινὰ ὑπηρεσίαν προσφερθεῖσαν αὐτῷ κατὰ τινὰ δυσάρεστον περίστασιν.

— Καὶ τὴν ἐνεχείρισες; τὸν ἠρώτησεν ὁ κόμης.

— Πρὸς τὸ ἐσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἦλθα εἰς τὸν πύργον καὶ ἐζήτησα τὸν ἐπιστάτην, ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος ἔλειπε τὴν ἄρσην εἰς τὸ γραφεῖόν του ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Κυρ Φρατασέσκου.

— Κατὰ τὸ διάστημα τῆς διαμονῆς τοῦ ξένου ἤρχοντο ὡς πάντοτε αἱ θυγατέρες μου ἐδῶ; ἐπανέλαβεν ὁ κόμης.

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὁ πάρεδρος δὲν ἀπάντησεν ἀμέσως· ἐσκέφθη ἐπὶ τινος στιγμῆς, ὡσεὶ θέλων νὰ ἀναπολήσῃ εἰς τὴν μνήμην του τὰ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας συμβάντα.

— Εἶναι ἀληθές, κύριε κόμη, ὅτι δὲν παρετή-

ρήσαμεν καλῶς τὰ συμβαίνοντα, διότι οὐδεμίαν ἐλάβομεν ὑπόψιν ὅτι σὰς ἐνδιέφερον. Ἐς ἐνθυμούμαι μόνον ἄπαξ εἶδον τὰς κυρίας εἰς τὴν ἄκραν τοῦ δάσους περιδιαβαζούσας καὶ ἀκολουθούμενας ὑπὸ τοῦ ἐπιστάτου σας.

Ὁ κόμης ὄλωσ συννος καταστάς, παρετήρει μὲ ὄμμα ἑταστοῦ τὸ πρόσωπον τοῦ παρέδρου, ἔπειτα χωρὶς νὰ εἴπῃ ἄλλο τι ἐχαιρέτησε καὶ ἀπῆλθε.

Παρήλθον πολλάκι ἡμέραι καὶ οὐδὲν ἐμανθάνομεν περὶ τῶν διατρεχόντων εἰς τὸν πύργον. Εἶναι ἀληθές ὅτι διάφοροι διέτρεχον φῆμαι περὶ ἔρωτος τοῦ νέου ἐκείνου μετὰ τῆς μεγαλύτερας θυγατρὸς τοῦ κόμητος, ἀλλ' οὐδὲν καθαρὸν, τὰ πάντα συγκεχυμένα. Συνέπεσε δὲ τότε νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ ὁ κόμης οἰκογενειακῶς διὰ Παρισίους καὶ ἕνεκα τούτου οὐδὲν νέον πλέον διετάρταξε τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν μας.

Ὁ χειμὼν ἐπέραςε καὶ τὸ καλοκαίρι μὲ ὄλας τὰς χαρμονὰς του ἐπανῆλθεν. Ὁ κόμης μετὰ τῆς οἰκογενείας του ὡς πάντοτε ἦλθε νὰ ἀπολαύσῃ τὰ θέλητρα τῆς ἀγροτικῆς μοναξίαις. Περιστοιχισμένος ὑπὸ τῆς οἰκογενείας του ἐπισκέφθη ὄλα τὰ περίξ, ὡς καλὸς κύριος, εἰς μόνον δὲ τὸ χωρίον μας δὲν ἐπάτησεν· ἴσως διὰ νὰ μὴ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν μνήμην του δυσάρεστα συμβεβηκότα. Ἐφερε δὲ μαζί του ἐκ Παρισίων νέον εὐγενῆ καὶ ὠραῖον, ὅπως διέλεθ' ἡλικίαν του τὸ θέρος. Ὁ νέος οὗτος εἰκοσιτριῶν μόλις ἐτῶν ὀνομάζετο Ροβέρτος, καὶ ὡς διεδόθη ἐκ τοῦ πύργου ἦτο ἐπίδοξος γαμβρὸς τοῦ κόμητος. Νέος, χαρίεις, εὐγενῆς ὁ Ροβέρτος εἶχεν ἐλκύσει τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας τῶν κατοίκων τῆς κομητείας, καὶ πάντες συνεχαιρόμεθα ἀλλήλους ἐπὶ τῇ ἀποκτήσει ἐνός τόσοῦ καλοῦ κυρίου. Μία μόνον καρδία ἀντὶ ἀγάπης θλίψιν καὶ ἀποστροφὴν ἠσθάνετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἡ καρδία αὕτη ἦτο τῆς κομητῆς Ἐλοῖζης.

— Ἐλοῖζα ὀνομάζεται ἡ πρώτη θυγάτηρ τοῦ κόμητος; διέκοψεν ὁ ὄδοιπóρος.

— Ἐλοῖζα ὀνομάζεται τὸ ἄνθος ἐκεῖνο τῆς ἐπαύλεως, ἡ ἀγγελικὴ ἐκείνη ψυχὴ ἢ ἀφθόνως διαχέουσα τὰς εὐεργεσίας της παντοῦ ὅπου ἐμφανίζεται. Λοιπὸν καὶ ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς ἐδείξεν ἀποστροφὴν πρὸς τὸν ἀτυχῆ Ροβέρτον, τὸν λατρεύοντα αὐτὴν, τὸν ὀμνύοντα εἰς τὸ ὄνομά της, τὸ ὄνειρόν του τέλος. Ἐ! πόσον σπαραξικάρδιον εἶναι νὰ ἀναμιμνήσκῃ τις τοιαύτας ἱστορίας εἰς τὸν νοῦν του! Ἀφοῦ ἐπὶ ματαίῳ δύο μηνῶν περιποιήσεις καὶ λατρεῖαι ἀπεδόθησαν τῇ μνηστῇ του, ἀφοῦ μὲ πάλλουςαν καρδίαν τὴν παρεκάλε-

σε, τὴν ἐξώρισε, τὴν ἐλάτρευσε, ἀπέπτη εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς πλήρης θλίψεως καὶ πάθους καὶ διὰ θανάτου, ὅστις φρίκην ἐμποιεῖ καὶ ἀποστροφὴν.

Τοὺς λόγους τούτους προφέρων ὁ ἀγαθὸς ὀδηγὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ δύο δάκρυα κυλίσαντα διὰ μέσου τῶν ἠλιοκαῶν καὶ ἠλιακωμένων σχεδὸν παρειῶν του. Ἀφοῦ δὲ ἐσφύγγισεν αὐτὰ καὶ ἐστέναξεν ἐκ βάθους, ἐξηκολούθησε τὴν διήγησίν του. Ἡμέραν τινὰ κατὰ τὴν συνήθειαν ἐξῆλθεν εἰς περίπατον ἡ κόμησσα μετὰ τῶν θυγατέρων της καὶ τοῦ Ροβέρτου· ἦτον ἡμέρα ὠραία τοῦ Ἰουλίου· τὰ δένδρα ὄλα κεκαλυμμένα ὑπ' ἀνθῶν, οἱ ἀγροὶ πλήρεις ἀρωματικῶν φυτῶν, τὰ ζῶα βεβλάζοντα ἐκ τῆς χαρᾶς παρείχον θέαμα θελκτικὸν ἅμα καὶ συγκινοῦν τὴν ψυχὴν. Ἐνθυμούμαι ἀκόμη τὴν ἀρμονίαν ἐκείνην τῆς φύσεως, καὶ θὰ μείνῃ ἐντετυπωμένη μέχρι τέλους τῆς ζωῆς μου, διὰ τὴν ἀντίθεσιν ἣν μετ' ὀλίγον θὰ ἴδωμεν.

Πρὸς δυσμὰς τοῦ δάσους ἐκείνου καὶ εἰς τὸ τέμα σχεδὸν τῶν λόφων βέει ποταμὸς μικρὸς, ὃν ἡμεῖς ὀνομάζομεν Κρονέρον. Ἐάν τις ἀκολουθήσῃ τὴν ὄχθην πρὸς μεσημβρίαν καὶ εἰς ἀπόστασιν ἐνός περίπου τετάρτου λεύγας φθάσει ἐπὶ τινος βράχου ἀποκρήμνου, δέκα περίπου ὀργυίων, εἰς τὸ βάθος τοῦ θαλάσσιου τούτου ἀναβλύζει ὕδωρ, ὅπερ φαίνεται ἐξερχόμενον μέλαν. Πέριξ ἡ φύσις εἶναι μεγαλοπρεπῆς· λιμῶνες, δάση, ἀγροὶ μεγάλης ἐκτάσεως, ἄμπελοι καὶ φυτεῖαι, πᾶν τέλος φυσικὸν θέλητρον παρίσταται διὰ μίαν εἰς τὸ βλέμμα τοῦ ἐπὶ τοῦ κρημνοῦ ἐκείνου ἱσχυμένου προσθέσατε εἰς ταῦτα τὸν φλοῖσθον τοῦ παρακειμένου ποταμοῦ καὶ τὸ βάθος τοῦ θαλάσσιου καὶ θέλετε λάβει εἰκόνα πλήρη τῆς περικυκλώσεως τὴν θέσιν ταύτην φύσεως. Ὅσάκις ἀνέβην ἐπὶ τοῦ κρημνοῦ τούτου, δὲν ἠδυνήθη, ἂν καὶ ἀπλοῦς ἄνθρωπος, νὰ μὴ θαυμάσω τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν περίξ ἀντικειμένων.

Τὴν ὁδὸν ταύτην εἶχεν ἀκολουθήσει ἡ κόμησσα μετὰ τῆς συνοδείας της, καὶ ὅταν ἐφθασεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βράχου, ἀφ' οὗ ὁ κρημνὸς κατέρχεται, κουρασθεῖσα ἐκάθησε· ταύτην ἠκολούθησε καὶ ἡ μικροτέρα θυγάτηρ της, διότι ἡ Ἐλοῖζα προπορευομένη εἶχε φθάσει εἰς τὸ ὕψος τοῦ βράχου· ὁ Ροβέρτος ἔσπευσε κατόπιν της καὶ ὅταν ἐφθασεν ἐκεῖ ἡ Ἐλοῖζα ἐκάθητο. Ἐκάθησε πλησίον της, καὶ ἤρχισε νὰ ψάλλῃ ἄσμα τι, δι' οὗ τῇ ἐδῆλου τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του· ἡ Ἐλοῖζα ἔμεινε σιωπηλὴ καὶ ὅταν ἐκείνος ἔτε-

λείωσε, τῷ εἶπε μὲ φωνὴν πλήρη συγκινήσεως.

— Ροβέρτε! Μέχρι τοῦδε ὑπέφερον ἀγογγύστως τὰς ἐνοχλήσεις σου, ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον πλέον. Μάθε ὅτι ἡ καρδία μου σὲ ἀποστρέφεται, σὲ μισεῖ! Ἀφρότου ἡ εἰμαρμένη σὲ ἐξέριψεν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ζωῆς μου ζῶ βίον ἀβίωτον, πλήρη πικριῶν καὶ θλίψεων. Πολλάκις σοὶ ἔδωσα νὰ ἐνοήσης ὅτι ἦτον ἀδύνατος ἡ ἔνωσίς μας, ἀλλὰ σὺ ἐκόφυσες. Ἀδικόπως μὲ ἐνοχλεῖς; ἐκάστη περιποίησίς σου μοῦ πληγώνει τὴν καρδίαν, μὲ καταστρέφει. Πάσσε πλέον νὰ μὲ τυραννῆς, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι θὰ εὐχωμαι ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας σου.

Ἄφρονος ἔμενεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ὁ Ροβέρτος; κεραινὸς πίπτων πλησίον τοῦ ὀλιγωτέρου ἤθελε τῷ προξενήσει ἐκπληξιν. Ἀπληπισμένος καὶ καταβεβλημένος ἤκουε τῶν ἐλπίδων τοῦ τὴν διάψευσειν ἀπὸ τοῦ στόματος ἐκείνης, εἰς ἣν ὅλος ἦτο ἀφωσιωμένος. Ἀντὶ ἀγάπης μῖσος, καὶ ἀντὶ εὐγνωμοσύνης ἀπειλὰς ἐκδικήσεως. Εἰς τοιαύτην ἐλευσιν διατελῶν θέσιν, κατέβαλε τελευταίαν προσπάθειαν ἔπασεν εἰς τοὺς πόδας τῆς καὶ μὲ φωνὴν μόλις ἀκουομένην καὶ διακκομμένην,

— Προτιμότερον μοι ἦτο, τῇ εἶπε, νὰ μὴ ἔζω ταύτην τὴν στιγμὴν! Οὐδέποτε ἐφαντάσθην ὅτι διέκοπτον διὰ τῆς παρουσίας μου τὴν εὐτυχίαν σου. Διατί, Ἐλοῖζα, μὲ ἐμίσησες τόσο; εἰς τί σοὶ ἔπταισα; Δυστυχῆς, δυστυχῆς, ἐγώ!

— Φθάνει, τὸν διέκοψεν ἐκείνη, εἰς μάτην θὰ προσπαθήσῃς νὰ δικαιολογηθῆς; ὑπῆρξαν στιγμαὶ καθ' ἃς ἀπληπίσθην ἐξ αἰτίας σου, καὶ ἀπεφάσισα ν' ἀποθάνω. Ἀλλ' ὄχι, δὲν ἠδυνάμην νὰ τὸ κάμω, διότι ἀνῆκον εἰς ἄλλον!

— Εἰς ἄλλον! καὶ διατί μοι τὸ ἐκρυπτες, Ἐλοῖζα; διατί μὲ ἄφινες εἰς τὴν ἀπάτην τῶν ἐλπίδων μου; ἤθελον εἶσθαι ὁ ποταπώτερος τῶν ἀνθρώπων ἐὰν διελογιζόμην κὰν ὅτι διὰ τῆς βίας καὶ τῆς ἀπάτης ἐμελλον νὰ φθάσω εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν πόθων μου! Σὲ ἐλάτρευσα μόνον καὶ μόνον διότι ἐνόμιζον ὅτι ἐδέχεσο εὐχαρίστως τοῦτο! ὅτι μὲ ἠγάπας! Ἀλλ' ἤδη ὅτε βλέπω ὅτι ὄχι μόνον δὲν μὲ ἀγαπᾷς, ἀλλὰ καὶ μὲ μισεῖς, μὲ ἀποστρέφεις σ' ἀφίνω. . . .

Τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις προφῆρων ἔκαμεν ἐν βῆμα πρὸς τὸν κρημνόν, καὶ πρὶν ἢ Ἐλοῖζα μαντεύσῃ τὴν ἀπόφασίν του εἶχε γίνεαι ἄφροντος; φωνὴ ἀπελπισίας ἠκούσθη καὶ τὰ πάντα ἐσίγησαν. Ἐτρεζαν εὐθὺς πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἡ κόμησσα μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς καὶ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ

εὗρον ἐκτάδην κειμένην τὴν Ἐλοῖζαν, ψυχρὰν καὶ ἄφρονον, τὰς χεῖρας ἔχουσαν ἐκτεταμένας πρὸς τὸν κρημνόν. Παρατήρησαν καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ βαράθρου εἶδον τὸν ἀτυχῆ Ροβέρτον αἱματόφυρτον. Φωναὶ ἀπελπισίας καὶ θλίψεως ἠκούσθησαν καθ' ὅλην τὴν κοιλάδα, αἵτινες προσεῖλκυον ἐκεῖ τοὺς πέριξ καλλιεργοῦντας τὴν γῆν. Ὁ κόμητος εἰδοποιηθεὶς ἐφθασεν ἐκεῖ καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Ἐλοῖζα ἀνελάμβανε τὰς αἰσθήσεις τῆς διὰ τῶν περιποιήσεων τῆς μητρικῆς ἀγάπης. Διέταξε τότε νὰ μεταφέρωσιν αὐτὴν εἰς τὸν πύργον, παρακαθῶν δὲ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους κατέβη εἰς τὸ βάραθρον. Ἐλαβον τὸν ἀτυχῆ Ροβέρτον θέσαντες αὐτὸν ἐπὶ κλάδων καὶ τὸν μετεκόμισαν καὶ αὐτὸν εἰς τὸν πύργον. Οὐδὲν σημεῖον ζωῆς ἐδείκνυε μ' ὅλας τὰς ἰατρικὰς βοηθείας τοῦ ἰατροῦ, ὅστις κατὰ τύχην εὕρισκετο εἰς τὸ χωρίον μας καὶ ἐφθασεν ἀμέσως. Ἐξ ἄλλου μέρους καὶ ἡ ζωὴ τῆς Ἐλοῖζης τὸν ἔσχατον διέτρεχε κίνδυνον, διότι πυρετὸς κακοήθης ἐπηκολούθησε τὴν λειποθυμίαν τῆς. Ὁ ἰατρὸς πλησίον τῆς κλίνης τῆς ἀσθενοῦς ἀδικόπως εὕρισκετο καὶ μόλις μετὰ δύο ἡμερῶν πάλιν ἐσώθη.

Κάτωθεν τοῦ λοφίσκου ἐκείνου ἐτάφη ὁ ἀτυχῆς Ροβέρτος. Οὐδὲν συγκινητικώτερον τῆς κηδείας του. Ἀπὸ καρδίας τὸν ἐκλαύσαμεν ὅλοι, συνοδεύσαντες αὐτὸν εἰς τὴν τελευταίαν του κατοικίαν!

Εἰς τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις ὁ ὀδηγὸς ἐδάκρυσε. Καὶ οἱ δύο δὲ ξένοι ἐφάνοντο συμμεριζόμενοι τὴν θλίψιν του.

— Θὰ ἠγάπα φαίνεται ἡ Ἐλοῖζα τὸν νέον ἐκεῖνον, ὅστις ἦλθεν εἰς τὸ χωρίον σας, εἶπεν ὁ ὀδοιπόρος.

— Εἶναι βέβαιον, ἐπανέλαθεν ὁ ὀδηγός, ὅτι ἡ καρδία τῆς ἄλλου ἦτο προσηλωμένη.

Ἐνῶ ἔλεγε ταῦτα κύλισμα ἀμάξης ἠκούσθη εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ οἰκίσκου ἀπόστασιν καὶ μετὰ τινὰς στιγμὰς ἐσταμάτησεν ἐκεῖ πλησίον. Ὁ ὀδηγὸς ἔτρεξεν ἀμέσως νὰ παρατηρήσῃ τί συνέβαινε καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθε συνοδευόμενος ὑπό τινος, ὅστις ἀφοῦ ἐχαίρετῆσεν, — Ἐρχομαι ἐκ μέρους τοῦ κυρίου κόμητος, εἶπε, νὰ σὰς παρακαλέσω ὅπως δεχθῆτε τὴν φιλοξενίαν του εἰς τὴν ἔπαυλίν του μέχρις ὅτου καταπαύσῃ ἡ κακοκαιρία ἢ ἄμαξα σὰς περιμένει ἐξωθεν.

Χωρὶς νὰ φέρωσι καμμίαν δυσκολίαν οἱ ξένοι εἰσῆλθον εἰς αὐτὴν καὶ μετέβησαν εἰς τὸν πύργον. Ἐκεῖ ὁ κόμητος τοὺς ὑπεδέχθη εὐγενῶς καὶ διέταξε νὰ τοὺς περιποιηθῶσιν. Ἀφοῦ δὲ ἀνεπαύ-

θησαν ὀλίγον, εἰδοποιήθησαν ὅτι τὸ γεῦμα ἦτο ἔτοιμον, καὶ ὠδηγήθησαν εἰς αἶθουσαν πολυτελῶς κεκοσμημένην, ὅπου ὀλόκληρος ἡ οἰκογένεια τοῦ κόμητος παρευρίσκετο. Μετὰ τὰς ἀναγκαίας ἐθιμοτυπίας ἐκάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ τότε μόνον παρετήρησαν ὅτι ἡ μεγαλύτερα τοῦ κόμητος θυγάτηρ ἔλειπε. Διὰ ποίαν αἰτίαν ἄρ' ἄγε, διελογίζοντο. Μήπως ἀσθενεῖ; Καὶ ἐν τούτοις ὁ κόμητος οὐδὲν ἀνέφερε περὶ αὐτῆς.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ γεύματος εἶπον πολλὰ περὶ πολιτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἀντικειμένων ὁ κόμητος ὠμίλησε περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ τόπου καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐπαρχίας του, περὶ τῶν προϋόντων καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ ἐπὶ τέλους ἐξεθεύασε τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν καὶ τὰς κλλογάς τῆς φύσεως.

Ἡ περιέργεια ὅμως τῶν ξένων ἠῤῥξανεν ἐτι μᾶλλον, διότι ἡ οἰκογένεια ἀντὶ νὰ ἀποχωρήσῃ εἰς τὰ δωμάτια τῆς ἐνωρίτερον, διέμεινεν εἰς τὴν αἶθουσαν μέχρι τῆς δεκάτης ὥρας, ὅτε καὶ οἱ ὀδοιπόροι ἀπεχώρησαν ὅπως κοιμηθῶσι.

Λίαν πρῶτ' ἐγεροθέντες ἦνοιζαν τὸ παράθυρόν των, ὅπως ἴδωσιν ἐὰν ἠδύναντο ν' ἀναχωρήσωσιν. Ἡ σφοδρότης τοῦ ἀνέμου εἶχεν ἐλαττωθῆ ἡ δὲ βροχὴ καταπαύσει. Ἐνεδύθησαν ὅθεν ταχέως καὶ κατέβησαν ἵνα εἰδοποιήσωσι τὸν ὀδηγόν των νὰ ἐτοιμασθῇ πρὸς ὀδοιπορίαν. Ἀλλ' ὁ καλὸς χωρικός ἦτον ἤδη ἔτοιμος καὶ μόνον αὐτοὺς περιέμενεν. Πρὶν ὅμως ἀναχωρήσωσιν ἔπρεπε νὰ εὐχαριστήσωσι τὸν κόμητα διὰ τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ προθυμίαν. ἤρχισαν ὅθεν νὰ περιδιαβάζωσιν εἰς τὸν ἔμπροσθεν τοῦ πύργου κήπον. Ἡ καταιγὶς πολλὰ ἐκ τῶν ἀνθέων εἶχεν ἐκρίζωσει καὶ ἄλλα πάλιν χῶσει εἰς τὴν γῆν. Εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κήπου ὑπὸ μίαν ἀναδενδράδα παρετήρησαν πράγμα τι λευκόν, ἡμιδιπλωμένον τὸ ἔλαβον, ἦτον ἐπιστολὴ τῆς Ἐλοῖζης πρὸς τὴν μητέρα τῆς ὁ ἄνεμος ἴσως εἶχεν παρασύρει αὐτὴν ἐκεῖ τὴν προτεραίαν ἰδοὺ τὸ περιεχόμενον.

Σεβαστὴ μοι μητὲρ,

Παρὰ τῇ θεῖᾳ μου ἀπολαμβάνω περιποιήσεων ὡσεὶ ἡμῖν πλησίον σου εἶμαι σχετικῶς καλλίτερα, ἀλλ' ὄχι ἐντελῶς καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναπαύσω τὴν συνείδησίν μου; ὁσάκις ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὑπῆρξα ἡ αἰτία τοῦ θανάτου τοῦ ἀτυχοῦς Ροβέρτου μοι ἔρχεται νὰ φονευθῶ πάραυτα ὅμως σ' ἐνθυμοῦμαι καὶ μεταβάλλω ἀπόφασιν. Ἀναπολῶ εἰς τὴν μνήμην μου τὸν δοθέντα σοι ὄρκον, ὅτι ἐνὸσφ ζῆς θὰ ζῶ χάριν σου. Χιλιάκις ἔ-

λαβον τὴν ἀπόφασιν νὰ ἔλθω πλησίον σου καὶ νὰ κλαύσω μαζί σου ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀτυχοῦς φίλου τὰ δάκρυά μου ἴσως ἤθελον ἀνακουφίσει τὴν κατακλύζουσαν τὴν καρδίαν μου ἀπόγνωσιν. Ἀλλ' ὁ πατήρ μου; Πῶς θὰ δυνηθῶ νὰ δικαιολογηθῶ ἐνώπιόν του; ἐνθυμοῦμαι τὰς προτροπὰς του καὶ φρίττω φρίττω διότι ἦτον ἀδύνατον νὰ συμβιάσω τὴν καρδίαν μου μὲ αὐτὰς. Τὴν καρδίαν μου, ἥτις δὲν αἰσθάνεται πλέον ἢ θλίψεις. Ἐκάστη πρῶταν ἐγείρομαι καὶ τρέχω εἰς τὸν κήπον ὅπου ἀνήγειρον κενοτάφιον ἐκεῖ ἐν τῷ μέσῳ τῆς σιγῆς ἀφίνω τὰ δάκρυά μου ἐλεύθερα νὰ τρέξωσιν, ἀλλ' εἶναι ἀνεξάντλητα. Θεέ μου, πόση ὀδύνη!

Ἐπιθυμῶ νὰ περιποιηθῶνται τὸ πλησίον τοῦ τάφου τοῦ ἄλλου, καὶ νὰ ἀνανεοῦν καθ' ἐκάστην τὰ ἐπ' αὐτοῦ ἄνθη ἢ κυπάρισσος ἐλπίζω νὰ ἀνεπτύχῃ ἀρκετά.

Φίλησέ μου τὴν Ἀμαλίαν ὁ Θεὸς ἅς σὰς ἔχη ὅλους ὑπὸ τὴν σκέπην του.

Ἡ θυγάτηρ σου, Ἐλοῖζα.

Ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐπληροφόρησε τοὺς ξένους περὶ τῶν διατρεχόντων ἔθεσαν τὴν ἐπιστολὴν εἰς ὃ μέρος τὴν εὗρον καὶ ἐπέσπεψαν εἰς τὸν πύργον. Ὁ κόμητος τοὺς περιέμενεν εἰς τὴν θύραν τὸν ἀποχαιρέτησαν καὶ ἀπῆλθον.

Διαβαίνοντες πλησίον τοῦ ἄλλου ἐζήτησαν νὰ ἴδωσι τὸν τάφον τοῦ ἀτυχοῦς Ροβέρτου. Ἡ κυπάρισσος εἶχεν ὕψος δύο μέτρων, ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ τάφου στέφανος ἐξ ἀνθέων ἦτον εἰσέτι δροσερός εἰς τὴν θέαν αὐτοῦ οἱ ὀδοιπόροι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κρατήσωσι τὰ δάκρυά των. Πόσας ἀναμνήσεις θλιβεράς περικλείει εἰς τάφος!

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχὲς φυλλάδιον.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Τὰ κατὰ τὸν ἀοιδίμον πρωταθλητὴν τοῦ ἱεροῦ τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνος τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον τὸν Ε'. Καταταχθέντα μὲν διορθωθέντα καὶ ὑπομνηματισθέντα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Γ. Γ. Παπαδοπούλου, ἐπιμελητοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου συλλεγέντα δὲ καὶ ἐκδοθέντα ὑπὸ Γ. Π. Ἀγγελουπόλου, ἱλάρχου, τόμος πρῶτος, ἐν Ἀθήναις 1865.

Ὅταν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐκτινάξῃ τὴν πλάκα, τὴν ὁποῖαν τετρακοσιετῆς δουλεία εἶχε κυ-

λίσει ἐπὶ τοῦ ἀσπαίροντος σώματός του, καὶ ἐμπληκτος εἶδεν ὁ κόσμος τὴν πρωτοφανῆ ἐκείνην νεκρανάστασιν, ὅταν τὸ πυροβόλον τοῦ κλέπτου τρομερὸν ἀντήχει ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τοῦ Ταϊνάρου, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδης μέχρι τοῦ Ἰστρου, κατὰ παράδοξον τῆς εἰμαρμένης σύμπτωσιν σκιερὸν τι νέφος ἐπεσκίασε τὴν τότε κυμαινομένην καλιγενεσίαν.

Ὁ προετοιμάσας τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, πατριάρχης Γρηγόριος Ε', ὡς πρωτόλειον αὐτῆς σφάγιον, δίκην ληστοῦ, ἐκρέματο πρὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχείου. Κληροδοτῶν ὁ ἀοιδίμος ἐθνάρχης εἰς τὸ γένος ἡμῶν, τοῦ ὁποίου τὴν ἐλευθερίαν πολλάκις ὠνευρέθη καὶ πολλὰ δι' αὐτὴν ἐμύχθησε, τὸν καθημαγμένον θρόγγον τῆς ἀγίας του ἀγγώνης, ἀπήρξατο ἵνα μεσιτεύσῃ καὶ παρὰ τῷ πλάστῃ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του, τοῦ ὁποίου πρωτομάρτυς ἀνεδείχθη.

Καὶ ὅμως ἡ ἀποθάρρυνσις ἐκείνη ἐν ἀκαρεῖ διελύθη. Ἀπὸ τὸ καταξερχισμένον βράσον του, ὕπερ ἡγίασεν ὁ σέφανος τοῦ μαρτυρίου, κατεσκευάσθη ἡ τουρκομάχος τῶν Ἑλλήνων σημαία, ἥτις προπορευομένη τῆς μάχης, τόσας ἐλπίδας καὶ τόσῃ ἐκδικήσιν ἐνέπνεεν εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας μαχητάς.

Παρ' ἐλπίδα ὅμως εἰς τὰς, ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ ἀπικσιωτέρου φατριασμοῦ, συγγραφείσας διαφόρους τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἱστορίας, καὶ τὸ μέγα καὶ περὶπυστον ὄνομα τοῦ ἀγίου ἡμῶν πρωταθλητοῦ οὐδεμιᾶς ἔτυχε σπουδαίας μνήμης, μέχρις ὅτου ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου ἀνεπλήρωσε τὴν ἀσύγνωστον ταύτην παράλειψιν.

Ὁ Κύριος Γ. Ἀγγελόπουλος, ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀφοῦ εἰς τὴν πατρίδα προσέφερε μακροχρόνιον ἐντιμον ὑπηρεσίαν, μακρὰν τῶν λυμαινομένων τὴν πατρίδα κομμᾶτων, τιμῶς καὶ εὐσυνειδήτως ἐκπληρῶν τὸ καθήκον του, εὐρέθη μίαν ἡμέραν ἀπερριμμένος ὑπὸ πολιτικῆς, ἥτις ὡς μόνον συστατικὸν ἀπῆτει τὴν φουλότητα. Οὕτω παραγκωνισθεὶς ὁ ἀνεψιὸς τοῦ πατριάρχου, οὐδὲν ἄλλο ὠνευρέετο ἢ τὴν ἱερὰν μνήμην τοῦ θείου του. Ἡ ἰδέα αὕτη τοσοῦτον ἐνεσαρκώθη εἰς αὐτὸν, ὥστε μῆτε ἄφρυτοι κόποι, μῆτε δαπάναι, ἴσχυσαν ἵνα τὸν ἀποτρέψωσι τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ του. Ἐνθουσιῶν συνήθειζε μετ' ἐυλαθείας καὶ τὸ ἐλάχιστον ἔγγραφο τοῦ μακαρίου ἐκείνου ἀνδρός, καὶ ἀφοῦ ὅπως οὖν κατήρτησεν ἀξιόλογον συλλογὴν, ἤρξατο τὴν δημοσίευσιν αὐτῆς ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον, μηδὲ ὅπως ἀναλο-

γισθεὶς ἐπὶ τέλους τὸ πολυδάπανον, ἀλλ' ἐκ τῶν στερημάτων του παντοιοτρόπως ἐξοικονομήσας.

Ἐν τοῖς δημοσιευομένοις ἐγγράφοις, διαλάμπει ὁ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, τῆς παιδείας, καὶ πρὸ πάντων ὁ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ γένους ἐνθερμος ζῆλος τοῦ ἀπαγχονισθέντος πατριάρχου.

Εὐχόμενοι ἵνα ὦσιν τάχιστα ἐκδοθῶσι καὶ οἱ ἄλλοι τόμοι, ἀπονέμομεν φόρον δικαίου ἐπαινίου πρὸς τὸν φιλοπάτριδα Κ. Ἀγγελόπουλον, κάλλιον παντὸς ἄλλου ἐξυπηρετοῦντα οὕτω τὴν πατρίδα.

Κ. Σ.

Ἐγχειρίδιον συστηματικῆς ἀνατομίας τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ Παύλου Ἰωάννου, ἱατροῦ καὶ παρασκευαστοῦ τῆς ἀνατομίας ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ. — Βιβλίον πρῶτον. — Ὅσπερ-λογία καὶ συνδεσμολογία. — Ἐν Ἀθήναις, 1865.

Δύο τινα εἶδη ἡ καλλιγόνος Ἑλληνικῆ γῆ ἐν ἀφρονίᾳ παράγει, ὑπουργοὺς καὶ καθηγητάς ἱκανωτάτους καὶ σοφωτάτους. Ἡ γηραιὰ Ἑυρώπη μᾶς χειροκροτεῖ, μᾶς ζηλεύει καὶ μακαρίζει τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τῇ ταχεῖᾳ αὐτῶν δικονομικῇ προόδῳ ἡμεῖς δὲ σεμνυόμεθα, ἐξογκούμεθα καὶ ἐνευρέουμεθα γλυκύτερα ἐνύπνια μὲ τὸ «Κούνια Μανώλη, νὰ πᾶμε στὴν πόλη». Καὶ νομίζετε ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ ὑπάγωμεν; Οὐδὲν εὐκολώτερον, σὰς βεβαιῶ, ἂν ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ τινὰ ἔτη ἢ μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν δοθεῖσα ἐπὶ τὰ πρόσω ὄθησις εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα.

Ποῦ ἄλλου εἶδετε τῶντι τέσσαρα ἀλλεπάλληλα ὑπουργεῖα ἐντὸς ἐνὸς δεκαπενθημέρου; ποῦ ἄλλου εἶδετε λαὸν δλόκληρον καθήμενον εἰς τὰ καφενεῖα καὶ περὶ οὐδενὸς ἄλλου, εἰμὴ περὶ τῆς πολιτικῆς φροντίζοντα; ποῦ ἄλλου εἶδετε, τέλος πάντων, πανεπιστήμιον ἐφωδιασμένον διὰ τοσοῦτου σμήνους καθηγητῶν καὶ τόσους ἄλλους σοφωτάτους ἀνδρας καιροφυλακτοῦντας ἵνα εἰσπηδήσωσιν ἐντὸς αὐτοῦ; Τί ταῦτα πάντα σημαίνουσιν, παρ' ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι φυτώριον ὑπουργῶν, ὅτι ὁ λαὸς αὐτῆς ὑπερπληρώσας τὸ βελάντιον διὰ τῆς ἐργασίας του, φροντίζει τώρα, ὑπὸ οὐρανῆς εὐγνωμοσύνης κινούμενος, καὶ περὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν κοινῶν, καὶ ὅτι ἡ παιδεία ἐφθασεν ἐν Ἑλλάδι εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον αὐτῆς;

Καὶ τὰ μὲν ἄλλα δὲν εἶναι σήμερον καιρὸς νὰ ἐξετάσωμεν· τοῦτο δὲ μόνον λέγομεν ὅτι μία τις σμικροτάτη ἑλλειψὶς ὑπάρχει ἀκόμη εἰς τὴν τε-

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Ο ΝΕΚΡΟΣ ΙΠΠΟΤΗΣ.

(Κατὰ τὸ Λαϊκόν.)

(Ἀφιερῶται τῇ Μαρίᾳ.)

λειοποίησιν τῆς ἐπιστημονικῆς μαθήσεως, ἢ ἐλλειψὶς δηλαδὴ βιβλίων. Οἱ ταλαίπωροι φοιτηταὶ ἀναγκάζονται ἕνεκα τούτου νὰ δαπανῶσι τὰ τέσσαρα ἔτη τῆς φοιτήσεώς των εἰς ἀντιγραφάς. Πρέπει ν' ἀντιγράψωσι τὰ τετράδια τοῦ φιλοσόφου, τὰ τετράδια τοῦ βοτανικοῦ, τὰ τετράδια τοῦ φυσικοῦ, τὰ τετράδια τοῦ φυσικοῖστορικοῦ, τὰ τετράδια τοῦ παθολόγου, καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ ὅποια τώρα δὲν ἐνθυμούμαι, ὡς ἂν εὐρισκόμεθα εἰσεῖ εἰς τὸν 18ον αἰῶνα! Οἱ σοφοὶ καθηγηταὶ δὲν εὐκαιροῦσι νὰ ἐκδώσωσι διὰ τοῦ τύπου τὰ μαθήματά των, διότι τὸν καιρὸν των δαπανῶσιν εἰς ἄλλα ὠφελιμώτερα. Καὶ τίς περὶ τούτου ἀμφισβᾶλλει ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὰ φιλολογικὰ πάρεργα τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας, τὰ ἐπιστημονικὰ παράδοξα τοῦ καθηγητοῦ τῆς φυσικῆς, τὸ Τύρι λύρι τοῦ καθηγητοῦ τῆς βοτανικῆς, τὰς σατυρικὰς διατριβὰς τοῦ καθηγητοῦ τῆς γενικῆς ἱστορίας καὶ τὴν γραμματικὴν του!

Ὅπωςδὴποτε ἡ ἑλλειψὶς ὑπάρχει καὶ ταύτην πᾶν φιλοτίμως θεραπεύει ἐν μέρει ὁ κύριος Παῦλος Ἰωάννου διὰ τοῦ σήμερον ἀναγγελλομένου ἀξιολόγου βιβλίου του. Εἶθε δὲ καὶ ἄλλοι νὰ μιμηθῶσι τὸ καλὸν τοῦτο παράδειγμα καὶ νὰ ἐξομαλύνωσι διὰ τῆς ἐκδόσεως καταλλήλων ἐπιστημονικῶν βιβλίων τὴν σχολιὰν καὶ δυσπρόσιτον πρὸς τὰς ἐπιστήμας ὁδόν.

— *Περὶ Θράκης. Λόγος ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτῆν τῆς ἐν Φιλιππουπόλει κεντρικῆς ἑλληνικῆς Σχολῆς, ὑπὸ Βλασίου Γ. Σκορδέλη (Σχολάρχου). Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1865.*

Ἄν καὶ συντομωτάτη ἡ περὶ Θράκης αὕτη μονογραφία, περιέχει ὅμως τὰ κυριώτερα καὶ ἀξιολογώτερα ἱστορικὰ γεγονότα μετὰ πολλῆς σαφειᾶς ἐκτεθειμένα. Ὁ συγγραφεὺς ἐν τέλει προεπαθεῖ λίαν εὐφωῖς ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ Θράκη διαμένει μέχρι σήμερον χώρα Ἑλληνικῆ περαίνει δὲ τὴν πραγματείαν του διὰ τοῦ ἐξῆς ἀξιωματικοῦ ἐπιλόγου. . . .

. . . «Ἡ μεγίστη, ἡ ζῶσα ἀπόδειξις τῆς ἑλληνικότητος ἡμῶν κείττι ἐν ἡμῖν αὐτοῖς· εἰς ἡμᾶς ἐναπόκειται καὶ μάλιστα εἰς τὴν φίλην νεότητα, ν' ἀποδείξωμεν καὶ νὰ μαρτυρήσωμεν ἐνώπιον ὄλου τοῦ κόσμου, ὅτι εἴμεθα ἀπόγονοι τῶν ἀθανάτων Ἑλλήνων, διὰ διαγωγῆς, διὰ χαρακτῆρος, δι' ἀρετῶν, δι' ἔργων ἀληθῶς Ἑλληνικῶν.»

Θ.

Τὴν νύκτα ὁ ἱππότης Ἄζ τὸν ἵππον του λαμβάνει,
Κ' εἰς τὴν πατρίδα τὴν αἰγὴν τῆς νέας Ἑλσῆς φθάνει.
Τοῦ ἀρραβῶνα του τελεῖ, πλὴν μὴν παρήλαε μόνον,
Κ' ὑπὸ τὴν μαύρην γῆν ὁ Ἄζ κοιμάται τῶν ὄρμων.
Ἡ Ἑλση κλαίει, καὶ σκληρῶς τὴν κεφαλὴν της κρούει·
Ὁ Ἄζ, ἀπὸ τὴν κλίνην του τὴν κάτω τὴν ἀκούει.
Τὰ ἐσπαρμένα του ὄστᾶ μετὰ σπουδῆς συναρίζει,
Τὰ συναρμῶζει τρίζοντα, τοὺς σκώληκας τινάζει,
Κ' ἐγείρεται τὸ φέρετρον λαμβάνων εἰς τὸν ὄμιον,
Καὶ βαίνει πρὸς τῆς παλαιᾶς ἀγάπης του τὸν δρόμον. . . .
Κτυπᾷ μὲ τὸ φορεῖον του τοῦ οἴκου της τὴν θύραν.
— Ἄνοιξον, Ἑλση! ἔκραξε, πρὸς τὴν παρθένον χήραν.
— Ἄν εἶσαι σὺ ὁ ἴδιος, ἐκεῖνος ἐὰν εἶσαι,
Ἄ! τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα νὰ εἴπῃς μὴ ἀρνήσαι!
— Ἄνοιξον, κόρη! τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα προφέρω·
Μ' ἐκούρασεν ὁ οἶκος μου ἐν εἰς τοὺς ὄμους φέρω.
Ὁ ἔρωσ ὑπερίσχυεν· ἀνοίγει παραφόρος
Τὴν θύραν, καὶ ὁ ζοφερός εἰσῆλθεν ὀδοπότης. . .
Πλήρης χαρᾶς εἰς τὴν λευκὴν τὸν ἔθλιβεν ἀγκάλην.
— Ἄ! Ἄζ! εἶσαι ὁ ἴδιος! μοὶ ἀπεδόθης πάλιν. . .
Εἶν ἀληθὲς, εἶσαι νεκρὸς, σὲ ἤλλαξε τὸ χῶμα,
Πλὴν τώρα, τώρα, σ' ἀγαπῶ πλειότερον ἀκόμα!
Δὲν ἤνοιξε τὰ χεῖλη του. . . ἀφῆκε τὸ φορεῖον,
Κ' εἰς τὴν ἐστίαν ὤρμησε νὰ θερμανθῇ πλησίον. . .
Ἐνηγκαλίσθη τὴν πυρὰν, κ' ἠκούετο ὁ ἦχος
Κροτούντων τῶν ὀδόντων του ἀπὸ θανάτου ψύχος. . .
— Ἑλση! — Ἄ! λάλει· ἀνοιξον τὰ κεκλεισμένα χεῖλη,
Καὶ πάντοτε ὁμίλει μου, καὶ πάντοτε ὁμίλει!
— Ἀπέμαθον νὰ ὁμιλῶ! ἐκεῖ δὲν ὁμιλοῦμεν. . .
— Ἄ! Ἄζ! — Μόνον πλανώμεθα καὶ τὸν θεὸν ζητοῦμεν.
— Λάβε με, λάβε με μὲ σέ! ὦ Ἄζ μου, εὐσπλαγχνία!
— Εἶναι στενὰ, πολὺ στενὰ καὶ ψύχος, καὶ σκοτία!
— Ἄλλοίμονον! εἶναι βρῦ τὸ χῶμα εἰς τὸ μνήμα;
— Πολὺ βρῦ ὅμως πολὺ βαρύτερον τὸ κρῖμα. . .
Εἶπέ με, Ἄζ, ἀγάπη μου, ὑπὸ τὸ μαῦρον χῶμα,
Τί κάμνεις, τί, εἰς τὸ ψυχρὸν καὶ ζοφερὸν σου φρῶμα;
— Ὅταν δὲν κλαίης μοῦ κοσμοῦν τὸ φέρετρον μυρσῖναι,
Ἄλλ' ὅμως πλῆρες αἵματος; ὀπότεν κλαίης εἶναι. . .
— Ἄ! σίγα! — Ἑλση, λέγε με, ὁ ἦλιός σας κόρη,
Ἐξέρχεται ὡς ἄλλοτε καὶ λάμπει εἰς τὰ ὄρη,
— Καὶ λάμπει! — Ἡμεῖς ἦλιον δὲν ἔχομεν. . . ἀκόμα
Θερμαίνει καὶ ζωογονεῖ πᾶν παγωμένον σῶμα;
— Θερμαίνει μόνον εὐτυχεῖς! ἡμεῖς δὲν μᾶς θερμαίνει!
Κ' ἔχετε ῥόδα πάντοτε, ὦ Ἑλση πεφιλημένη;
Τὴν ἔδωκε, τὴν ἔδωκε μὲ τὸ βαθύ του ὄμμα·
Ἐξάφνης — Ἑλση, ἔκραξε, μὲ ἀγαπᾷ ἀκόμα;
Ἡ κόρη εἰς τοὺς κόλπους του θρηνοῦσα ἐβυθίσθη,
Καὶ ἡ ζωὴ τὸν θάνατον θερμῶς ἐνηγκαλίσθη.
Τότε φωνὴ ἀντήχησεν ἐν μέσῳ τῶν ἀνέμων·
Ἠγέρθη, τὴν ἀπόθησε, καὶ ἠκροῦτο τρέμων. . .

—Μὲ κράζει, εἶπεν, ὁ λευκὸς ἀλέκτωρ ἀπὸ κάτω·
Μὲ λέγει, «ὅτι τὴν ζωὴν ἦν ἐκλείψα ταράττω. . .»
Πηγαῖνο, μὴ τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους παροργίσω.
Ὡ, πόσον εἴσθε εὐτυχεῖς οἱ μένοντες ὀπίσω. . .
Ἦ ἔλση τὸν ἐμπόδιον μ' ἀπελπισίας σχῆμα.
— Μὴ κλαίης, μὴ! εἶναι βαρὺ, εἶναι μέγαλον κρῖμα!
Ἄφες νὰ φύγω, μὲ καλοῦν, ἀντήχησεν ἡ ὄρα·
Ἀκούεις; καὶ ὁ ἐρυθρὸς ἀλέκτωρ κράζει τώρα.
Ἐπὶ τῶν ὤμων ἔλαβε καὶ πάλιν τὸ φορεῖον,
Καὶ προχωρεῖ κλονούμενος πρὸς τὸ νεκροταφεῖον.
Ἦτον ἀπαρηγόρητος, διότι ἡ μνηστὴ του,
Ἄπεγνωσμένη, κλαίουσα, ἐβάδιζε μαζὶ του. . .
Καὶ ἔταν, ἔταν ἐρῆσαν τὸ μέλαν δάσος, ὅτε
Ἐράνησαν τὰ μνήματα, ὑπερφυεῖς ἵπποται,
Κεκλυμένοι σάβανα λευκότερα χιόνος,
Ἴππευον ἵππων σκελετοὺς κ' ἐκάπαζον ἀφώνως. . .
Τὸ δάσος ἔγμε σκιῶν καὶ τὸ νεκροταφεῖον,
Ὅπότεν εἰς τὸν τάφον του ἐστάθησαν πλησίον.
— Ἀκουσον ἔλση! μὴ θρηγῆς, ἀγάπη μου, ματαίως·
Κ' ἰδὲ, ἰδὲ τὸν οὐρανὸν ὁπόσον εἶν' ὠραῖος!
Ὅτε ἡ κόρη ὕψωσε τὸ ἔνδακρὸν τῆς βλέμματος,
Ἐκαῖνος εἰς τὸ μνήμα του εἰσέδυσεν ἡρέμα. . .
Ὅτε τὸ κατεβίβασε τὸν Ἄζ δὲν εἶδε πλέον,
Ἐθρήνει μόνον ὁ βορρᾶς εἰς τὰς ἱτέας πνέων!
Κ' ἐστράφη μὲ κλονούμενον εἰς τὴν οἰκίαν βῆμα·
Παρήλθε μὴν, καὶ ἤνοιξαν καὶ δι' ἐκεῖνην μνήμα.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

ΤΟ ΘΗΣΕΙΟΝ

καὶ

ΟΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΡΕΩΣ.

Ὁ πρὸς Βορέαν τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐν μέσῳ δὲ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Διπύλου κείμενος ἐξάστυλος Δωρικὸς ναὸς, ὁ πρῶτον τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, τὴν σήμερον ὀνομάζεται κοινῶς παρὰ πάντων *Θησεῖον* 1). Ἐρευνηντες δὲ, εἰς τί στηρίζεται ἡ προσήγορία αὕτη, εὐρίσκομεν, ὅτι χρεωστεῖται εἰς μόνην τὴν παρατήρησιν τοῦ ὅτι ἐξ ὀκτωκαίδεκα μετοπῶν 2), ὅσαι δηλαδὴ

Σημ. Χρυσάλ. Ὑπὸ πολλῶν λογίων παρακινήθεντες ἀναδημοσιεύομεν σήμερον ἀρχόμενοι ἐν τῇ Χρυσάλλιδι τὴν ἀξιόλογον ταύτην περὶ Θησείου πραγματείαν τοῦ περικλεοῦς Λ. Ροσσίου τοῦ καὶ καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας χρηματισαντός ποτε ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ·

1) Ὑπὸ τίνος πρῶτον εἰσῆχθη ἡ ἀδόξοτος αὕτη ὀνομασία, ἀγνοοῦμεν. Ἀπαντῶμεν δὲ αὐτὴν ἤδη εἰς τὰς περιηγήσεις τοῦ Οὐ ἢ λ ε ρ καὶ τοῦ Σ π ὁ ν, ὅτινες ὀνομάζουσι τὸν ναὸν ἀνευ περαιτέρου παρατηρήσεως ναὸν Θησεῖος· ὥστε φαίνεται ὅτι ἤδρον τὸ ὄνομα ἤδη ἐν χρήσει.

2) Τὸ ὄνομα μετόπη δὲν εὐρίσκεται μὲν εἰς τοὺς σωζομένους Ἑλληνας συγγραφεῖς· πλὴν ὁ Βιτρούδιος (de Architect. 4, 2) ἐτυμολογεῖ αὐτὸ τὸσον σαφῶς, ὥστε δὲν

ἔχουσι τύπους ἐπειρασμένους, αἱ ὀκτὼ (ἀνὰ τέσσαρας ἐφ' ἑκατέρας μακρᾶς πλευρᾶς) εἰκονίζουσι ἀγῶνας τοῦ Θησεῖος, ἐν ᾧ αἱ πρὸς Ἀνατολὰς ὑπὲρ τὴν εἴσοδον δέκα μετόπαι παριστάνουσιν ἄθλους τοῦ Ἡρακλέους. Ὁμολογῶμεν, ὅτι ἀπόδειξις ἀδυνατωτέρα δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη! Οἱ τύποι τῶν μετοπῶν εἰς τοὺς ἀρχαίους ναοὺς εἶναι σχεδὸν ἀπλῶς ἀρχιτεκτονικὰ καλλωπίσματα 3)· ὅθεν δὲν ἔχουσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰμὴ ἔμμεσόν τινα, πολλάκις δὲ μηδεμίαν σχέσιν μετὰ τοῦ τιμωμένου εἰς τὸν ναὸν θεοῦ. Μεταξὺ τῶν ἐξήκοντα περὶπου μετοπῶν τοῦ Παρθενῶνος, ὅσαι ἐκ τοῦ συμπαντος ἀριθμοῦ τῶν 92 εἰσέτι διακρίνονται, ἡ ἐκ τῶν διαγραφῶν τοῦ Βέλγου Καρβέως γνωρίζονται, μόλις ἡ μὲν καὶ ἡ δὲ ἀπ' εὐθείας ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν· αἱ δὲ λοιπαὶ παριστάνουσι Κενταυρομαχίας, ἄθλους ἡρώων, γυναικῶν ἀρπαγὰς καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, τὰ ὑποῖα οὐδαμῶς συνδέονται μετὰ τῆς παρθένου θεοῦ 4), εἰμὴ διὰ τοῦ πολλὰ χαλαροῦ καὶ ἀνευμένου μίτου τῆς γενικῆς τῶν Πανελλήνων καὶ τῆς ἰδιαίτης τῶν Ἀθηναίων μυθολογίας. Αἱ μετόπαι τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διός, ἐξ ὧν τινὲς ἀνευρέθησαν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπιτροπῆς, εἶχον ἐπειρασμένους τοῦ Ἡρακλέους τοὺς ἄθλους 5). Οἱ αὐτοὶ δὲ ἄθλοι ἦσαν καὶ περὶ τὸν ἐν Σπάρτῃ ναὸν τῆς Χαλκιοῖκου Ἀθηνᾶς 6). Τῶν ἐν Σελινοῦντι ναῶν εὐρέθησαν τοῦ μὲν δύο μετόπαι, ἐν αἷς ὁ Ἡρακλῆς μετὰ τῶν Κερκώπων, καὶ ὁ Περσεὺς φονεύων τὴν Γοργῶν, τοῦ δὲ πλείοτεροι, ἐν αἷς ὁ Ἀκταίων περιβεβλημένος ἐλάφου δοράν, ὁ Ἡρακλῆς μετὰ τῆς Ἴππολύτης, ὁ Πάλλας καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, καὶ ἄλλα ἀντικείμενα 7)· ἀλλὰ τίς

μένει ἀμφιβολία, πῶς πρέπει νὰ γράφηται. Παραβ. περὶ τοῦ εἰρημένου χωρίου τοῦ Βιτρούδιου τὰς παρατηρήσεις τοῦ Β ρ ο ε ν δ σ τ ε δ, Voyag. II, p. 137.

3) Σίμζεται π. γ. εἰς τὰς Ἀμύκλας μετόπη (ὡς φαίνεται, τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος), ἔχουσα μόνον βούκρανον ἐπειρασμένον· ἀλλὰ τινὲς ὅμοιοι εἰς τὴν ἐν Ἴω ἐκκλησίαν τῆς Ἀγ. Τριάδος, ἐφ' ὧν ἐναλλάξ βούκρανα καὶ ἀνθέμια· πάλιν ἄλλη ἐν Ἀνάφῃ, ἐφ' ἧς ἐπειράσκει κάλχη (rosette).

4) Τίς θέλει ἀρνηθῆ, ὅτι εἰκόνας γυναικῶν ἀρπαζομένων παρ' ἀκολάστων Κενταύρων, εἶναι παράδοξος καὶ σχεδὸν ἀτοπος κόσμος ναοῦ τῆς κατ' ἐξοχὴν παρθένου Ἀθηνᾶς; Καὶ ἐὰν τυχὸν ὄλου τοῦ Παρθενῶνος δὲν περιῆσαν ἄλλα λείψανα, παρὰ ταύτας τὰς πέντε μετόπας, τίς ἤθελε συμπεράνει ἐξ αὐτῶν, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἱερὸν τῆς ἀγνῆς καὶ ἀδαμάστου παρθένου;

5) Παισαν. 5, 10, 2, Expéd. scientf. de la Morée, pl. 74.—78.

6) Παισαν. 3, 17, 3.

7) Serradifalco, Antichità della Sicilia, II, tav. 25-34.

τολμᾶ νὰ μαντεύσῃ ἐξ αὐτῶν τῶν ναῶν τὰ ὀνόματα;

Πλὴν ὄχι μόνον αἱ μετόπαι, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ περὶ τοὺς ἀρχαίους ναοὺς γλυπτὰ ἔργα, ὅσα εἶναι ἐπὶ τῶν ἐπιστυλίων καὶ τῆς ζωφόρου (ἐννοοῦμεν γενικῶς τὸ καλούμενον entablement), καὶ ὅσα ἐπομένως χρησιμεύουσι μόνον εἰς καλλωπισμὸν οὐσιωδῶς ἀναγκαίων ἀρχιτεκτονικῶν μερῶν τοῦ οἰκοδομήματος, δὲν ἔχουσιν οὐδεμίαν ἀναγκαίαν σχέσιν μετὰ τοῦ θεοῦ, εἰς ὃν ὁ ναὸς καθιέρωται, ἢ ἄλλως εἰπεῖν, ἢ ἐκλογὴ τοῦ ἀντικειμένου αὐτῶν ἐξήρητο ἐλευθέρως ἐκ μόνης τῆς φιλοκαλίας καὶ προκίρσεως τοῦ τεχνίτου. Ἡ κατ'ἀλλήλους ἐκλογὴ προσφῶν ἀντικειμένων εἰς τὰς ζωφόρους τοῦ τε Παρθενῶνος καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης ὀφείλεται εἰς μόνην τὴν ὀρθὴν κρίσιν τῶν ἐπιστατησάντων εἰς ἐκεῖνας τὰς οἰκοδομὰς ἀνδρῶν. Ἀλλ' ὁ αὐτὸς Ἰκτίνος, ὁ οἰκοδομήσας τὸν Παρθενῶνα, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τεχνῖται, ἐκόσμησαν τὴν ἐντὸς τοῦ σκροῦ ζωφόρον τοῦ ἐν Βάσσαις τῆς Ἀρκαδίας ναοῦ τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος μὲ ἀντικείμενα τῆς ἐγχωρίου αὐτῶν Ἀττικῆς μυθολογίας, μὲ τὴν Κενταυρομαχίαν καὶ τὴν ἦτταν τῶν Ἀμαζόνων, ὄχι δι' ἄλλον λόγον, εἰμὴ ὅτι αὐτοὶ ἦσαν Ἀθηναῖοι. Διὰ νὰ προσάψωσι δὲ ταῦτα ἔπωσον εἰς τὸν τιμώμενον θεὸν, εἰσῆγαγον, τὸ λεγόμενον, θεὸν ἐκ μηχανῆς, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν ἐφ' ἄρματος ἐλαφηλάτου ἐπειγομένους εἰς μέσας τὰς μάχας 8). Περὶ δὲ τῆς ἐξωθεν περιθεούσης ζωφόρου τοῦ Ἀθηνῆσιον Ἐρεχθεῖου ἐπέχομεν εἰσέτι· μολοντί εἰς τὰ εὐρεθέντα ἀποσπάσματα τῶν λογαριασμῶν τῆς οἰκοδομῆς τοῦλάχιστον δὲν ὀνομάζονται μυθολογικὰ ἀντικείμενα. 9)

Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸ παρὸν περὶ τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ναοῖς μετοπῶν καὶ ζωφόρων. Μόνα δὲ τὰ ἐν τοῖς ἀετοῖς τῶν ναῶν ἀγάλματα φαίνονται ὅτι

8) Expédit. scientf. de la Morée, pl. . . Stakelberg, der Apollotempel zu Bassae.

9) π. γ. Φυρόμαχος Κηφισεὺς τὸν νεανίσκον τὸν παρὰ τὸν θῶρακα ἐξήκ. ὁρ. Πραξίας ἐμ. Μελίτη οἰκῶν τὸν ἵππον καὶ τὸν ὀπισθοφανῆ τὸν παρακρούοντα ΗΔΔ ὁρ. Ἀντιφάνης ἐκ Κεραμείων τὸ ἄρμα καὶ τὸν νεανίσκον καὶ τὸν ἵππον τὸν ζευγνυμένον ΗΗΔΔΔΔ ὁρ. καὶ ε.

Πέρυσιν εὐρέθησαν καὶ τινὰ λείψανα τῶν ἀναγλύπτων τούτων, τὰ ὅποια εἶναι ἐκ μαρμάρου, καὶ οὐχί, καθὼς πρότερον κοινῶς ἐνομιζέτο, ἐκ χαλκοῦ. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἀκόμη δὲν συνετέθησαν, ἀλλὰ φυλάττονται εἰς διάφορα χωρίσματα, δὲν τολμῶμεν ἀκόμη νὰ κάμωμεν περαιτέρω ἐικάσιαις.

ἀναφέρονται συχνότερα καὶ σχεδὸν ἀναγκαιῶς εἰς τὸν κύριον τοῦ ναοῦ θεόν· καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἀπλοῦν λόγον, ὅτι αὐτὰ, ὡς σκολιὰ ἔργα καὶ ὄντα ἀφαιρετὰ (statues degagées en ronde bosse), δὲν ὑπάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν καλλωπισμάτων, ἀλλὰ ἀντιπροσωπεύουσι τοὺς ἀοράτους κατοίκους τῶν ναῶν, ἐπιδεικνύοντα καὶ τοῖς ἐξω θεαταῖς σημεῖα τῆς μεγαλοδυναμίας των. Ἡ γνώμη αὕτη στηρίζεται εἰς τὰ ἐν τοῖς ἀετοῖς ἀγάλματα τοῦ Παρθενῶνος 10), τοῦ ἐν Αἰγίνη ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς 11), τοῦ ἐν Θήβαις Ἡρακλείου 12), τοῦ ἐν τοῖς Δελφοῖς ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος 13) καὶ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διός 14). Πλὴν καὶ ἐνταῦθα εὐρίσκονται συχνὰ ἐξαιρέσεις. Ὁ Παισανίας ἤδη ἀπορεῖ, πῶς νὰ προσαρμόσῃ τὰ ἐν τοῖς ὀπισθεν ἀετοῖς τοῦ Ὀλυμπίαισι ναοῦ κείμενα ἀγάλματα εἰς τὸν Δία 15)· ὁ αὐτὸς δὲ συγγραφεὺς ἀναφέρει καὶ ἄλλα παραδείγματα, τὰ ὅποια φαίνεται, ὅτι παρέχουσιν ἐξαιρέσεις ἀπὸ τὸν ἄνω ἐκτεθέντα κανόνα 16).

Ἀλλὰ δεδόςθω στιγμιαίως, ὅτι ὑπάρχει ποιά τις, καίτοι ὡς ἐπὶ τὸ πλέον λίαν ἀπόκρυφος καὶ δυσεῦρετος, σχέσις μετὰ τοῦ τιμωμένου θεοῦ καὶ τῶν περὶ τὸν ναὸν τοῦ γλυπτῶν ἔργων. Διὰ τί ἄρα ὀνομάζομεν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος οἰκοδομηματὸν τοῦ Θησεῖος, καὶ ὄχι μᾶλλον τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις καὶ αὐτὸς εἶχεν ἱερὸν εἰς τὰς Ἀθῆνας; 17) Ἐὰν οἱ τύποι τῶν μετοπῶν ἐξαρκούσιν εἰς λύσιν τοιοῦτου ζητήματος, εἶναι προφανές, ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἔχει καὶ πλείοτερας καὶ καλητέρας ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ εἰρημένου ναοῦ, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐκ δεκαοκτὼ μετοπῶν κατέχει τὰς δέκα, καὶ ταύτας τὰς ὑπὲρ τὴν εἴσοδον κειμένας.

(Ἐπειτα συνέχεια.)

10) Παισαν. 1, 24, 5.

11) Τοῦ κοινῶς καλουμένου ναοῦ τοῦ Πανελληνίου Διός.

12) Παισαν. 9, 11, 4.

13) Ὁ αὐτὸς 10, 19, 3.

14) Ὁ αὐτὸς 5, 40, 2.

15) Παισαν. αὐτόθι (ἀφ' οὗ εἶπεν, ὅτι εἰς τὸν ὀπισθεν ἀετὸν ἀνέκειτο ἡ μάχη τῶν Λαπιθῶν καὶ Κενταύρων)· «ἐποίησε δὲ (ἐμοὶ δοκεῖν) ταῦτα ὁ Ἀλκαμένης, Πειρίθου τε εἶναι Διὸς ἐν ἔπεισι τοῖς Ὀμήρου δεδιδαγμένους, καὶ Θησεῖα ἐπιστάμενος ὡς εἶη τέταρτος Πέλοπος.»

16) Ἴδ. Παισαν. 8, 45, 4 περὶ τῶν ἐν τοῖς ἀετοῖς τοῦ ἐν Τεγείᾳ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Ἀλέας.

17) Ἀριστοφ. Βατρ. 504 μετὰ τοῦ σχολ. Vitruv. de Architect. 2, 8. (ἐκτὸς τοῦ ἐν Κυνοσάργει Ἡρακλείου). Πλὴν καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἀττικὴν ἦσαν πολλὰ ἱερά τοῦ Ἡρακλέους. Ἴδ. Ἀ ρ ο κ ρ α τ. ε. λ. Ἡρακλεία. Πρβ. κατωτέρω σημ. 20.

ΜΥΡΟΛΟΓΙΑ ΜΑΝΙΑΤΙΚΑ.

ΜΥΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ.

Ἐγὼ ἢ φτωχὴ ἢ ἀρφανὴ ἢ Ἀραπίτζα ἢ Παρασκῆ (α) ἀφ' ὄντας ἐγεννήθηκα.

Γενῆκα νας βρυκολακας κ' ἔφαγα τὸν ἀφέντη μου. Πανδρεύθηκε κ' ἡ μάνα μου κ' ἔμεινα κακουβρίζικη, Κι' ὁ μπάρμπας μου μ' ἐμάζουζε μὰ ἦταν ἡ θεία μου κακιά· μ' ἔδερνε καὶ μὲ μάλουνε καὶ μὲ τὰ βόϊδα μ' ἔστελνε, γιὰ ξύλα καὶ γιὰ λάχανα ζυπόλυτη καὶ ζέντυτη (β) μὲ πάγουρα (γ) καὶ μὲ βροχιές κ' ἀπέκει δὲν ἐπέθενα γιὰ μὰ ἕζησα, μεγάλωσα.

Ἰνῆκα δώδεκα χρόνου καὶ μία ἡμέρα τὸ πρωὶ ποῦ πήγαίνα ε' ταῖς Ἐλιμπιές ψωμί τῶν ζαλοδελοφῶνε μου. κ' ἐκεῖ παρουσιάσθηκε γιὰ μὰ ὁ Γιάννης ὁ Μελάς τοῦ Ψαρομάτ' ὁ μεσιανός (δ) καὶ μ' ἔδωσε μ' ἕνα σκιουρί μ' ἐτράβα τὸν κατήφορο· μὲ πάει πέρα ε' τοῦ Ντραϊλὶ μὲ φέρει καὶ ε' τὸν Κουζουνά(ε) μέσα ε' τὰ Σιδερίανικα μέσα ε' τὸν πύργον φυλακῆ. Μὰ πουνηρεύθηκα κ' ἐγὼ, κ' ἐπῆγα μὲ τὴ γνώμη του ὅσο π' ἀποκηρυχθήκη, καὶ μαυροβρεματίζουμαι (ζ) πάω πάλι ε' τὸν μπάρμπα μου.

Καὶ δύο χρόνια σφαλιστὴ μέσα ε' τὸ σπίτι κάθουμου κ' ἀπάνω ποῦ ξεθάρεψα κ' ἔλεγαν τ' ἔνε ε' τὸ νησί, (η) κ' ἐπῆγα μὲ τὴ νύφη μου νὰ ζαλοθοῦμε λούπινα, κ' ἀπάνω ποῦ ζαλόθηκα, γιὰ μ' ἄκουσα τὴ Νικολοῦ κ' ἔσκουζε δυνατὴ φωνή·

« Ἐγάθης μαῦρο Παρασκῆ, πάλι ματασυλλήφθηκες. » Κ' ἐκεῖ παρουσιάσθηκε πάλι ὁ Γιάννης ὁ Μελάς μὲ τὰ καθούτζικα (θ) του τὰ ὕδω (ι). κ' ἕνα σπαθάκι εὐγάλε καὶ μ' ἄρχισε διπλαρισταῖς καὶ ε' τὴν Κοκκάλα μ' ἔϊφερε.

Κ' ἔσκουζα δυνατὴ φωνὴ « βόϊθα Καλογερόγιαννη (κ) ἂν θές νὰ κάμης ψυχικό. » ὅτ' ἔσκουζα τὸ ψυχικό κ' ἐκεῖνο δὲν ἐπέρασε.

Μὴ τιμωρῆς τὴν ἀρφανή, τί τὸ θαίρεται κ' ὁ θεός. » Κ' ἐκεῖ ἡ Κουτρολογιαννοῦ (λ) ἄρχισε γιὰ νὰ μοῦ μιλή· « Μωρὴ πῶς δεν μετανοᾷς πῶς δὲν ξαναβαπτίζεσαι, (μ) « νὰ μὴ γενοῦσι φρονικά ;

« Γιαμὰ γιὰτὶ ντροπιάζεσαι ποῦ θὰ γενῆς Μελάνισσα. « Νά ἦσαι κοντζά βετζιάνισσα, (ν)

(α) Παρασκευή. (β) ἄνευ ἐνδομάτων. (γ) πάγους. (δ) μεσιανός υἱός τοῦ Ψαρομάτη. (ε) τὸ Δρυαλὶ καὶ ὁ Κουζουνάς εἶναι χωρὶς εἰς τὰ ὁποῖα μετεφέρθη ἀπαχθεῖσα ἡ Παρασκ(ευ)ή. (ζ) Ἐφυγα ἢ ἐκρούθη εἰς τὸ μαῦρον βεῦμα. (η) Ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Ἰω. Μελάς ἔλειπεν εἰς τὸ νησί τῆς Ἐλαφονήσου. (θ) ἐν τῇ Μάνη καθούτζικα ὀνομάζουσι τοὺς ἀδελφούς. (ι) ὕδω ἀντὶ ὕδω. Ἡ μετάθεσις αὕτη εἶναι συνήθης εἰς τὴν Λακωνικὴν διάλεκτον καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὡς ἀνωτέρω τὸ εἰδᾶν ἀντὶ εἰδᾶει. (κ) Γείτονος τῆς (λ) Συγγένισσα τοῦ ἀπαγαγέως Ἰω. Μελά. (μ) μεταβάλλεις γνώμην (ν) ἰσχυρά· ἡ Κουτρολογιαννοῦ διὰ νὰ πείσῃ τὴν Παρασκευὴν νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν συγγενὴ τῆς, τῆς καταδεικνύει ὅτι θὰ λάβῃ σύζυγον ἐκ μεγάλης γενεᾶς.

« Νύφη νὰ σὲ φωνάζουσι 'σὲ Σπεῖρα καὶ 'σὲ Κοτζουνά
« σὲ' Λάγια καὶ ε' τὰ Τζικαλιά (ξ) σάν πῶς μὲ λέγουσι κ' ἐμέ; »
« Δὲν τὸν ἐθέου (ο) μωρ' Γιαννοῦ ε' τὰ μάϊτα μου (πι) νὰ τὸν ἰδοῦ,
αὐτὸν τὸ Γιάννη τὸ Μελά, γιὰτ' ἐν ψυρίτης καὶ φτωχός.

ΜΥΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΑΡΟΥ (α).

Γιὰ δός μου μάνα τὴν εὐχὴ νὰ πάω ε' τὴν Τροπολιτζά, νὰ φέρ' ἀλλήθειες παστρικιές. (β) Μὲ τὴν εὐχὴ μου αἶ !

Πετροῦ·

καλὰ νὰ πᾶς καλὰ νὰ ῥθῆς. Βακοῦ τὴν εἰράταν ε' τὴν μπροσά καὶ παίρνου δίπλα τὰ θουὰ καὶ πάου ε' τὴν Τροπολιτζά.

Πάου ε' τὸν Φαρμακοπούλον, εἰσαγγελέας ἦτανε κ' ἄρχιζε καὶ μ' ἐξέταζε, κ' ἐγὼ τοῦ ἀπεκρίθηκα· εἶμαι τοῦ Γιώργαρ' ἀδελφῆ, ἡ Μπουραζάναινα ἡ Πετροῦ, κ' ἦλθα νὰ ἰδοῦ τὸ Γεώργαρο ποῦ τὸν ἐνταφιάσατε καὶ νὰ μὲ δώσῃς ἀδεία.

Διτάξ' τὸν κλητῆρα του, εἰδάι (γ) κ' ἔφερε παππᾶ. Πῆγα καὶ τὸν ἐξέχουσα, τὸν εἶδα τὸν ἐγγουρία· στρουταῖς μετάνοις τοῦκαμα καὶ τὸν ἐπαρχαλόουνα, Σῶχο Γιώργω νὰ φύγομε, νὰ πάμε ε' τὰ Νικλιάνικα, (δ) νὰ πάμε ε' τὰ Νικλιάνικα ποῦ μ' ἔστειλε ἡ μάνα μας. Ἐκεῖνος μ' ἀποκρίθηκε· φυγ' ἀπ' ἐπὰ μωρὴ Πετροῦ, τ' ἐσεῖς μὲ παραδοῦσατε ε' τὸν Φέδερη τὸν Βαβαρόν, μόνε 'ς τὸν Λάμπρο μοναχὰ νὰ εἰπῆς τὰ χαιρετίσματα, γιὰ μὰ ἦταν μὲ τὴ γνώμη μου. (ε)

(ξ) Ἡ Σπεῖρα, ἡ Κούζουνα ἢ Λαγία καὶ τὰ Τζικαλιά εἶναι χωρὶα τῆς Μάνης εἰς τὰ ὁποῖα κατοικοῦν συγγενεῖς τοῦ ἀπαγαγέως οἵτινες θὰ φωνάζουσι νύ μ φ η ν τὴν Παρασκευήν. (ο) Θέλω. (πι) Μετάθεσις ἀντὶ μάϊτα μου.

(α). Ὁ Γεώργαρος κατήγετο ἐκ Κίτσας· μὴ ἀναγνωρίζων δὲ τὴν Κυβέρνησιν ἐπολεμήθη ὑπὸ τοῦ Φέδερ μεχριστοῦ ἠναγκάσθη καὶ παρεδόθη· συλληφθεὶς δὲ μετεφέρετο εἰς τὰς ἐν Τριπόλει φυλακὰς, εἰς τὴν δὲ χωρίον τῆς Τριπόλεως ἐτράπη εἰς φυγὴν καὶ καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἠναγκάσθη νὰ ἀναβῆ εἰς τὴν στέγην οἰκίας τινος, ἀφ' ἧς καταπεσοὺν ἐτελεύτησε.— (β) Διότι τινὲς μὲν διέδιδον ὅτι ὁ Γεώργαρος ἀπέθανεν, ἕτεροι δὲ ἐπίστευον ὅτι ζεῖ, δι' ὃ ἀπεφάσισεν ἡ ἀδελφὴ του Πετροῦ Μπουραζάναινα νὰ μεταβῆ εἰς Τρίπολιν ἕνα φέρῃ καθαρὰς πληροφορίας. (γ) ἐπῆγε (δ). Νικλιάνικα λέγονται χωρὶα τινὰ τοῦ δήμου Μέσσης τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι κ' ἐκεῖνο τοῦ Γεώργαρου. (ε) Ὅταν ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ Φέδερ ὁ Γεώργαρος, μ' ὄλας τὰς παρακλήσεις τῶν συγγενῶν του καὶ τοὺς προφανεῖς κινδύνους, δὲν ἤθελε νὰ παραδοθῆ ἔχων δημογνώμονα τὸν Λάμπρον.

Σημ. Χρ. Τὰ ἀνωτέρω μυρολόγια ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῆς Μάνης ἐπὶ τῶν νεκρῶν ἐκφωνοῦμενα μᾶς ἀπέστειλε πρὸς δημοσίευσιν ὁ ἐν Γυθείῳ συνδρομητῆς ἡμῶν Κύριος Ἰω. Κουμουτζῆς.